

yeni demokrasî

Mayıs 87 Sayı: 1 Yıl: 1

Aylık Siyasi Dergi

Fiyatı: 500 TL (KDV dahil)

**Selam 1 Mayıs'a!
Selam Özgürlük
Türküsünü
Meydanlarda
Söyleyenlere!**

ÇIKARKEN

İÇİNDEKİLER

Selam 1 Mayıs'a.....	4
1 Mayıs Bayramı Dolayısıyla Müslüman İşçilere Hitap.....	8
Alabildiğine Kitlesele, Dinamik ve Demokratik Gençlik Örgütü....	9
Öğrenci Gençlik Ayakta.....	12
Demokratik Kitle Örgütleri	
Üzerine Birkaç Söz.....	16
Mollasal Dalganın Kabarıışı....	18
Nevzat Çelik'le Söyleşi.....	21
Yurtdışındaki Türkiye'li	
Kadınlar.....	26
Dünyada Durum.....	27
İran Devrimi ve Savaş.....	33
Duvar Bağımsızlık Mücadelesini Engelleyebilir mi?.....	40
Sri Lanka'da Gerilla Mücadelesi.....	42
Costa Gavras'ın Yol'a Bakışı.....	46
Sabır Mantarları.....	49

Yeni Demokrasi, halkın duygularına, taleplerine ve eğilimlerine tercüman olmak, ilerleyen hayatın dili, yönlendiricisi ve atılım ateşi olmak azmiyle yayın hayatına başlıyor. Özünde bilimsel bir derginin karakteri ve amacı budur. İnsanlık, kendi iradesi dışındaki ilerleyişe biçim, atılım ve yön verebildiği ölçüde ilerliyor. Hayatın dinamik bilincinden ve ruhundan fışkıran, ve insan denilen büyük ustanın tezgahından geçerek hayatın yönlendiricisi haline gelen her görüş devrimcidir. Bu devrimci görüş; kitleler ve madde dünyasında maddi bir güç haline gelmeye, tarihe bilinç ve şevk kazandırmaya adeta mahkumdur.

İşte Yeni Demokrasi, böylesi bir görüşün aracı olmaya çalışacaktır. Maddi dünyanın kıvılcımının, devindirici gücünün, iradesinin sembolü olmaya çalışacaktır. Hayatı yaratan insan ve bu insanın gerçek, destansı serüveni, derginin biricik konusu olacaktır.

Sanayi dünyası ve büyük fırtına merkezleri (Asya, Afrika, Latin Amerika...) **Yeni Demokrasi**'nin iki temel alanı olacaktır. bu iki temel alan içinde de ülke gerçeği (haberler, yorum açısından) odak noktasını teşkil edecektir.

Halk demokrasisinin bayrağı olmak;

Rengini şartel kıvılcımından alan tutarlı bağımsızlığın bayrağı olmak;

Gerçek tarihin başladığı, toplusal zenginliğin gürül gürül fışkırdığı büyük geleceğin şafak renkli bayrağı olmak.

Çılgınlığı geleceğin derinliklerinde yankılanan bir dergi olmak, gelecek kuşaklar tarafından hesaba katılan bir dergi olmak fena halde zordur. Derin sınıf duygusu, kavrayış, birikim ve perspektif isteyen, kollektif çaba isteyen çetin ve yüce bir sorundur.

Yeni Demokrasi, her sayısı bir önceki sayısını aşarak yetkinleşme, elden geldiğince geniş kitlelerle birleşme anlayışıyla yürümeye çalışacaktır. Bu anlayışla hareket eden bir dergi, en başta halkın ileri unsurlarının ve giderek halkın sempatisini, desteğini alan, bu güçle yaşayan bir dergi haline gelir.

Yeni Demokrasi, böylesi bir dergi olacağı inancı ve şevkiyle tüm okurlarını sevgiyle selamlıyor. Onların önerilerine, eleştirilerine, yazılarına sayfalarını açıyor, her yönlü desteklerini bekliyor.

Yeni Demokrasi

Sahibi:

Ahmet H. Kırım

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

İsmail Yerli

Yönetim Yeri:

Ankara Cad. 107/98

Cağaloğlu-İstanbul

Tel: 519 44 73

Dizgi: S.O.S Ofset

Baskı:

Gözlem Matbaacılık

Renk Ayrım:

Can Grafik

Hesap No:

A.H. Kırım

T. İş Bankası

Türbe Şubesi

Hesap No: 30420/4364

İlan Koşulları:

Arka Kapak: 200.000

Kapak İçi: 150.000

Tam Sayfa: 120.000

½ Sayfa: 60.000

¼ Sayfa: 30.000

Abone Şartları:

6 Aylık: 3.000

1 Yıllık: 6.000

Yurtdışı:

6 Aylık 24.000 DM-12\$

1 Yıllık: 48 DM-24 \$

Selam 1 Mayıs'a!

Aycan Kızıltuğ

1 Mayıs 1987:

Özünde ezilen insanların, iş güçlerini satmaktan başka kaybedecek hiçbir şeyi olmayan mazlum toplumların, gönülden gönüle, elden ele, telden tele, nabızların aynı amaçlar için çarptığı gündür 1 Mayıs. Her renkten, her cinsten, her milliyetten insanların kardeşlik, dostluk duygularıyla dolup taşıklığı, birbirlerine sıkıca kenetlendikleri ve meydanları doldurdıkları ortak bir bayramdır 1 Mayıs. Dünya işçi sınıfını, Türkiye işçi sınıfını mücadelelerine olan sonsuz bir güven ve derin bir saygıyla bu 1 Mayısta ilk sayımızla birlikte selamlıyoruz!

1 Mayıs'ın tarihi gelişiminde görülen bir gerçek var ki; iki dünya, ezenler ile ezilenler, sömürenler ile sömürülenler dünyası arasındaki yoğun ve çetin sınıf mücadeleleri ne tanık olunmuştur. Ezilenlerin 1 Mayıs'ı gerçek anlamda kutlamaları, artık dünyamızda kimi yerlerde yasaklanarak, kimi yerlerde özünden saptırılarak, kimi yerlerde ise çetin sınıf mücadelelerine sahne olmaktadır.

1987'nin 1 Mayıs'ında da aynı sahnelere tanık olacağımız bir gerçektir. Ne var ki; dünyamızı ahtapot gibi sarmış emperyalist sistemin başlıca çelişkileri de gittikçe keskinleşiyor ve onu, belkide bugüne kadar eşine ender rastlanır bunalım ve patlamalara gebe bırakıyor. Başını ABD ve Rus sosyal-emperyalistlerinin çektiği NATO ve VARŞOVA paktları içinde ve etrafında kümelenen emperyalist güçler arasındaki çelişkiler kızışırken, bir yandan harıl harıl yeni bir pazar paylaşım savaşına hazırlanırken, di-

ğer yandan 'silahsızlanma', 'barış', 'özgürlük', 'demokrasi' vs. nutukları atıp, her geçen gün yeni yeni demagojik manevralar tezgahlarken, diğer yandan da dışlerinden turnaklarına kadar, birbirlerine karşı gövde gösterilerinde bulunmaktan, bütün güçleriyle cephe gerilerini sağlama almaktan, ordularını donatıp düzenlemekten geri kalmıyorlar. Öyle ki; günümüzde artık dünya bile emperyalistlerin savaş hazırlıklarına dar gelmeye başlamış ve özellikle de emperyalist sistemin odağında bulunan iki en büyük emperyalist devlet, ABD ve Rus sosyal emperyalistleri (RSE), savaş hazırlıklarını bütün gücüyle uzaya yaymaktan da geri kalmamaktadırlar.

Başta ABD ve Rus sosyal-emperyalistleri olmak üzere, irili ufaklı bütün emperyalistler, kendilerine bağımlı ülkeleri de tepeden tırnağa silahlandırmakta, çeşitli bölgesel savaş ve çatışmalarda koçbaşı olarak kullanmakta, onları kendi çıkarları doğrultusunda muhtemel bir paylaşım savaşında birlikte hareket etmeye hazırlamaktan da geri durmamaktadırlar.

Metropollerde aynı zamanda emek-sermaye çelişkisi de derinleşiyor. 2. dünya savaşı yıkımı üzerinden ve akabinde sosyalist sistemin de pazarlarının açılmasıyla sağladıkları kısmi "istikrar" tabloları, 70'lerdeki devresel petrol kriziyle bozulmuş, atlatılan kriz tekrar 80'lerde ise kapıyı daha güçlü çalmaya başlamıştır. Günümüzde ise istikrar artık gerilerde kalmaktadır. Bunun sonucu, emekçi yığınlar giderek kıpırdanmaya, artan baskılara, bir dizi ekonomik-demokratik haklarının gasbedilmesine, derinleşen emperyalist krizin faturasının

kendilerine çıkarılmak istenmesine, artan savaş hazırlıklarına karşı seslerini yükseltmeye ve yer yer patlamaya başlıyorlar. Emperyalistler bu tepki ve hoşnutsuzluğu pasifize etmeye, kendi bendlerine akıtıp etkisizleştirmeye çalışırken, dönem dönem de gerçek vahşi yüzlerini sergilemekten, zoru kullanmaktan da kaçınmıyorlar. Elbeteki subjektif açıdan elverişli ortamın yarattığı boşluktan istedikleri gibi at oynatma fırsatları da buluyorlar.

Diğer yandan ezilen halklarla emperyalistler arasındaki çelişkide derinleşiyor. Krizin esas yükünü çeken bağımlı ülkelerin ezilen hakları, bir yandan açlığın, zulmün pençesinde kıvrılırken, diğer yandan ülke ekonomilerinin çıkmazının faturalarının da kendilerine ödettirilmek istenmesi sonucu, bir türlü hakim sınıfların istedikleri "istikrar", "huzur" ortamına kavuşamamaktadırlar. Özellikle de anti-demokratik ülkelerde halkların mücadeleleri daha da keskinleşerek yükselmekte, Güney Kore'de, Sudan'da, Afganistan'da, Şili'de, El Salvador'da, Sri Lanka'da, Honduras'ta, Laos'ta, Guatemala'da ve Peru'da olduğu gibi bağımsızlık ve ulusal kurtuluş mücadeleleri yükselmektedir.

Denilebilir ki, bu ülkelerdeki mücadelelerin önderlikleri ve hareketi oluşturan güçlerin bileşimi bakımından gerçek bir başarıya ulaşmalarının mümkün olmadığı söylenebilir. Bu düşüncenin haklılık payı olmasına rağmen, genel muhtevaları ve anti-emperyalist karakterleri görülmesi ve geleceğe karamsar bakardüz ve mekanik mantıktan kurtulunmalıdır. Bugün dünya tekerleğini ileriye doğru iten gücün bu güç olduğu görülmeli, yenileşkeski, çürüyenle tomurcuk halinde de olsa yeni yeşeren filiz arasındaki mücadelenin haklılığı ve güçlülüğü kavranmalıdır.

İşte 1 Mayıs 1987'ye dünyamızda kısaca böylesi şartlarda giriyoruz.

Dünyada 1 Mayıs'ın Tarihiçesi:

Bundan 101 yıl kadar önce, Amerika'nın Baltimare şehrinde topl-

nan İşçi Kongresi, bütün çalışanlar için "sekiz saatlik işgünü"nü yasallaşması talebinde bulundu. Fakat bu talep, burjuvazi tarafından reddedildi. Bunun üzerine, 1880'de Şikago'da toplanan İşçi Sendikaları Kongresi'nde sekiz saatlik iş günü talebini burjuvaziye kabul ettirme doğrultusunda, 1 Mayıs 1886'da kararlar aldılar.

Bu kararlar doğrultusunda, 1 Mayıs 1886'da bütün Amerika çapında genel grevler yapılacak, çeşitli gösteriler düzenlenecekti.

O gün, irili ufaklı 5 bin şehir, kaza ve kasabada, yüzbinlerce işçi genel greve gitti. Büyük miting ve gösteriler yapıldı. Bu görkemli mücadele, burjuvazinin yüreğine derin korkular salmıştı.

Burjuvazi, mücadeleyi bastırmak için hemen harekete geçmekte gecikmedi. İşçilerin arasına sızdırdığı grev kırıcıları, ajanları ve provakatörleri vasıtasıyla olaylar çıkarmaya, hareketi içten çökertmeye çalıştı. 3 Mayıs'ta gösteri yapan işçilerin üzerine polisın yaptığı saldırı sonucu 1 işçi öldü. Bunun üzerine 4 Mayıs'ta daha güçlü biçimde düzenlenen gösterilere, yine asker ve polisler saldırdı. Şikago polis merkezine bomba atılması vb. provakasyonları bahane edilerek, işçi sınıfına yönelik bu baskı ve saldırılar daha da yoğunlaştı.

Albert Parsons, August Spies, Michael Schwab, Sam Fielden, Adolph Fischer, George Engel, Oscar Neede, Louis Ling gibi işçi önderi ve sendikacının yanı sıra, yüzlerce işçi tutuklandı, ağır baskı ve işkencelere uğratıldı.

Albert Parson, August Spies, Michael Schwab, Sam Fielden, Adolph Fischer, George Engel, Oscar Neede, Louis Ling gibi işçi önderi ve sendikacının yanı sıra, yüzlerce işçi tutuklandı, ağır baskı ve işkencelere uğratıldı.

21 Haziran'da yapılan duruşmaların sonunda, Oscar Neede 15 yıla, S. Fielden ve Michael Schwab ömür boyu hapse, Albert Parsons, Adolph Fischer, George Engel ve August Spies ise idama mahkum edildiler.

Dört işçi önderinin idam kararı, 11 Kasım 1887'de infaz edildi. Emekçi halkların bu dört yiğit evladı, idam sehplarına başları dimdik, boyun eğmezliğin simgesi olarak çıktılar. Albert Parsons'un idam sepasına gitmeden önce karısına yazdığı şu satırlar, bu işçi sınıfı kahramanlarının savundukları davaya bağlılıklarını, özlem, duygu ve düşüncelerini en açık biçimde dile getirmektedir:

"Bu kelimeleri yazarken, adlarınızın üstüne gözyaşlarım damlıyor. Bir daha hiç karşılaşmayacağız. Ah, sevgili çocuklarım, nasıl içten, derinden seviyor sizi babacığımı. Sevdiklerimiz için yaşamakla gösteririz sevgimizi ve gerektiğinde sevdiklerimiz için ölmekle de gösterebiliriz sevgimizi. Benim hayatımı ve doğal olmayan haksız ölümümü, başkalarından öğreneceksiniz. Babanız, özgürlük ve mutluluk uğruna gönüllü olarak canını vermiş bir kurbandır. Size, miras olarak şerefli bir ad ve yapılmış bir görev bırakıyorum. Onu koruyun, bu yolda yürüyün. Kendinize karşı doğru olun, o vakit başkalarına karşı sahte olamazsınız. Yaratıcı, uyanık ve neşeli olun. Anneniz! O kadınların en yücesi, en şereflisidir. Onu sevin, sayın ve öğütlerine uyun.

Çocuklarım, değerli varlıklarım,

bu mektubu, yalnız sizin için değil, daha doğmamış çocuklar içinde ölen bir kişinin ölüm yıldönümlerinde okunmasını istiyorum. Yavrularım, Elveda.

Babanız

Albert R. Parsons'

Aynı şekilde August Spres'te, idam edilmeden önce "mezardaki sessizliğimiz, hayattaki konuşmamızdan daha etkili olacaktır" diye hayırlıyordu!

Ne var ki; burjuvazinin baskı, işkence, hapis ve idam cezaları, yine de Amerikan işçi sınıfının mücadelesini durdurmaya yetmedi. Üstelik işçi sınıfı, 1886 sonbaharında yapılan belediye seçimlerinde büyük başarı sağladı.

Bu gelişmelerin tarihsel açıdan bilimsel bir değerlendirilmesi şöyle yapıyordu:

"Mayıs'ta sekiz saatlik çalışma günü için verilen mücadele, Şikago, Millwaukee vs.de karışıklıkları, hakim sınıfın, henüz olgunlaşmamış olan bu emek ayaklanmalarını kaba kuvvet ve kaba bir sınıfın adaleti ile bastırma çabaları. Kasım'da İşçi Partisi'nin tüm büyük merkezlerde örgütlenmesi ve New York, Şikago ve Millwaukee seçimleri. Mayıs ve Kasım, o zama na dek Amerikan burjuvazisine sadece ABD tahvilâtının faiz kuponunu hatırlatırdı; bundan

böyle Mayısla Kasım onlara Amerikan işçi sınıfının ödenmek üzere kendi kuponlarını sunduğu tarihleri de hatırlatacaktır.”

Amerikan işçi sınıfının giriştiği 1 Mayıs 1886'daki genel grevden 3 yıl sonra, 14-21 Temmuz 1889'da Paris'te toplanan 2. Enternasyonal'in 1. Kongresi, hem Amerikan işçi sınıfına uygulanan zulmü, protesto etmek, hem de 8 saatlik iş günü talebini daha güçlü biçimde dile getirme doğrultusunda, uluslararası düzeyde ortak bir gösteri düzenleme kararı aldı.

Bunun üzerine 1 Mayıs 1890'da yapılan bu uluslararası gösteri, büyük bir başarı sağladı. Paris'te, Viyana'da ve daha birçok şehirde görkemli gösteriler yapıldı. Bu gösterilerin dünyanın dört bir yanında büyük bir ilgi ve sempati uyandırması üzerine, 1891'de Brüksel'de toplanan 2. Enternasyonal'in 2. Kongresi, aynı gösterilerin her seneye aynı günde tekrarlanması kararını aldı.

İşte o gün bu gündür, dünyanın dört bir tarafında ezilenler her yıl 1 Mayıs tarihini; baskıya, zulme, sömürüye karşı birlik, mücadele ve dayanışma günü olarak kutlamakta, meydanları doldurmaktadırlar. Dünyanın nabzının, dünya işçi sınıfının nabzında attığı gerçeği her yıl alenen dosta ve düşmana hatırlatılmakta, gösterilmektedir.

Türkiye'de 1 Mayıs'ın Tarihiçesi:

Türkiye'de 1 Mayıs kutlamaları

yüzyılımızın başlarına II. Meşrutiyet dönemine kadar uzanır. 1909'da Üsküp'te, 1911'de Selanik'te, 1912'de İstanbul'da gösteriler halinde yapılan 1 Mayıs'lar, 1921'de anti-emperyalist bir muhtevaya bürünür. 1 Mayıs 1921'de İngiliz emperyalizminin işgali altındaki İstanbul'da yapılan gösteriler hakkında 2 Mayıs 1921 tarihli Alemdar gazetesinde şunlar söylenmektedir:

“Şehrimizde işçi bayramı dün işçilerce tesit edilmiştir. Şirket-i Hayriye, Haliç ve Tramvay şirketleri ameleleri çalışmadıklarından, vezaiti nakliyenin büyük kısmı muattal kalmıştır. Ameleden bir kısmı, bayramlarını tesit için mavi işçi gömlekleri giydikleri, kırmızı rozetlere hamil idiler. Amelenin bindiği bazı otomobillere de kırmızı bayrak takılmıştı.”

1 Mayıs 1922'de ise, bütün büyük şehirlerde gösteriler düzenlenir. İstanbul'da işçiler Enternasyonal'i söyleyerek yürürler, bildiriler dağıtırlar. Ankara'da başta imalatı Harbiye işçileri olmak üzere, birçok işçinin katıldığı bir toplantı yapılır, bütün dünya işçilerine ve İstanbul'daki işçilere mesajlar gönderilir.

Bu gelişmeler karşısında, Kemalistler 1 Mayıs'ı 1923'te yasaklarlar. Birçok işçi tutuklanır. 1923'te toplanan İzmir İktisat Kongresi 1 Mayıs'ı resmi işçi bayramı kabul etmesine rağmen, 1 Mayıs'ın 1924'deki kutlamaları da yasaklanır. Bu konuda Amele Teali Cemiyeti tarafından yayınlanan bir broşürde şunlar söylenmektedir:

“1924 senesi 1 Mayıs'ında İstanbul'da hemen hemen hiçbir şey yapılmamıştır. Sokaklar da tezahürat menedildiği gibi, Amele Birliği Merkezi'nde yapılmak istenilen resmî kabule de münâat edilmiş ve Enternasyonal Marşı da çaldırılmamıştır. Amele tarafından neşredilen (Çelik Kol) gazetesi toplattırılmış, Aydınlık mecmuası idare hanesi teharrî edilmiştir.”

Bundan sonra artık uzun yıllar 1 Mayıs'ın ağızlarına alınmasına, hatıta hafızalardan silinmesine uğraşıldı. En küçük direnişler dahi kanla bastırıldı. Bu arada, bir kanunla 1 Mayıs “Çiçek ve Bahar Bayramı” olarak ilan edilerek gerçek anlamından saptırılmaya çalışılmıştır. Lakin yine de işçi sınıfımız 1 Mayıs'ın gerçek anlamını ve onun devrimci geleceğini şu ya da bu biçimde yaşatmaya devam etmiştir. Nitekim aradan geçen uzun yıllara rağmen, işçi sınıfımız 1 Mayıs'ın birlik dayanışma ve mücadele özlem ve ruhu, kendisini yeniden çok daha güçlü biçimde ortaya koymakta gecikmemiştir. Gelişen mücadelelere paralel olarak, 1960-70'li yıllar, 1 Mayıs'ın yeniden kutlandığı yıllar olmuştur. Çeşitli eylem, gösteri ve direnişler hızla yayılmaya başlamıştır. İlk defa güçlü bir yığın gösterisi şeklinde 1976'da İstanbul-Taksim meydanında kutlanmıştır. Akabinde tüm engelleme ve baskılara rağmen, üstelik Türk-İş'in sarı sendika ağalarının 24 Temmuz “işçi bayramı” çığırtkanlıklarına rağmen, İstanbul'un yanı sıra, yurdun dört bir yanında meydanları doldurmuştur. 1 Mayıs 77 katliamı da, -ki sendika ağalarının yarattığı elverişli ortam ve işçi düşmanlarının bilinçli gerçekleştirdikleri bir katliamdır- 1 Mayıs'ın daha güçlü bir şekilde kutlanmasını engelleyememiştir.

12 Eylül 1980'le birlikte 1 Mayıs kutlamaları tamamen yasaklanmıştı. Ama ne var ki; 1 Mayıs'lar artık unutturulamayacak bir hal almış, tarihin altın sayfalarına kanla yazılmıştı. Bu mücadelenin kökleri çok derinlerdeydi ve hiçbir zaman da tarihin ilerleyen tekerleği geriye çevrilememiştir.

1 Mayıs Katliamında Yaşamlarını Yitirenler

Aleko Konteus
Ahmet Gözükara
Ali Yeşilgül
Bayram Çıtak
Bayram Sürücü
Divan Nergis
Ercüment Günkut
Hasan Yıldırım
Hikmet Özkürkzü
Hüseyin Kırkın
Hacer İpek Saman
Bayram İyi
Hamdi Toka
Hülya Emecan
Jale Yeşim
Kahraman Alsancak
Kenan Çatak
Kıymet Duman
Karabet Akyan
Kadir Balcı
Leyla Altıparmak
M. Atilla Özbelen
Mustafa Elmas
Meral Özkol
M. Ali Genç
Mustafa Ertan
Niyazi Darı
Nazmi Arı
Nasan Ünaldı
Ömer Narman
Özcan Gürkan
Rasim Elmas
Sibel Açıkalın
Tevfik Beysoy
Yücel Elbistanlı
Ziya Baki

1 Mayıs Bayramı Dolayısıyla Bakü' deki Müslüman İşçilere Hitap

MUSTAFA SUPHI

Bütün dünyadaki mazlum insanların bekledikleri mutlu gün, bütün dünyadaki mazlum halkların kaderini birbirine bağlayan büyük bayram!

Yoldaşlar;

Çok kalmadı o bütün insanların kardeşlik bayramına, bana inanınız. Sizin gönlünüzde, sizin ruhlarınızda çalkalanan deryalara, Avrupa'nın o zalim kuvvetleri, o cansız hisarlar, o demir zırhlar ve altın mihraplar karşı duramaz.

Hisarlar, mihraplar yıkılır, zırhlar delinir, fakat ruh ölmez, yükselir. Bu yükseklikler altında ise zalim aciz kalır, nefesini teslim eder, mahvolur. Fakat siz ey esir ve mazlum halklar! Hazırmısınız savaşa? Dünyanın mutluluğunu, insanın bahtını zalimlerden kurtarmaya? Kendinize daima bu soruyu sorunuz, vicdanınızı dinleyiniz! Düşününüz ki, en büyük zafer günleri, geleceğiniz ve mutluluğunuz için hapse, zindana, kana, ateşe, ölüme sabır ettikleriniz, tarihi olgular karşısında size şan verecektir.

Düşününüz ki, en şanlı şenlikler, kendi kaderinizi elinize alacağınız günlerde gerçekleşecek ve onun imanı, kahramanlığı göklere yükseltecek en büyük bayram olacaktır.

Ey dünya! Ey dünyanın yapıcısı olan işçiler!

Ey islam aleminin asırlardan beri ezilmiş esir halkları!

Ey Mısır'da, İran'da, Hindistan'da, Türkistan'da yabancı boyunduruğuna mahkum olan mazlum kardeşler! Sizde uyanınız, dinleyiniz, şu şikayet, şu devrim, şu sevinç çığlıklarımı işitiniz!

Ruhunuzu tirmalayan o tutucu, o cahil zulüm-kâr karanlıklardan kurtularak şu ümit ve hayat dünyasına koşunuz.

Sizi esirlikten kurtaracak, size siyasi ve iktisadi hürriyeti verebilecek büyük bayrama katılınız!

Sizde zafer şarkıları söyleyerek, Enternasyonal kardeşlik ve birlik yolunda ilerlemeye çalışınız!

Koy, devrim dünyanın her tarafında zafer bulsun; koy, zalim ve gaddârlık mahvol-sun!

Koy, insanları yumruklar altında ezenler, insanlığı ise muhtaçlara sadaka vermekten ibaret bilenler ezilsin!

Bırakınız, hak ve adalet karşısında bu zalim kainat titresin!

Müslüman Yoldaşlar!

Bütün dünyada mazlum işçileri gibi sizde bu ihtilalde birşey kaybetmeyeceksiniz. Marks'-ın dediği gibi, kollarınızı sıkın zincirlerden başka birşey kaybetmeyeceksiniz!

Birleşiniz Bütün Dünya İşçileri!

Birleşiniz Müslüman İşçiler!

Alabildiğine Kitlesele; Dinamik ve Demokratik Bir Gençlik Örgütü

ALİ DOLUNAY

Gençlik, bahar şafağı gibidir. Ne zaman açılacağı belli olmayan bir tomurcuğa benzer. Canlılığın, dinamizmin ve diyalaktığın en yeşil, en diri kesimidir. Vurgu, ritm ve sürpriz ögesinin zirveye vardığı, armoninin binbir renkte gülümsediği müzik ona özgüdür. Çılgınca terketmek ve hesapsız, içli, derin, tertemiz sevmek ona özgüdür. Dansta hareket yoğunluğunun ve güzelliğinin Afrikalı'dan daha hünerli bir ustasıdır o. Puslu havaların mağrur ışıldayan gökkuşağına benzer onun onuru. Duyarlı ve dikbaşlıdır. Merhameti lanetinden daha güçlüdür. Ama yürüdü mü, destan güzelliğinde, fedaruluğuyla, tıpkı bir Sümer Entidu'su gibi yürür. Bunun içindir ki o, insanlığın biricik kurtarıcısı proletaryanın en yakın dostu, sevgilisi ve yol arkadaşıdır.

Bizim gibi ülkelerin bazı aydınları, bazen fena halde yanılıyorlar. Koyu gerici ve terör sonrası dö-

nemlerin gençliğini, onların apolitik, sessiz, bireyci, vurdumduymaz akademiz atmosferlerine bakarak değerlendiriyorlar. Örgütlenmeye ve mücadeleye ilişkin perspektiflerinde bu görünür, geçici gerçeğe dayanarak çiziyorlar. Bu, gençliğin şaşırtıcı, değişken ruhunu anlayamamaktır. Onun bağrında gelişen ve gelecekte ona tamamen egemen olan taze, dinamik, devrimci ögeyi göremektir. Bu aydınlar tan yelini, gecenin bir parçası ve bazan da gecenin daha da koyulaşacağını bir habercisi sanıyorlar. Bu aydınlar, bizim gibi ezilen halklarının gençliğinin mizacını bir türlü anlayamıyorlar.

Şu YARIN dergisini bir okuyun bakalım. Gençliğin geriliği teorisinden geçilmiyor. Gençlik örgütünün bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi gibi asli görevlerinin olduğunu hatırlatan gençlere ateş püskürüyor. YARIN bu gençler için şöyle diyor: "Bugün gençliğin politik olgunluk düzeyini, ezici bir çoğunluğunun de-

politize olduğunu düşünme zahmetine bile katlanmayan bu çevre,... demokratik kitle örgütleri ile politik örgütler arasında herhangi bir işlev ayrımı gözetmemektedir." YARIN dergisi, anti-faşist; anti-emperyalist nitelemelerini kastederek, derneklere "anti"lerin girmesinden korkmaktadır. O, "meşru zeminde kalarak", "en geniş öğrenci yığınlarını somut sorunların çözümü doğrultusunda örgütleyerek öğrenci hareketinin sendikal birliğinin yaratılmasından" yanadır. Elbette ki, "en geniş öğrenci yığınlarını somut sorunların çözümü doğrultusunda" örgütlemek doğrudur. Ama bunu, dar somut çıkarların ufkuyla sınırlayarak değil, bağımsızlık ve demokrasi perspektifiyle yapmak gerekiyor. Demokratik bir gençlik örgütünü demokrasi ve bağımsızlık mücadelesinden uzak tutmaya kalkışmak kaba ekonomizmdir ve gerici bir anlayıştır. Demokratik görevler, demokratik bir gençlik örgütünün asli görevleridir. Bu gerçeği, bizim gibi emperyalizmin baskısı ve sömürüsü altında olan, feodalizmini tasfiye edememiş ülkelerde tartışmak acı ve gülünçtür. Altmış yılların sonlarında Türkiye İşçi Partisi yöneticileri, gençliğin anti-emperyalist eylemlerini iğdiş etmeye çabalyorlardı. Bu çaba, hareketin gelişmesini engellemek bir yana TIP'in gençlik kitlesinden tecritine yol açtı. Şimdiki durum çok mu farklıdır? Ülke bağımsızlığına mı kavuştu? Demokratik bir yönetim mi yoksa?.. Hiçbir güç, gençliğimizin görkemli enerjisini, ekonomik ve akademik cendere içine hapsede-

Bugünkü görev, alabildiğine kitlesel, dinamik ve demokratik bir gençlik örgütünün yaratılmasıdır. Gençliğin ekonomik, akademik sorunlarının çözülmesini isteyen herkes, demokrasi ve bağımsızlık mücadelesine katılmak isteyen herkes bu gençlik örgütü içinde yer almalıdır. Değişik siyasi eğilim ve görüşler yanyana, görüş açıklama ve eleştirme haklarını kullanarak bu çatı altında yer alabilmelidirler. "Burası politikanın tartışıldığı alan değildir; burada gençliğin somut sorunları konuşulur" anlayışıyla gençlik örgütünü ülke sorunlarından koparmaya kalkışmak birlik anlayışıyla da çatışır. Gençlik hangi meşalenin etrafında birleşecektir? Uzun erimli birlik, sağlam birlik, demokrasi ve bağımsızlık meşalesinin etrafında kurulabilir ancak. Buna karşı çıkanlar gençliği seferber edebilirler mi? Edemezler.

Demokratik bir gençlik örgütü, kendi içinde, demokrasiyi ve merkezîyetçiliği uygulayarak koruyabilir canlılığını. Gençlik kendi örgütü içinde, düzenlenecek toplantılarda, panellerde, seminerlerde özgürce tartışabilmelidir. Görüşler üzerinde baskı kurmak, görüş sahiplerini sindirmeye çalışmak kesinlikle edilemez.

Yoldur. Ve bunu yapanların sonu kitleden kopuştur. Kitlesel demokratik bir gençlik örgütünde, değişik görüşleri savunan grupların varlığından daha normal bir şey olamaz. Birbirlerine yakın grupların kendi aralarında bloklar oluşturmaları da normaldir. Halk demokrasisini savunan, modern revizyonizme kararlılıkla karşı çıkan kişi ve gruplar kendi aralarında doğal bir bloklaşmaya gidebilirler. Hareketin ekonomik ve akademik sınırları içinde kalmasını, politik ve kültürel faaliyetlerin bu stratejiye tabi bir tarzda, "uslu ve terbiyeli" ele alınmasını savunan, her kıpırdanışı ihtiyat ve kuşkuyla karşılayan kişi ve gruplar da kendi aralarında bloklaşabilirler. Gençliğin çeşitli görüş ve eğilimlerini, -bunlara özgünlük tanıyarak bağrında toplayan, alabildiğine kitlesel, dinamik ve demokratik bir gençlik örgütü anlayışını hayata geçirmek elbette ki zor olacaktır. Bizim devrimci gruplarda derin bir fraksiyon ruhu vardır. Örgüt şovenizmi diyebileceğimiz bu dar, bençil ve katı ruh, geniş demokratik birliklerin kurulmasını engelleyici bir rol oynuyor. Bu ruhu sabırlı bir mücadeleyle geriletmeksizin geniş birlikler, tartışmasında ilerlemek

mümkün değildir. Yakın geçmişimizde, çatısı altında çeşitli grupların (Aydınlık Sosyalist, PDA, Kıvılcımlı, DÖB, vs.) yer aldığı DEV-GENÇ gibi bir mirasa sahibiz. Geniş, demokratik bir gençlik örgütünü yaratılmasında, bu mirastan öğrenecek çok şeyimiz vardır.

Demokratik bir gençlik örgütü demokrasinin uygulanmasında olduğu gibi, merkezîyetçiliğin de uygulanmasında titiz olmalıdır. Merkezîyetçiliği ihlal eden, dumura uğratan demokratik bir kitle örgütü, demokrasinin yozlaşmasına liberalizme kaymasına, soysuzlaşmasına yol açar. Merkezîyetçiliğe karşı çıkışlar, Türkiyeli sivil toplumcuların bir bölümü tarafından teşvik ediliyor... Mücadele ruhunu zayıflatmak isteyen ya merkezîyetçiliğe saldırıyor ya da örgütü dar ekonomik, sendikal sınırlar içinde tutmaya çalışıyor. Demokratik bir gençlik örgütünde merkezi sevk ve idare, merkezin otoritesi ve dirayeti son derece önemlidir. Merkezi seçen tüm gençlik örgütüdür. Demokratik bir seçimin ürünüdür o. Bu bakımdan tüm örgütün iradesini temsil etmektedir. Merkezin ya da merkeze bağlı organların kararlarına tabanını uyması tartışılmaz bir ilkedir. Demokra-

tik bir örgütte üye için sorun gayet açıktır. Mümkün olan en demokratik haklara sahip olmak, ama disipline uymak. Hele özellikle bizim gibi bir ülkede, merkeziyetçiliğini zayıflatan, tüm organlarını liberalizmin pembe rüzgarlarına terkeden demokratik bir gençlik örgütü halka karşı sorumluluğunu layıkıyla yerine getirebilir mi?

Gençlik saflarında modern revizyonizme karşı mücadele temel görevdir. Bunu reformizm, Eurokomünizm ve Troçkizm izlemelidir. Ama asıl tehlike, bir dünya sistemi haline gelen ve sosyal-emperyalizmin ideolojik bayrağı olarak beş kıtada, okyanuslarda dalgalanan modern revizyonizmdir. Diğerleri hep bunun yedeğindeki akımlardır. Bu görev, modern revizyonistlerin etkilemeye çalıştığı ileri kitlelerden, derneklerden uzak durarak yerine getirilemez. "Bu kitle

olarak bulanıklaştıran, onu esas hatından saptıran modern revizyonizme karşı mücadele vermeksizin, onu bulunduğu her yerde işçi sınıfının aydınlık alniyla karşılayıp geriletmeksizin güçlenmek, pekişerek, nitelikli bir tarzda güçlenmek mümkün olmayacaktır.

İki eğilime karşı çıkmalıyız. Her güçlü grubun bir gençlik örgütü kurma eğilimine; ve dar bir profesyonel kadronun, gençlikten kopuk, gençlik adına mücadeleyi bir çizgi haline getirme eğilimine. Gençliğin demokratik kitlesel hareketi esastır. Kitlenin bağrında elbetteki her bakımdan ileri, seçkin bir kesim olacaktır. Mücadeleye genellikle seçkinleri sokma eğilimi, kitlesel insiyatifi ve enerjisi atıl hale getiren kolaycı bir eğilimdir. Fedekarlık duygusunun ve atılganlığın güçlü olduğu gençlik saflarında bu eğilim sık sık kendini gösterir. Geniş gençlik

Yarı-sömürgelerin gençliği, Asya, Afrika ve Latin Amerika gençliği, dalları tomurcuklardan görünmeyen Nisan fidanı gibidir. Bir Sultan'ın değişimini kullanırsak, "üstü kan köpüklü meşe seli"dir. Geleceğin günümüze gömülmüş ruhudur. Sadece halkın sırtındaki üç büyük dağın (Emperyalizm, Komprador-kapitalizmin ve feodalizmin) tasfiyesi mücadelesinde değil, insanlığın güneşe yürüyüşünde de, proletaryayla birlikte, proletaryanın yol göstericiliğinde, en ön saflardadır. Hegel'e göre, "güzeli seyreden seyirci aynı surette kendini özgür hisseder ve sonsuz tabiatının bilincine varır". Gençliğin ruhundaki güzeli seyredebiliyor muyuz? Onun ruhundaki bu güzellik bakışlarına vurur; sınıf mücadelesinin binbir renkli kiliminde gülümser. Bu gülümseyişinde payı olan bir insan, ancak bu gülümseyişi seyrettiğinde kendini özgür hissedebilir ve sonsuz tabiatının bilincine varabilir.

Gençliğimizin otuz yıllık geçmişi bir hayli güzeldir. Bu geçmiş ve mevcut durum, onu bekleyen yılların bir hayli çetin ve güzel olacağını gösteriyor. Bütün ezen ve ezilen sınıflar kendi ideolojik ve politik hatlarını gençliğe benimsetmenin kavgasını ısrarla sürdürmüşlerdir ve sürdürüyorlar. Ama gençlik doğası icabı, genellikle en ileri teorinin saflarında yer almıştır. Otuz yıllık geçmişimizin dediği şudur: "Ben geriye ve darlığa değil, ileriye ve enginliğe aşığım!"

Bu bakımdan gerek hakim sınıfların, gerekse, çeşitli revizyonist oportünist akımların çabaları boşunadır. Tek tip elbise, tek tip düşünce ve tek tip dernek politikasıyla hayatı tek tipleştirmeye kalkışan egemen güçlerin gücü, gençliğin özgürlük aşkını, kollaktif atılımcı gücünü prangalamaya yetmeyecektir. Gençlik derneklerini YÖK'ün kontrolüne, sevk ve idaresine sokmak tek kelimeyle komedidir; olmayacak duaya amin demektir. Bu tip politikalar, yarasa yarasa gençliğin içindeki büyük demokratik, devrimci gücün vaktinden önce uyarılmasına, yekinernek doğrulmasına yarar. Hepsi o kadar

örgütünde modern revizyonistler etkindir ya da egemendir aman uzak durun" anlayışı kitleleri onlara terketme, işin güç ve doğru olanından kaçma anlayışıdır. Proletaryanın dünya görüşünü ve ülke özgünlüğünü politik hattını hegemonya altına

kitlesini seyirci konumuna düşürme tehlikesini taşıyan bu eğilime karşı da eleştirici, uyarıcı olmak gerekiyor. Gençlik kitlesinden kopan bir "gençlik mücadelesi" daralmaya ve giderek iyice tecrit olmaya mahkumdur

Öğrenci Gençlik Ayakta!

Durgunluğun, sessizliğin, gerilemenin yerini adım adım bir hareketliliğe, canlılığa, yükselişe bıraktığı artık belirgin şekilde görülen bir olgu. Ortam değişiyor.

Bu gelişmenin en somut örneklerinden birini öğrenci gençliğin hareketi teşkil etmektedir. Toplumun diğer katmanlarında olduğu gibi öğrenci gençlikte de "suskun, robot" tip yaratmağa çalışanlar başarılı olmadı. Yoğun depolitizasyon uygulamalarıyla, çok yönlü baskılarla yığınları siyasal hayatın dışına itmeye çalışan, gelişmelere duyarsız, vurdumduymaz tipler yaratmak isteyen, düzene uysalca boyun eğmeyi yerleştirmek için çabalayanların planları artık tutmuyor. Durgunluk, sessizlik bozuluyor; öğrenciler taleplerini çeşitli şekillerde dile getiriyorlar. Her türlü engel ve yıldırma gi-

rişimlerine boyun eğmeyerek 'iğnenin deliğinden geçme' misali, sabırlı ve kararlı bir şekilde zorlukların üstüne yürüyen öğrenci gençlik, örgütlenmesinde küçümsenemeyecek mesafe katetti. YÖK'ün kısılcasına rağmen 40 dolayında dernek inşaatı. Siyasi arenada bir dizi faaliyetle kendisini ortaya koydu, koymakta.

Kasım '86'da İzmir ve İstanbul'dan Ankara'ya doğru başlatılan uzun yürüyüş ve ardından gündeme gelen açlık grevleri gibi uzun yürüyüşü destekleme eylemleri öğrenci gençlik hareketlerinin ilerleyişini gayet net ortaya koymaktadır.

EYLEMLER NASIL GELİŞTİ?

Bilindiği gibi, öğrenci dernekleri geçtiğimiz yılın Mayıs ayında YÖK'e karşı bir kampanya başlatmışlardı. Daha önceleri çeşitli dü-

zeylerde yürütülen protesto eylemleri bu kampanya ile daha ileri boyutlara ulaşmıştı.

YÖK, 'uysal', 'emireri' öğrenci tipini yaratmayı becerememişti. 'Ünlü' 44. madde ile her yıl binlerce öğrenci okullardan atılıyordu. Harçlar yükseltiliyordu. Öyle ki parası olmayana okuma hakkı tamamıyla imkansızlaştırılmak isteniyordu. Yurtlar, kışla disiplinin hüküm sürdüğü cezaevi görünümü sergiliyordu. Bu durum, bazı intihar olaylarına da yolaçmıştı. Üniversiteler adeta medreseler haline getirilmiş vaziyette. Eğitim dipçik ve copların gölgesi altında sürdürülüyor. Öğrenci gençlik, bu uygulamalara bilinçli tepkisini ilk elden üniversitelerde oluşturulan "atılma birimleri" üzerinden harekete geçmekle gösterdi. Hazırladıkları 44. maddenin değiştirilmesi önerisini Meclis Başkanı N.

Karaduman'a sundular. Sunulan bu dilekçeyi okullarda imzaya açtılar. Tam da bu dönemlerde (23 Ekim 1986) iki dersini veremedi diye Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden atılan İsa Tanrıverdi'nin intiharı gündeme geldi. Bu olayla ilgili Marmara Üniversitesi Rektörlüğü önünde protesto için siyah çelenk koyan öğrencilerden ikisi tutuklandı. Ardından tutuklamaları protesto için 500 dolayında öğrenci, Marmara Üniversitesi önünde oturma eylemi başlattılar. Bu eylemler, neticede uzun yürüyüş noktasına geldi. 3 Kasım günü İzmir'den, 4 Kasım'da İstanbul'dan Ankara'ya doğru uzun yürüyüşe başlandı. Uzun yürüyüşler başlar başlamaz kamuoyunda güçlü bir ilgi uyandırdı. Emekçi katmanlar yürüyüşçülere sempati ile yaklaştılar. Yürüyüşlere yollarda sürekli yeni katılmalar oldu. Her uğrak yerinde yürüyüşçüler coşkuyla karşılandılar. Bu eylemler boyunca, polisin yıldırma, tehdit girişimleri önemli derecede dikkat çekiyordu. Örneğin İzmir'de yürüyüşçülerin önüne barikatlar dikildi. Ancak bu çabalara rağmen eylemler kararlı bir şekilde devam ettirildi. Neticede Ankara'ya varıldığında 3.000 dolayında ODTÜ'lü uzun yürüyüşçüleri alkışlarla karşıladı. 1.500 kişi kitlesel bir eylemle yürüyüşçülere omuz verdi. Daha sonra, polisin engelleme çabalarına rağmen 300 dolayında ODTÜ'lü öğrenci Ankara merkezine doğru yürü-

rüyüşe geçti. Polisin birçok öğrenciyi tutuklamasına rağmen eylemlere devam edildi. İstanbul, Ankara ve Bolu'da açlık grevleri yükseldi. Marmara Üniversitesinde tutuklu öğrencilerle dayanışma için yapılan açlık grevini dağıtmak için polis, Öğrenci Derneği merkezini basarak kapıları mühürledi. Mühürün de tutmayacağını, haklı kavganın engellenmeyeceğini ispat edencesine öğrenciler eylemlerine sabahçı kahvelerinde, parklarda, Üniversite önlerinde, evlerde devam ettiler. İstanbul, Ankara ve Bolu açlık grevleri de 'boyun eğmek yok!' ruhuyla devam etti ve başarıyla sonuçlandı. Bu eylemler sadece öğrenciler arasında kalmadı, aynı zamanda demokrat, yurtsever, ilerici kesimler tarafından da desteklendi. Özellikle öğrenci velileri, omuz omuza öğrencilerle birlikte mücadele yürüttüler.

Söz konusu eylemler, son altı yıllık dönem içerisinde uzun bir zaman süren durgunluk görüntüsünün bozulmaya başladığı süreç içerisinde en dinamik unsurlardı. Bir bakıma öğrenci gençlik hareketinde bir sıçrama noktası teşkil etmektedirler. Bu eylemlerle üniversiteler daha da canlandı. Şüphesiz eylemlerin etkisi sadece üniversitelerle sınırlı değil. Toplumun diğer kesimlerinde de havalanın biraz daha ısınmasında rolü

vardır. Türkiye tarihinde öğrenci gençlik hareketinin önemli bir yeri vardır. Duyarlı bir kesim olan gençlik teslimiyete, boyun eğişe, karamsarlığa, umutsuzluğa karşı mücadeleci geleneğini bir kez daha ortaya koydu, koyacak da. Öğrenci gençliğin bu türden akademik - demokratik hareketinin Türkiye tarihinde nelere doğru yola çıktığının da bilincinde olmalı, kesinlikle bu hareketin küçümsemesi ve ona karşı vurdumduymaz davranma şeklindeki eğilimlere müsamaha edilmemelidir. Doğru tavır bu hareketi, Yeni Demokrasi için mücadelelenin emrine sokabilmek ve onun bir parçası olarak elelabilmektir. Bu da bahsi geçen akademik-demokratik hareketi küçümsemek ve ona burun bükme, uzaktan gazel okuyarak doğru çizgi temelinde harekete geçmesini istemekle olmaz. Bizzat hareketin içine girerek ve doğru mesajları bizzat mücadele içinde maddi bir güç haline getirerek, sağlıksız yaklaşımları bizzat mücadelenin kendisi içinde sergileyerek hareket doğru bir rotaya koyulabilir. Şüphesiz bu işte sabırlı ve kararlı mücadele ister.

YÜKSELEN FERYATLAR

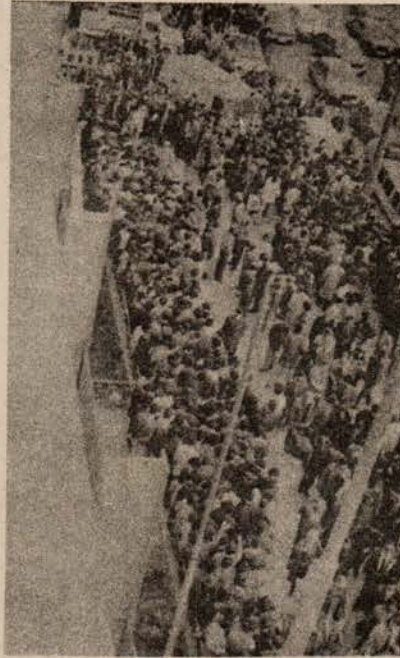
Gençlik hareketini 'anarşi ve te-

rör yaygaralarıyla bastırmaya, kamuoyu önünde tecrit etmeye çalışsan, hakim sınıfların emelleri kursağında kaldı. Emekçi yığınların gençlik hareketine derin bir sempati ve sevgi duymalarını engelleyemedi. 'Terör' velvelesi bastırmağa yetmedi. Yıldırım Akbulutların ağzından "Bu filmi daha önce de görmüştük" beyanatları verenlere şunu hatırlatmak istiyoruz. Evet! O filmleri daha çok göreceksiniz. Fakat filmi sizinkiler gibi hayali senaryolar zannetmeyin! Gösteriden kaldırıldığını zannettiğiniz film aslında her gün oynuyor ama, şimdi daha güçlü, yarın çok daha güçlü oynayacak. Kendi filmlerinizi işlerin sizin sandığınız şekilde gideceğine inanıyorsanız çok kötü yanılıyorsunuz. Hakim sınıflar öğrenci eylemlerine karşı yürüttükleri baskı, yıldırma gibi fiziki saldırıların yanı sıra yoğun bir demagoji eşliğinde ideolojik karalama ve bastırma kampanyası da yürütüldü. "Anarşi ve terör hortluyor", "eylemler kötü niyetli vatan hainlerinin kışkırtmalarıdır", "12 Eylül öncesini tekrar getirmek istiyorlar" şeklindeki feryatlar da tutmuyor! Artık emekçiler "huzur getirdik" diyenlerin bahsettikleri 'huzurun' ne olduğunu kendi deneyimleriyle daha iyi görüyorlar. Söz konusu huzurun emekçilerin yağmalanması, daha yoğun bir şekilde baskılara maruz bırakılması olduğunu kavriyorlar. Kısacası bazıları için bu huzurun zevk-ü sefa, geniş emekçi yığınlar için acı, feryat, yoksulluk, olduğunu daha iyi görüyorlar. Bu konuda; bugün küçük ve mütevazı de olsa öğrenci gençliğimizin attığı adımın önemini görmeliyiz. Hakim sınıflar, her kesimde olduğu gibi öğrenci gençlik içinde de 'tek tip' yaratmak istiyorlar. Bu tip, 'evet paşamcı', uysal, suskun, kaderine razı, daha doğrusu köle bir tip. Böyle bir öğrenci tipi için ünlü YÖK Yasasını devreye soktular. Bu yasayla üniversitelerde bilimi tamamıyla dışalamaya, üniversiteleri demokrasiden yurtsever öğretim üyelerinden tamamıyla arındırmağa 'köleliğe evet' demeyen öğrencileri tümünden kapı dışarı etmeğe çalıştılar. Bu konularda önemli mesafeler de katettiler. Doğramacı gibilerin bütün üniversitelerde ipleri tamamıyla

la ele geçirmesini sağladılar. Ama yine de istedikleri tek tip öğrenci yaratamadılar, yaratamayacaklar. YÖK'le bilimsel düşünen insanlar yerine robotlar yaratmak istediler, tutmadı. Evet bu yasayla "eğitimde fırsat eşitliği" tümünden dinamitlendi. Parası olmayanlara yaşam hakkı tanımadı. Üniversitelerde medrese sistemi oturdu. "Özerk üniversiteler" yaratmanın önüne daha güçlü barikatlar örüldü. Ama öğrencilerin ilelebet susturulması gerçekleştirilemedi. Ayağa kalkmaları engellenemedi. Öğrencileri istedikleri kalıba sokamayanların tedirginliğini, paniğini, bunun içindir ki, daha iyi anlıyor ve yadırgamıyoruz da! Çünkü, doğalarını sergiliyorlar.

Feodal-Komprador eğitim sistemi ve bunun bir parçası olarak üniversitelere yönelik uygulamalar son

altı yılda gündeme gelmedi. Günümüze kadar eğitim alanında feodal-burjuva eğitim sistemi hüküm sürdü. Gençliğin yiğit ve kararlı mücadeleleri sonucu söke söke aldığı bazı akademik-demokratik haklar bu gerçeği değiştiremez. Son altı yılda feodal-komprador eğitimin dozajı daha da artırıldı. Mücadeleyle kazanılmış olan kısmi demokratik haklar gaspedildi. YÖK yasası, yüksek öğrenim gençliğine yönelik katmerli baskının en büyük silahıdır. Bugün öğrenci gençliği ciddi bir se-

kilde tehdit eden uygulamalar, YÖK tarafından garantiye alınmış ve bizat bu kurumun doğrudan yansıması olan unsurlardır. Çürümüş, kokuşmuş bu silahın kırılması öğrenci gençliğin akademik-demokratik mücadelesinin en ivedi görevleri arasındadır.

YANLIŞ ANLAYIŞLARA KARŞI MÜCADELE EDELİM

Öğrenci gençlik içinde uzunca bir dönemden beri sürdürülen tartışmalarda ortaya çıkan bazı yanlış anlayışlar son eylemlerin ardından daha berrak tarzda kendisini açıktan sergilediler. 'Zamanı değil, biraz daha bekleyelim' anlayışıyla öğrenci gençliği pasifizme sürüklemek isteyen yaklaşım tehlikeli yaklaşımlardan biridir. Bu bakış açısı şartların kendiliğinden oluşmasını bekleyen, mücadeleden elverişli koşulların kendiliğinden geleceğini zanneden seyirci bir bakış açısıdır. Mücadelenin olmayacağı hiçbir ortam yoktur. Şu veya bu objektif durum mücadeleyi yürütüp yürütmemeyi değil, mücadelenin biçimini etkiler. Objektif oluşumdaki köklü değişimler mücadelenin olup olmamasını değil, biçimini değiştirebilir. Kısacası, mücadele yürütüp yürütmemek hiçbir zaman tartışma konusu olmamalıdır. Her somut durumda mücadele somut görevdir. Şüphesiz mücadelenin biçimini, şeklini objektif durum tayin eder. Ayrıca ilericiler hiçbir şekilde objektif durumun kuyruğuna takılmamalıdır.

Yukarıda bahsettiğimiz anlayış sahipleri, öğrenci gençliğin eylemleri 'provakasyon' olur diye ona karşı cephe aldılar. 'Baskıyı artırır' (!) diye mücadele etmemeyi öğütleyen bu bayların kötü ünlü posası ortaya çıktığı için üzerinde uzunca durmayı dahi gereksiz görüyoruz.

İkinci yanlış anlayışlardan biri de, önderliği kendilerinde değil diye öğrenci gençliğin eylemlerine vurdumduymaz yaklaşan anlayıştır. Bu yaklaşım, gençliğin eylemlerinin bugünkü siyasal arenada emekçilere sunduğu hizmet göremeyen, duyarsızlığıyla ezilenlerin mücadelesine zarar veren bir yaklaşımdır. Ayrıca, 'ben önderim' demekle önder olu-

namaz. 'Beni takip edin' çağrılarıyla herkesin kendilerini takip edeceği zannediliyorsa fena halde yanılıyor. Önderlik doğru bir siyasi çizgi sayesinde ve hayatın her alanında mücadele edilerek sağlanır. Kararlı, sabırlı bir mücadele yürütülmeden doğru siyasi çizginin maddi bir güç haline gelmesi için yığınlar içinde çalışmadan, ne güven, ne de önderlik tesis edilebilir. Uzaktan türkü okumakla bir yere varılmaz.

Üçüncüsü, öğrenci gençliğin demokratik kitle örgütlerinin yaratılması mücadelesinde boyvermeğe başlayan, dar-grupçu veya tekke mantığıdır. Bu mantık sahipleri parti ile demokratik kitle örgütleri (DKÖ) arasındaki ayrım çizgilerini kavramıyor. DKÖ'leri partilerin büroları olarak ele alıyorlar. Platformları, üstlendikleri görevler vs. açısından DKÖ ile parti hiçbir şekilde aynı olarak ele alınamaz ve zaten aynı olsaydı farklı örgütlere gerek kalmazdı. Evet kitle örgütleri tarafsız değildir, olmamalıdır. Bağımsızlık

adına 'tarafsızlık' safsatadır. Ne varki, tarafsız olamazlar anlayışıyla kitle örgütlerinin partinin yankoları olarak görülmesi veya öyle işlenmesi de bir o kadar yanlıştır. Öğrenci gençliğin kitle örgütlerinde tekceciliğe, reformizme, sekterizme ve dar-grupçu anlayışlara karşı mücadele edilmelidir. Bu mücadelede, esas tehlike olan sağcı, reformist, pasifist anlayışlarda gözden kaçırılmamalıdır. Öğrenci gençliğin temel sorunlarından olan akademik ve demokratik sorunları, Yeni Demokrasi perspektifi ile ele alınmalı, akademik ve demokratik mücadelesinin Yeni Demokrasi için yürütülen mücadelenin bir parçası olduğu bilinciyle hareket edilmelidir.

Dördüncüsü, 44. madde, harçlar gibi bazı somut uygulamalara karşı çıkılırken bütün bu uygulamaları meşrulaştıran YÖK Yasasının gözden kaçırılması şeklinde anlayışlardır. Biz, şu veya bu somut talep için mücadele edilmeyeceği fikrinde değiliz. Aksine bu gereklidir ve yürü-

tülmelidir. Ne varki, sözkonusu somut talepler için mücadele edilirken hiçbir şekilde onların kaynaklandığı zemine gözyumulamaz. Ve o zemine yönelmenin önüne geçilemez. 'Halen yeterince teşhir olmama' vb. gerekçelerle düzenin en çürümüş kurumlarından biri olan ve aynı zamanda geniş öğrenci yığınlarının, öğretim üyelerinin ve eğitim emekçilerinin yoğun tepkisini çeken YÖK'e karşı mücadele hiçbir şekilde ertelenemez. Aksine öğrenci gençliğin mücadelesi YÖK'ü baş hedef seçmelidir. Şu veya bu somut talep için yürüttüğü mücadeleyi YÖK'e karşı ve YÖK gibi kurumları doğuran zemine karşı mücadelenin bir parçası olarak ele almalıdır. Özerk-Demokratik Üniversite mücadelesinde YÖK'ün yıkılmasının önemi görülmeli, bugün YÖK'e karşı mücadelede güçlü bir potansiyel olduğu bilince çıkarılmalı ve YÖK'e karşı mücadelenin hangi gerekçeyle olursa olsun ertelenmesine göz yumulmamalıdır.

Pencab Sanat Festivali Yılmaz Güney'i Andı

Hintli yöneticiler ve onların yetkilileri Jalandhar'daki bir stadyumda devletçe sahnelenen bir gösteriyle "Cumhuriyet Bayramlarını" kut-

lamakla meşgulken, Jalandhar halkı Desh Bhagat Yaadgar Salonunda (devrim şehitlerinin anısına inşa edilen bir salon) başka bir programa şahit olmaktadır.

Program, başkanı seçkin ve çok popüler bir Penjab tiyatro sanatçısı, Gursharan Singh olan Penjab Lok Sabhyachark Manch (Pencab halkının kültür forumu)'nun himayesinde organize edilmiştir. Programda, 1960'ların sonlarında cereyan eden tarihi Naxalbari ayaklanmaları esnasında Penjab'a giren devrimci kültüre yer verilmiştir. Öğle vakti geldiğinde salon eyaletin dört bir yanından gelen 1500 devrimci işçi, demokrat ve kültür işçisi tarafından tika basa doldurulmuştur. Birçok sayıda Nepal'li işçi de programa katılmıştır.

Program Enternasyonal'in söy-

lenmesi ile başlamış ve 17 saatten fazla devam etmiştir. Program devrimci türküler, şiir ve sahne oyunlarından oluşmaktaydı. Tüm gece boyu süren sahne oyunları bölümü sinemacı Yılmaz Güney'e ithaf edilmiştir. Bölümün başlangıcında salondaki tüm erkek, kadın ve çocuklar bu sanatçının anısına iki dakikalık bir saygı duruşunda bulunmuşlardır. "Sanat bir silahtır, sanat bir tüfektir-sanat bir dildir... Sanatin diline saygı göstermezseniz, o zaman bu silah sizi öldürür." Sanat üzerine Yılmaz'ın bu sözleri sahneye asılmış büyük bir flamaya yazılmıştır.

Yılmaz'ın hayatı ve filmlerinden bir grup fotoğraf bazılarının Pencab'ın Yılmaz Güney'i olarak gördüğü Gursharan Singh'e sunulduğunda salon sloganlarla yankılanmıştır. Bu onur karşısında duygularını gizlemekte zorluk çeken Gursharan Singh için daha fazla kararlılık ve inançla çalışma azmini belirtmiş ve dünyanın dört bir yerindeki kültürel işçileri halk kültürü mücadelelerinde Yılmaz'ın ruhundan ders almaya çağırmıştır.

Demokratik Kitle Örgütleri Üzerine Birkaç Söz

Ali AYDIN

Bir kimse, “neden bu kadar çeşitli örgüt biçimleri var, bunun sebebi ne?” diye bir soru yöneltse, belki de bir çoğumuz “her örgüt belirli bir ihtiyacın ürünüdür ve bir ihtiyacı karşılamak zorundadır da ondan” diye cevap veririz. Fakat, böyle söylememize rağmen, yine bir çoğumuz bu kadar çeşitlilik gösteren örgüt biçimlerinin birini diğerinden ayıran özelliklerini ancak kaba hatlarıyla ortaya koyar, sorunun derinliklerine giremez ve sonuçta herhangi bir örgüte, onun niteliğine uymayan görevler yükleyebilir.

İnsanlık tarihi, sınıflar mücadelesi tarihidir. Geçmiş çağlardan günümüze kadar uzanan sınıflar mücadelesinde, her sınıf mücadelesini daha güçlü kılabilme; hasmını altetmede daha derli toplu hareket edip amacına ulaşabilmek için çeşitli örgütlenmelere ihtiyaç duymuştur.

Bu tarihi gelişim seyri içinde kurulan çeşitli örgütler, varılmak istenen amaç için sadece birer araç rolü oynamışlardır. Herhangi bir örgüt kendisini var eden koşullar ortadan kalkınca, artık gereksizleşir ve ortadan kalkar. Bu ister devrimci, isterse karşı-devrimci olsun, bütün örgütlenmeler için böyledir.

Bu bakış açısı, hem işçi sınıfının en ileri unsurlarını bağrında toplayan ve en yüksek örgütlenme biçimi olan proletarya partileri, hem de demokratik kitle örgütleri için geçerli olan tek doğru tutumdur. Şimdi bu bakış açısıyla demokratik kitle örgütleri sorununu inceleyelim.

Demokratik Kitle Örgütleri Nedir ve Nasıl Olmalıdır?

Bu sorunu iyi bir biçimde kavrayabilmek için her şeyden önce neden böyle bir örgütlenmeye ihtiyaç duyulduğu ve onu var eden koşulların neler olduğu üzerine kafa yorulmalıdır. Sosyalistler neden bu tür örgütlenmelere ihtiyaç duyuyor? Hepimiz bu soruyu kendimize sormalı ve cevap aramalıyız.

Şunu hemen belirtelim ki, Demokratik Kitle Örgütleri ekonomik-demokratik mücadele temelinde ortaya çıkan örgütlerdir ve bunlar faaliyetlerinin temelinde ekonomik-demokratik mücadeleyi oturtmak zorundadırlar. Kendisini var eden koşulları ve faaliyetinin temelinde oturtmak zorunda olduğu sorunları gözardı eden, buna burun kıvrın veya bunu iş olsun diye söyleyen bir örgüt, süreç içinde demokratik kitle örgütü olma vasfını yitirir ve çok dar bir çevrenin örgütü haline gelir.

Bazı kişiler soruna böyle yanaşıldığı için ayağa fırlayıp, “bu ekonomizmdir. Demokratik kitle örgütleri siyasi birer teşkilattır ve iktisadi mücadeleyi de yürütür” demektirler. Tumturaklı sözlerle çok militan ve tutarlı gösterilmeye çalışılan ve mevcut olumsuzlukları da kendisine kaldıraç yapmaya çalışan bu anlayış, özünde bir o kadar teslimiyetçi, sağcı anlayıştır.

Eğer örgütlenen şey, toplumun bazı bireylerini bazı amaçlar için bir araya topluyorsa ve bunlar örgütlü olarak belirli bir mücadele yürütüyorlarsa, mutlaka bütün bu faaliyetlere yön veren bir düşünce vardır. Yani, her örgüt bir sınıfın damgasını taşımak zorundadır. Siyasi mücade-

dele yürütmek ile ekonomik-demokratik mücadele yürütmeyi birbirinin karşısına koyan bu anlamda da siyasi mücadele ile ekonomik-demokratik mücadeleyi birbirinden koparan, “ekonomik-demokratik mücadeleyi de” yürütür derken bile sıkılan ve bu mücadeleyi aslında en aşgınlık bir şey olarak gören, ama “ekonomik-demokratik mücadeleyi de yürütür” demek zorunda kalan bu kafalar kazara birgün bir demokratik kitle teşkilatında ekonomik-demokratik mücadeleyi temel alsalar siyasi mücadeleyi unuttururlar. Oysa siyasi mücadele ile ekonomik-demokratik mücadele birbirinden kopuk olan şeyler değildir. Tersine, ekonomik-demokratik mücadele ile siyasal mücadeleyi birbirinden ayıran ve karşı karşıya koyanlar ekonomistlerdir. Bunlar “ünlü” aşamalı bilinçlendirme anlayışlarıyla ilkin ekonomik mücadele ve giderek daha sonraki aşamalarda bu mücadelenin kendiliğinden evrimi içinde siyasi mücadeleye ulaşacağını savunurlar. Yine bunlara göre işçilere önce ekonomik ve demokratik bilinç verilmelidir. Zaten bu bilinç, mücadelenin gelişim seyri içinde aşamalı bir tarzda sosyalist bilince varacaktır vs. vs. Bütün bu görüşler saçmadır ve reddedilmelidir. Çünkü her ekonomik-demokratik mücadelenin kendisi bizzat siyasal karakterdedir. Bu anlamda iktisadi mücadeleyi böyle görmeyip ona siyasi bir nitelik kazandırmaya çalışanlara şu sözleri hatırlatmak isteriz.

“Sosyal demokratların görevinin iktisadi mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik kazandırmak olduğu

yolundaki iddianızda zekice olan hiç bir şey yoktur. Bu sadece bir başlangıçtır. Ve sosyal demokratların temel görevi değildir; çünkü, Rusya dahil, bütün dünyada iktisadi mücadeleye siyasal nitelik kazandırma-ya ilk kalkışan çoğu kez polis olmuştur.”

Evet, yukarıda her ekonomik-demokratik mücadelenin kendisinin bizzat siyasal karakterli olduğunu söylemiştik. Ancak bu her siyasal mücadelenin doğru bir hatda olduğu anlamına gelmez. Bu anlamda, iktisadi mücadele sorununa yaklaşırken, sorun bunlara siyasal bir nitelik kazandırmak değil, (ki kendisi zaten siyasal karakterlidir) bunları doğru bir yöne kanalizetmek için de, toplumun bütün katmanları arasında gidip somut teşhirlerle onlara siyasal bilinç taşımamızdır. “Siyasal sınıf bilinci, işçilere ancak dışarıdan verilebilir; ancak iktisadi mücadelenin dışından, işçilerle işverenler arasındaki ilişki alanının dışında verilebilir. Bu bilgiyi elde etmenin mümkün olduğu biricik alan, bütün sınıf ve tabakaların devletle ve hükümetle ilişkisi alanı bütün sınıflar arasındaki karşılıklı ilişki alanıdır.”

İşte soruna doğru yaklaşım budur. Ekonomik-demokratik mücadele sorununa böyle yaklaşım ve bu bakış açısıyla hareket ederek kitlelere devrimci bilincin taşınması, kitle örgütlerinin önemli görevidir. Soruna bunun tersi bir yaklaşım, yani sorunu sadece burjuvaziden bir takım iktisadi ödümler koparma ile sınırlayan ve kitleleri maddi dürtülerle uyandıracaklarını savunanlar, düzene karşı mücadelenin önemli araçlarından biri olan kitle örgütlerini kuşa çevirirler. Çünkü iktisadi mücadele demek sadece işçilerin yaşamalarını, dertlerini olduğu gibi ortaya koymak demek değildir. Tersine yıllara bütün bunların nereden kaynaklandığını, toplumun değişik sınıflarını nasıl etkilediği ve bundan da öte, bütün bunların siyasal iktidar uğruna yürütülen mücadeleye tabi kılınmasıdır.

Açıktır ki, iktisadi ödümler koparmak için de mücadele edilir. Bu yönde ekonomik-demokratik mücadele-

lere girilir. Ama bunu hiç bir zaman “yarabbi şükür” mantığıyla ele almaz, tersine koparılan bu hakların ble gökten zembille inmediği, kitlelerin örgütlü gücü sayesinde alındığı anlatılır.

Soruna böyle yanaşmamak, ekonomik-demokratik mücadeleye sırt dönmek, burjuvazinin, kitlelerin bu yönlü taleplerini kendi potasında eritmesine ve yürütülen mücadeleleri kendi kuyruğuna takmasına göz yummak demektir. Hatta burjuvazi bütün bu potansiyeli kendi potasında eritmek için, sahte reformist tavırlarla bu tür kitle örgütleri kurar. Bütün bunların demokrasi mücadelesi için taşıdığı dezavantaj açıkça ortadadır. Bu bağlamda, burjuvazisinin elinden bu tür silahları almak ve onların çabalarını boşa çıkarmak için gerçek demokratik kitle örgütleri yaratmalı, ileride bağrımızda toplayacağımız kitlelerin taleplerini ve sorunlarını ele alıp işlemeli ve bu yönlü mücadelemizi geniş siyasal teşhir kampanyalarıyla yükseltmeliyiz.

Demokratik kitle örgütlerinin nasıl olması gerektiği sorununa gelince; bu konuda proletaryanın tarihsel tecrübesi şöyle der:

İşçilerin örgütü, ilkin sendikal olmalıdır İkincisi, alabildiğine geniş olmalıdır. Üçüncüsü koşullar elverdiğince açık olmalıdır...

Demek ki, demokratik kitle örgütleri işçi sınıfının ileri bilinçli kesimlerinin en yüksek örgütlenme biçimi olan Sosyalist Partisi'nin aksine, alabildiğince geniş olmalıdır. Bu durum bize demokratik kitle örgütlerinin temel muhtevasını vermektedir. Açıktır ki, bir örgütün genişliği, onun muhtevası ve programıyla yakından ilintilidir. Bu anlamda, demokratik kitle örgütleri sadece devrimciliği meslek edinmiş kişilerle kendini sınırlayamaz. Tersine, bunlar daha gevşektir. Bu anlamda da, gerek programı ve gerekse de örgütlenmesiyle daha geniş kitleleri bünyesinde toparlama anlayışıyla hareket etmelidir.

Aksi durum, daha önce de belirttiğimiz gibi örgütü daraltır, kitlelerden koparır ve sonuçta birer dar kadro örgütü haline getirir.

Sonuç olarak toparlarsak;

Demokratik kitle örgütleri ekonomik-demokratik mücadele temelinde ortaya çıkan siyasal örgütlerdir ve bunlar faaliyetlerinin temelinde ekonomik-demokratik mücadeleyi oturtmak zorundadırlar. Bu örgütler alabildiğine geniş ve koşullar elverdiğince gizlilikten uzak olmalıdırlar. Bunlar devrimciliği meslek edinmiş olan kişilerle kendini sınırlamalı, tersine daha gevşek olmalı ve muhtevası gereği programı ve örgütlenmesiyle geniş kitleleri bağrında toplama perspektifiyle hareket etmelidir.

Soruna bunun tersi bir yaklaşım örgütü daraltır, kitlelerden koparır, onu dar bir kadro örgütü haline getirir ve süreç içinde o örgüt demokratik kitle örgütü olma vasfını yitirir.

Bir Dünya

*Bir dünya istiyorum
Özgürlük güneşinde
Sevda tohumlarının
Yeşerip boy vereceği,
Bir dünya istiyorum
Kardeş kardeşe barış
Türkülerinin söyleneceği
Bir dünya istiyorum
Sevdiklerimizin yıldızlara
Hasret olmayacağı
Gül kızılı bir dünya*

Aynur K.

Mollasal Dalganın Kabarıışı

1980 ile birlikte başlayan süreçte dinci akım geçmişe nazaran daha güçlü bir atak yaptı. dinci dalgadaki bu yükselişin çok yönlü nedenleri sözkonusudur. Bilindiği gibi 1980'i takibeden dönem içinde iktidar sahibi sınıflar, tikel bir siyasal denge sağlamışlardır.

Objektif durumdaki gelişmeler emekçi yığınlar açısından olumsuz bir tablo sergiliyordu.

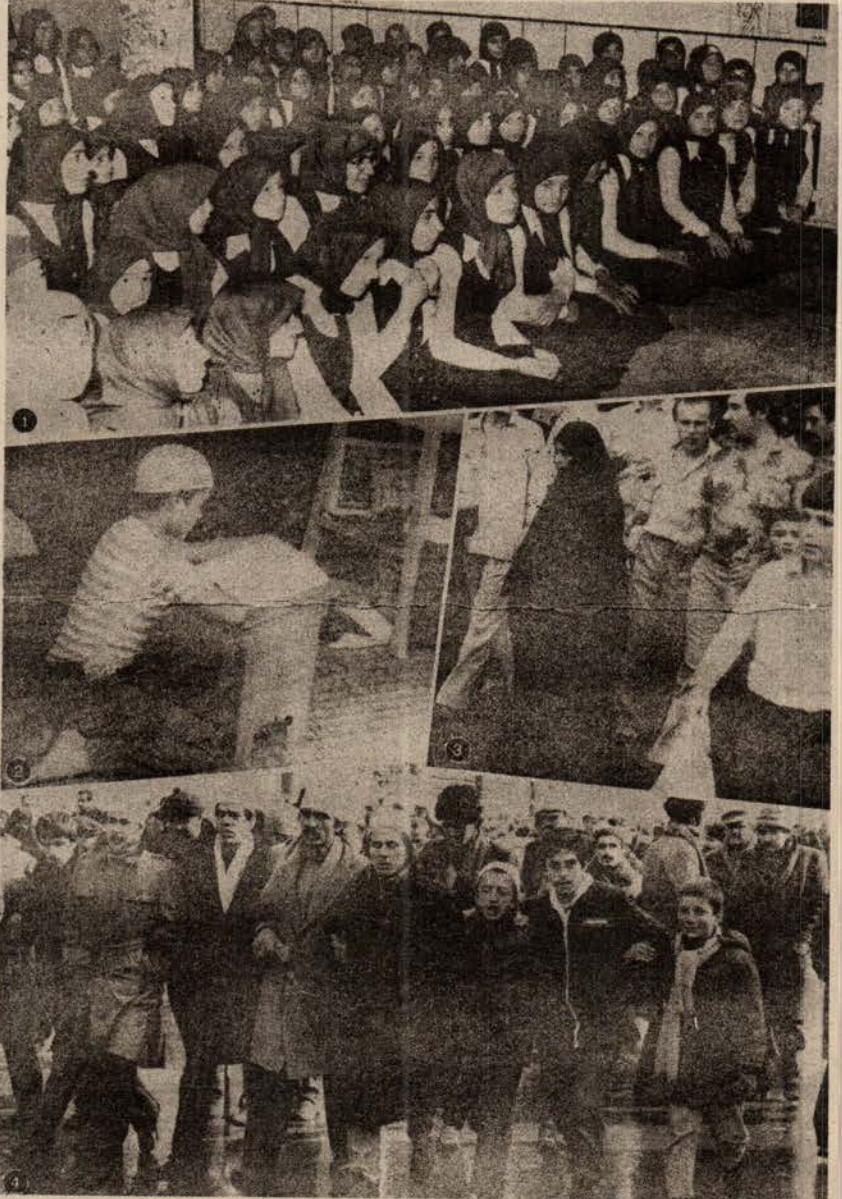
Gerileme, ahlaki yozlaşma, felsefi idealizm ve küçümsenmeyecek ölçüdeki sağa savruluş , sözkonusu durumla yakından ilgilidir. Özellikle objektif durumdaki bu gerileme ve durgunluk ortamında tutuculuğu, eskiye özlemi, gerici fikirlere sarılmayı anlamak o denli zor olmayacaktır. Dini akımın canlanışının, vurguladığımız bu durum ile doğrudan ilişkisi vardır. 1980 ile birlikte daha da gelişen dini dalgaya kan veren yukarıda işaret ettiğimiz objektif zeminin yanısıra subjektif ögenin de rolünün görülmesi gerekiyor. Proletarya hareketi ve diğer ilerici güçlerin sürüklendikleri olumsuz tablo, tutucu, gerici fikirlerin ve bunların yönlendirdiği hareketlerin gelişmesine oldukça elverişli bir ortam hazırlamıştır. Bu, bir bakıma dinci akım ve diğer burjuva-feodal hareketlerin ortalıkta cirit atma olanağını sağlamıştır. Subjektif ögenin zayıflığının yarattığı boşluğu böylelikle diğer hareketler doldurmuştur.

Bölge koşullarının da Türkiye'de dinci akımların canlanmasında önemli bir rolü vardır. ABD'nin bir dönemler Orta Doğu'daki ileri karakollarından biri olan İran'da Şahlık rejimine karşı Humeyni önderli-

ğindeki devriminin başarısının etkileri hiçbir şekilde İran sınırlarını aşmayan önemli bir yankı uyandırmış, bölgede İslamcı akımların gelişme-

sine ivme kazandırmıştır. Afganistan bu konuda en canlı örneği teşkil etmektedir. Aynı şekilde Afganistan'daki gelişmelerinde bölgedeki İslamcı akımların kabarmasında belirli bir rolü vardır.

Türkiye gibi ülkelerde dini akımların beslendiği elverişli sosyal temel vardır. Feodalizmin kuvvetli varlığı, kendisini siyasal üst yapıda, kültürde de ortaya koymaktadır. Dinci akımlar da feodalizm tarafından iyice korunmaktadır. Ülkemizde dini koruyan önemli unsurlardan biri de emperyalizmdir. Her ne kadar emperyalizm girdiği bu tip ülkelere kendi iradesi dışında feodalizmi çözüyor ve (bağımlı) kapitalizmin gelişmesine yolaçıyorsa da, oynadığı asıl rol, feodalizmi yaşatmak ve

ayakta tutmaktır. Geri üretim biçimleri emperyalizmin hakimiyetini daha da kolaylaştırır. Bundan ötürü bizim gibi ülkelerde emperyalizm, dini ve çıkarlarına uygun düşen dinci hareketleri desteklemektedir.

Sömürü ve baskılara karşı mücadelede çıkış yolu bulamayıp umutsuzluğa karamsarlığa düşenler de dinci harekete hayat vermekte, çözümlü ona katılmakta bulmaktalar. Bırakalım geri yığınları, Cengiz Çandar gibi geçmişin 'ünlü solcuları'nın şimdiki yaman dincileri bu gerçeğe tanıklık etmektedirler. Böylelikle din, çıkış yolu bulamayanlar açısından bir avutma aracı olarak fevkalade tutmaktadır.

Statükonun korunmasının önemli bir aracı olan din, yığınların değişiklik istemlerini bastırmak için sürekli devrede tutulmakta, devrimci gelişmelere karşı iyi bir bastırma silahı olarak kullanılmaktadır. "Anti-irtica", "laiklik" demeçleri bunun karşı ispatı değildir. Sömürücü güçler, her dönem kendi etrafında birlik ve bütünlüğü sağlamak için dine dayanmaktadır. İrticaya karşı olduklarını söyleyenler diğer yandan da din derslerini yasalaştırmış ve zorunlu ders kılmıştır. Ülkeyi baştan başa saran İmam Hatip okulları ve kuran kursları ağı yaratmıştır. Okullar, resmi daireler, yurtlar, işyerleri meşitlerle doldurulmuştur. Kısaca din, ideolojik plandaki güçlü silahlardan birisi olarak kullanılmaktadır.

Evet, bu konuda çeşitli rahatsızlıklar, çelişkiler de mevcuttur. Ancak bu, düzen savunucularının dine, dinci faaliyetlere karşı oluşu biçiminde kesinlikle ele alınmamalıdır. Problem şudur: Bugün düzen kontrolü dışında gelişen bir dini hareket var. Ve bir türlü ipleri ele geçirilemiyor. Rahatsız eden nokta budur: Düzen kaptanlarının doğrudan yönlendiriciliğinde olmayan sözkonusu dinci dalga, 'siyaseti ben yönlendireyim, benim de söz hakkım olsun' diyor. Kaptanları tedirgin eden budur; bir ideolojik dayanak olarak dine sarılıyor ama, kontrolü dışındaki dinci hareketin siyaseti yönlendirmesine ve elindeki mevzilere göz dikmesine rıza göstermiyor, ipleri kaçırmak istemiyor. Din konusun-

da hakim sınıflar, 'Ümmetçiler' ve 'Türkçüler' olarak başlıca iki kampa toplanmış durumdadırlar. Bu konudaki 'karşı gelişin', çatışmaların vurguladığımız sözkonusu çelişmeyle doğrudan bir ilişkisi vardır. Ümmetçiler, feodal ideolojiye, halifelığe, sultanlığa, kısaca şeriata dayanmayı temel almaktadırlar. Buna karşın Türkçülüğü temel alan kesim, millet bağına daha çok öne çıkarmaktadır. Hakimiyette olan Türkçülüğe karşı Ümmetçi kesim direnmekte, en azından mevzilerin paylaşımını talep etmektedir. 'Türk-İslam Tezi' gibi arada bir yol tutturmaya çalışanlar da vardır. Bunlar, özellikle ANAP içerisinde yoğunlaşmış durumdadırlar. Şüphesiz daha başka bir dizi irili-ufaklı ekol de sözkonusu; ancak çatışmanın temelinde 'Allah'ın hakimiyetini sağlamak için yola çıkan şeriatçılarla bugün düzende kontrolü elinde tutan güçler vardır. Adı geçen bu iki ana kesimin ortak noktası ise, ilerici harekete karşı bir emniyet sibiği olarak dinin gerekliliği üzerinde birleşmeleri ve ona dayanmalarındır. Düzene muhalif potansiyeli düzen çerçevesine çekmek ve onun sınırları içinde tutmak için din, her iki kesimin de büyük bir kozudur. Onlar, bu konuda gerektiğinde uzlaşma ve ittifakta azami duyarlılığı göstermeyi de ihmal etmemişlerdir. Geçerken bir noktaya işaret etmek istiyoruz. Bilindiği gibi İran Şahlığına karşı Humeynici akımın son derece güçlü olan gerici muhtevasına rağmen cılız 'anti-emperyalist' yönü de vardır. İlericiler, bu yönü destekler ve daha ileri bir çizgiye çekmeye çalışsalar, onun gerici yönünü de tes-

hir ettiler. Bugün ülkemizde gerici öze sahip ama, belli ölçüde, zayıf da olsa, 'anti-emperyalist' yönü olan Humeynici bir hareket de sözkonusudur. Takınılması gereken tutum, bu hareketin gerici özünü teşhir etmek, eleştirmek, diğer yandan, bağımsız siyasal çizgiden ödün vermeden, yukarıda değindiğimiz anlamdaki 'anti-emperyalist' yönünü (sadece bu yönünü) daha ileriye çekmeye çalışmak, gerici yönünden kaynaklanan düzenin yedeğine düşme tehlikesine dikkat çekmek, bu tehkeyi engellemeye çalışmak olmalıdır. Ülkemizdeki Humeynici akım nisbeten bir yaygınlık göstermektedir. 'İrtica hortluyor' şeklinde ortaya çıkan telaşın bir nedeni de budur. Gerici İran'da olan Türkiye'de rahat olmaz. Herşeyden önce Türkiye'de Şahlık yok. Merkezi otorite daha güçlü. 'Batı' etkisi, 'aydınlaşma' daha yoğun. Kapitalizmin gelişmesi İran'a nazaran daha ileri. Kısacası, Türkiye'nin tarihsel, sosyal, ekonomik koşulları ile İran arasında önemli farklılıklar var. Bu açıdan, Humeynici hareketin Türkiye'de başarı şansı yok denecek kadar az, hatta yok. Şeriatçıların şiddeti benimseyen kesiminin yanısıra, barışçıl yöntemleri esas alanları da var. Bunlar şiddeti benimseyen kesimle de çatışmaktadırlar. Humeynicilerle kıyaslandığında, bunların düzen ile olan çelişmeleri daha yumuşak bir durum göstermektedir, gerektiğinde daha rahat uzlaşabilmektedirler.

Ayrıca, bizzat Diyanet İşleri içerisinde örgütlü dinciler ve bunların başını çektiği akımlar vardır. Resmî, maaşlı memurlar olan bu mollalar

Yüksek İslam Enstitüleri, İmâm Hatip Okulları üzerinden yükselmektedirler. Aynı zamanda bu kesim, devlet bürokrasisinin bir bölümünü oluşturmaktadırlar. Bunlar aracılığıyla geliştirilen alternatif, en koyu statükocu olandır. Kabaran dincidalganın esas temeli burada aranmalıdır. Bahsettiğimiz bu kesim, Humeynicilerle ciddi mücadele halindedir.

KISACA BAZI YAKLAŞIMLAR ÜZERİNE

Dinci harekete, 'irtica'ya karşı gelme adına "Şapka ve Kılık-Kıyafet Devrimi"ne sarılan sözümona solcular var. İlericilikle en küçük bir bağı olmayan bu kesim, özünde sistemin ana direğine sıkı sıkıya sarılmaktadır; sultanlığa, şeriata, halifelığe karşı mücadele adına, düzenin yedeğine düşme haklı gösterilemez.

Diğer bir anlayış, sınıfsal özüne, harekete önderlik eden güçlerin konumuna bakmadan her türlü dinci hareketi 'anti-emperyalist' olarak niteleyip, göklere çıkararak eğilimdir. Bu eğilim, sözkonusu tutumunu di-

ğer taraftan 'özgürlüğe saygı', 'inanç özgürlüğü' adına da meşrulaştırmaya çalışıyor. İran'da Şahlık'a karşı Humeynici hareketi, Afganistan'daki anti-emperyalist hareketi örnek göstererek, buradan topyekün İslamcı hareketin ve İslami dünya görüşünün ilerici, devrimci olduğunun teorisini yapanlara da rastlıyoruz. Bazı alanlarda siyasal planda emperyalizmle karşı karşıya gelen bazı İslamcı akımlara bakarak, İslamiyeti anti-emperyalizm olarak göstermek, kestirmeci, düz ve mekanik bir mantık olur. İslamcılık, ideolojik olarak tamamıyla eski, gerici ve çürümeye yüztutmuş bir görüştür. Bunu kavramayanlara, somut bir örnek olması açısından, gerici Arap devletlerini hatırlatmak istiyoruz. Pakistan'a dikkatlerini çekiyoruz.

Bir başka sorun da, dinci dalganın yükselişi karşısındaki suskunluktur. Oldukça kötü bir tutum olan suskunluk, halk hareketini geriletmekte, dinciliğin gelişip serpilmesine hizmet etmektedir.

Özellikle içinde bulunduğumuz dünya ve Türkiye koşullarında, ha-

retli bir şekilde piyasaya sürülen dini alternatifin gelişme şansı biraz daha fazladır. Geriye dönüşlerle proletaryanın önemli yenilgiler aldığı, emperyalist savaş tehlikesinin hızla yükseldiği -gerçek ilerici alternatifin zayıflığından ötürü- küçümsemeyecek ölçüde karamsarlık eğilimlerinin geliştiği günümüz koşullarında, çıkış yolu bulamayanların dini alternatiflere sarılması her zamankinden daha fazla görülecektir. Milyonların Papa'yı bağrına basması, Yehovacıların gelişmesi, ABD'de olduğu gibi hergün yeni yeni tarikatların boyvermesi, Hıristiyanlığın, kilisenin geçmişe nazaran daha da canlanması mevcut dünya koşullarından soyut ele alınamaz. Dünyadaki başlıca çelişmeler sertleşiyor. Siyasi arena ısınmıyor. Önemli fırsatlar var. Objektif durumda -tek ek ülkeler açısından- köklü değişimlere yolaçabilecek gelişmeler sözkonusudur. Ancak, subjektif güçler halen gelişmenin çok çok gerisinde seyrediyor. Ve zaten dinci veya diğer burjuva hareketlerin avantajı da buradan geliyor. Politika boşluk tanımıyor.

Kavganın Şiirleştirdiği ve Şiirin Kavgalaştırdığı Bir Şair

NEVZAT ÇELİK'LE SÖYLEŞİ

Söyleşi: Ozan Mustafa Zafer

- Onsekiz...
-
- Onsekiiz...
-
- Onse...
- Eveeet?
- Torba. Torba.
-

Tamam, Çeek.

Yukarı alınıyor torba. Büzgüsü açılıyor. 1.2.3. diye numaralanmış ve şeffaf naylonlara sarılıp bağlanmış üç ekmeğe topu. Üçünün de dikdörtgen bir çerçeve içinde ".../18 Ra" Ra'ların altı üç kere çizili.

Önce kısa bir not;

(...) senin gül hatırın için herşeyi bir yana bıraktım. Soruları yanıtlamak bir haftamı aldı. Ne yaparsan iyisini yapacağına inanıyorum. Başarılar...

Kucaklarım.

Kardeşin."

Hayır/Hayır! Okumaya başlamadım daha! Ellerim sevinçli bir titreyişle topları açarken...

— Ellerim sevinçli bir titreyişle topları açarken...

— Birden bire çılgın bir lodos. Çatıların uçtuğu ve rüzgarın ağaçları kaldırıp kaldırıp yere vurduğu, sabahında şu kadar teknenin batık ve şu kadar balığın kayıp olduğu, Sağmalcılar 2'de (ve Metris'te ve Sultanahmet'te) bileklerimizde kelepçelerle ölüme yattığımızı temmuz ortasında, çırılçılak zifiri zindan bir gece.

Kaçıncı günündeydik açlık grevinin, anımsamıyorum. Kaç kişi başladık ve kaç kişi kaldık? Kaç kişi kalacaktı ve daha kaç cehennem sürecekti. İradeyle beden arasındaki

bu amansız kavga, hiç bilmiyorum.

Ellerim sevinçli bir titreyişle topları açarken... Birden bire çılgın bir lodos. Çatılar uçuyor ve ağaçları kaldırıp kaldırıp yere vuruyor. Bileklerimizde kelepçe ve içimde kurşun gibi ağır bir boşluk, sakına sakına atlıyorum 104. katarından. Sakına sakına yürüyorum hat boyunca.

Buharlı eski kırmızı lokomotif arında iki yük vagonu, bildik gürtlülerle geçiyor az ötemden. Bileklerimi acıtıyor kelepçe (içimde kurşun gibi ağır bir boşluk) ve rüzgar ağaçları kaldırıp kaldırıp yere vuruyor.

Nakliye deposu on adım çekmez! Rüzgara aldırma! Bırak hükümünce büyüsün içindeki uçurum! Bırak acıtsın bileklerini kelepçe... Koş!

Koşuyorum.

Koşuyor ve nakliye deposunun peron dibine sınıyorum. İki yana bırakıyorum; yol bomboş.

Haydi fırla kimse yok..!

Kaportacının ordan çıkıyorum yukarı. Derken ilkokulun arkasında apartmanların arasına sıkışıp kalmış bostan. Şu sokağı geçtin mi bir başka sokak sonra bir başka sokak daha. Sonra?..

Sonra tamam.

Az kaldı, az kaldı koş!

Koşuyorum

Koşuyor ve cümle kapısını, çevreyi gözden geçiriyorum. Kapı aralık, kapı hep aralık... İşte birinci kat, ikinci ve üçüncü. Unutma sağdaki! Unutmuyorum sağdaki...

.....

Sonra?..

Sonra demiri, duvarı, rüzgar ve geceyi atlayıp gelen usul, çocuksu bir ses:

"Beni burda arama ann-ne kapıda adımlı sor-ma

saçlarına yıldız düşmüş ko-parma Ann-ne..."

Ne sakına atlanmış 104. katarı, ne nakliye deposu, ne bostan... Bileklerimizde kelepçe, içimde kurşun gibi ağır bir boşluk, uyumuşum.

Uyandığımda sancılar içindeyim.

Sonra yavaş yavaş ılıdı içim. Düşsel bir akışta uyumadan önce yaktığım ve daha ilk nefeste bulunan miğdemle tuvalete koştığım sabah-tan beri kimbilir kaçınıcı kez yarıl-madan yere bastığım sayısız sigara-dan sonra, miğdem de bir durulma, bir yatışma duyumsadım. Yüzlerce, binlerce kuş kanat çırpı içimde.

"Anayasal düzeni taammüden tağyir, tezyit ve ilgaya teşebbüs"ten T.C.K.'nın 146/1 maddesi uyarınca hakkında idam istenen ben: bileklerimizde kelepçe, içimde kurşun gibi ağır bir boşluk gerçekle iççe düşsel bir infaz yaşadım.

Rüzgar ağaçları kaldırıp kaldırıp yere vuruyordu dışarda.

Ve şiir, sihirli bir iksir gibi akıyor-du içime.

Şafak Türküsü'nü-Şafak Türküsü olduğunu bilmeden ilk kez, şairin ağzından duyuyordum (o gün bu gün Şafak Türküsü deyince Nevzat geliyor aklıma, Nevzat, Şafak Türküsü)

Yüzünü görmedim onun.

Ne pencereye çıkabilecek gücüm vardı ve ne de çıksam görebilirdim.

Sade suya tirit bir açlık grevinin bilmem kaçınıcı günü. İçimde uçurum gibi bir boşluk. Pencereyle aramda bir buçuk metre yükseklik. Camlarda fazladan bir de iğne delikli örgü-tel. Bileklerimizde kelepçe.

O gece Nevzat'da, ben de, yani o güne dek birbirini hiç görmemiş ola-sı bir durumda iki idamlık, iki açlık

direnışçisi, iki tutuklu şair, günlerden bir gün böyle bir konuşmanın soramı ve yanıtlayamı olacağımızı aklımızı ucundan bile geçirmezdik.

Bu çalışmaya başlama kararı verdiğimde -Havalandırmada bir aşağı bir yukarı voltalıyordum-, Kuşkusuz aklıma gelen ilk isimlerden biri Nevzat oldu o günlerde -hatta şimdi bile- gazetelerde ard arda bizlerle ilgili yazı dizileri çıkıyor, kitaplar yayınlanıyor. Hep bizim için ve hep, bize karşın! Hem de bütün bir 12 Eylül dönemi boyunca işkencenin, işkencecinin yanında yer alan, çeşitli haber, yorum ve yazı dizileriyle bizleri hedef gösteren boyalı basın tarafından. Koşulların nisbeten "iyi"leşmesiyle birlikte tüm ilgilerin odağına oturtulmuştur. Kitaplar kapış kapış gidiyordu. Ölüm-lerin, işkencelerin ve yıllar yılı çekilen acıların gözler önüne serilmesi, işkencenin ve işkencecilerin teşhiri noktasında kimi olumlu yönler taşınmasına karşın, okuduklarımda, gazetelerden izleyebildiklerimde "biz"i bulamadım, bulamadık. Yazılanlarda bizim dışımızda herşey vardı, "biz" yoktuk!

Kimdik biz? Ve niçin ölümlere ya-tıyorduk bunca? Niçin boyun eğmi-yorduk?

"Tepki"lerini kendi bedenlerine "eziyet" ederek dile getiren, direnmede, onurunu korumada başka yolların da olduğunu "kavramayan gençler" miydik? Yaşamdan yeterince payını alamamış, tiyatroya gidememiş, örneğin -gidememişse niçin gidememiş?- BEETHOVEN'ı dinlememiş-dinlememişse niçin dinlememiş acep?- Sevmemiş, sevilmemiş, umarsız bir kuşak mı yoksa? Yoksa "kimsenin kurtarılmayı istemediği" bir ülkede "birilerini kurtarmayı kendilerine görev bilen" serüvenciler mi?

Hayır. Asla değildik!

Doğruları ve yanlışları, günahları ve sevaplarıyla ölmüş, öldürülmüş, işkence görmüş, yıllar yılı katlanılmaz acılara göğüs germiş ve germekte olan siyasal bir davanın kadını ya da erkeğiydik. Boşuna değildi ölümlere yatmamız. Boşuna değildi ölümün, işkencenin yağmına yılları hulan hovun eğmevis!

Doğrular ve gerçekler..!

O gün havalandırmada bir aşağı-bir yukarı voltalarken yapabildiğim kadarıyla hiç bir ön kaygı duymadan -ama yine de bir ön kaygı duyarak- "biz"i anlatmayı kafama koydum.

Bizi biz anlatacaktık. Kadını ve erkeğiyle, şairiyle, ölüm oruçcusuyla, idamlıklarıyla...

Konuşulacak kişiler ve sorulacak sorular belirlemeye, ard arda sıralanmaya başladı. Önüme kağıdı kalem almada, kimseye daha tek soru sormadan ve tek yanıtlamadan çalışma kafamda oluştu... Oturup sorularımı netleştirdim.

Konuyla ilgili ilk notumu sorularıyla birlikte Nevzat'a postaladım.

Şu sorulabilir.

Niçin önce düşüncemi açmadım? Niçin önce olurunu almadan, buna gerek duymadan gönderdim sorularını?

Şimdilik şu kadarını söylemekle yetineceğim. (Çünkü soruların yanıtları konuşmanın içinde). Nevzat'ın olmaz demeyeceğini adım gibi biliyordum. Onu böyle bir "oldu bitti" karşısında çaresiz bırakacak kadar (onca işin gücün arasında bana tam bir haftasını ayırdı) tanıyor-dum çünkü.

Zorunlu bir ayrıntı:

80 sonrası cezaevlerinde yenilgi dönemlerine özgü bir eğilim, kavgadan kaçışın bir kılıfı olarak da sanata olan yoğun ilgi ve yönelme olumsuz tepkilerle karşılandı. Bu da kaçınılmaz olarak sanatçıya karşı sevgi ve saygının yara almasına yol açtı. Sanatçı değip başımız üstünde tuttuklarımızı bu kez ayaklar altına aldık. Onları köşe dönücülükle suçladık.

Resmi tartışmalarda, yayınlarda teorik doğrular belirtilmese de, alttan alta yaygınlık kazanan gayri resmi eğilim buydu. Çünkü ülkemiz sanatı ve sanatçıları susmuştu. Hem de insanlar beşer onar ölürken, öldürülürken! haklı temelleri olan, ama bilince çıkarılmış siyasal tepkilere dönüştürülmeyen öfke, içerdeki sanatçılara böyle yansiyordu. Belki kimilerine garip gelecek ama, sanatı ciddiye alan, onun sorumluluğunu yüklenen, olay konusu olmak-

tan, "eleştirilmekten" kurtulmak pahasına çalışmalarını illegal sürdürmeye başladılar.

Çekilen sancuları bir yana bırakırsak, biraz daha cesaretli olanlar kendilerini kanıtladılar, kabul ettirdiler. Bunlardan önde geleni Nevzat'tır. O içinde doğduğu toprağa yabancılaşmadı. Bir ödül ve iki yeni baskıyla -hatta liste başı olmakla- burnu büyümedi. Her zaman hayatın ve kavganın içinde sıradan bir komün üyesiydi, sıradan bir direnişçi, bir onur savaşçısı oldu. İşkence gördü, aç kaldı, susuz kaldı, tütünsüz uykusuz kaldı. Bitmez tükenmez acılar yaşadı. Yüreğindeki umudu, avuçlarındaki kor ateşi besleyip büyüttü, şiire dönüştürdü. Kavganın şiirleştiği ve şiirin kavgalaştığı yerde bıçak gibi bir şair oldu.

Hem şair dediğimiz hayatın ve kavganın içinde olan, öfkesi ve umudu besleyip büyüten bir savaşçı değil midir?

Evet Nevzat'la Sağmalcılar 2'de (1983 Temmuz'unda) açlık grevinde karşılaştım. Dışarda rüzgarın ağaçları kaldırıp kaldırıp yere vurduğu bir geceydi. Bileklerimde kelepçe, içimde uçurum gibi bir boşluk vardı... Yüzünü görmedim onu. Sonraki gün ve gecelerde göremiyecaktım:

Gerçek anlamda bir karşılaşma ve tanışma çok sonra odu. Açlık grevinin bitmesinden çok sonra.. toplu bir "göç"ün ardından (o sıralar biz ikiyüz kişilik cezaevi "tutuklu personeli" üç ayda bir sağ bloklar la sol bloklar arasında yolculuk ediyorduk), söz konusu olabildi. Ama ne tanışma! Ardı ancak iki yıl sonra gelebildi. (Hep başka bloklardaydık). Bir kaç kez dışında, o bir kaç kez de ayak üstü şundan bundan söz etmekle geçti, yüz yüze konuşup tartışabilmemiz mümkün olmadı. (Hâlâ da öyle ya!) Asıl diyalog kimi alışveriş sırasında kapıtılan, kimi çatıda kalan, kimi sağ esen, yerine ulaşan mektuplarla sürdü hep.

Bu konuşma mektuplarda başlayıp süren dostluğun ve kardeşliğin ürünü.

SORU: Altı yıldır tutuklusunuz. Ve şiire, içerde başladınız. Sizin açınızdan tutsaklık nasıl bir sev? Ya da

tutuklu bir şair olarak, esaret ve özgürlük hakkında neler söyleyeceksiniz?

YANIT: Tutuklu bir şair olarak değil de, tutuklu bir insan olarak "esaret" ve özgürlük hakkındaki düşüncelerim sorulsa, daha mı doğru olurdu diye düşündüm. Ne ki, bu türden sorulara muhatap oluşumun nedeni, şairliğimse, soruyu bu haliyle de sormak mümkün.

Kabul edilmeli ki; bu ve benzeri sorulara yanıt vermek öyle kolay değil. Kaldı ki, soru soranın istediği ile sorulan'ın verdiği yanıt çoğu zaman çakışmaz. En önemli nedeni, soruların içeriğinin çok geniş bir alana yayılmasıdır.

Kısaca: "özgürlük" ve "esaret" soruda "esaret" deniyor- mekan açısından düşünüldüğünde kesin, düşüncel açıdan görece bir kavram. Yalın bir somutlukta söylenildiğinde, mekanla sınırlandığımız ve en insanca gereksinmelerimizden yoksun bırakıldığımız için tutsağız:

Tutsaklığın nedeni olan düşüncelerimizden vazgeçemediğimiz için özgürüz... Biraz daha açarsak: Bireyin özgürlüğü ve tutsaklığı, toplumun özgürlüğü ve tutsaklığından ayrı düşünülemez. İçerden dışarıya çıkan birey, özgürlüğünün tam olarak gerçekleşmediğini nasıl bilirse; toplumsal sorunlara, duyarsız kalmayan dışardaki birey de kendini tam olarak özgür duyumsamaz.

Ez cümle, açlığın, ölümlerin, işkencelerin, cezaevlerinin, yönetilenler üzerinde birer baskı aracı olarak kullanıldığı toplumlarda özgürlükten söz edilemez. Özgürlük kavgasını verir bireyler. Bu kavganın veriliş biçimi konumuz dışında. İçerde ve dışarda kavga sürer. İçerden dışarıya çıkışı, tek renkli tutsaklıktan, çok renkli tutsaklığa geçişe benzetebiliriz. Bu sözlerimden dışardalığın önemini gözardı ettiğim anlamı çıkarılmasın; ki tartışılan içerdelik -dışardalıktan çok, özgürlük ve esaret. Her iki kavramı da içsel ve dışsal diye iki başlıkta inceleyebiliriz. Aslında biri için söylenen olumlu ya da olumsuz- aynı zamanda diğerini açıklamış oluyor. Aslanın bireyin özgürlük bilincine varmasıdır. Bireyin birey olma bilincidir.

le özgür olma bilinci birbirini koşullar. Toplumsal ideal'le örtüşmeyen bireyselleşme, özgürleşme konumuz dışı.

Bireysel özgürleşme derken ideal'le buluşan özgürleşmeden sözediyorum. Ben tutsaklaşmayı -içsel olarak- en yüce idealler uğruna bile kabul edemem; yani tutsaklaşmayı kökten reddediyorum. Gerçek anlamıyla özgürleşen birey, insanın ve toplumun gelişmesi önündeki her türlü engelle mücadele eder. Bu egemen mülkiyet biçimiyle olduğu kadar, onun koşulladığı her türlü ahlak kuralları ve kurumlarını da içerir. Özgür iradesini ve bireysel yaratımını kullanmadığı -haklı doğrultularda bile- koşullarda bireyine tutsaklığından söz etmek mümkün. Yani derenin, o tarafında değilde bu tarafında yer almak, özgürleşmek ve özgürlüğün bilincine varmak demek değil. Sürüsel itilmeleri özgürleşme -birey açısından- olarak değerlendirilemez. Sürüsel itilmeden, bilinçli seçmeye doğru gidildiği oranda özgürlükten söz edilmeli...

SORU: Sorumu bir de, içerdelik dışardalık açısından sormak istiyorum, içerde olmakla dışarda olmak arasında nasıl bir ilinti kuruyorsunuz?

YANIT: Dört duvar arasında da olsak, yasaklar ve baskılarla bu duvarlar daha da sıkıştırılırsa, yaşam devam ediyor, içerdeki yaşamın pratik olarak çok sınırlı olması, dışardan, yani gerçek hayattan kopmayı getirmez, tam tersine, yaşama daha çok bağlanmayı koşullar. Bir şeyin yokluğu, ona karşı özlemeyi getirir. Özlemekse insanın vazgeçemediği, yaşama direncinin kaynağı olur. Bir şeyle iç içe yaşarken, o yaşadığımız şeyi bütün boyutlarıyla yakalamamız, sorgulamamız çok güç. Ondan uzaklaştığımızda, uzaklaştırıldığıımızda boyutlarını ve ayrıntılarını yakalamamız kolaylaşır ve o şeyin yaşamamızda ne kadar önemli ya da önemsiz olduğunu anlarız. İçerdelik yaşamın bir gerçeği olmasına karşın, gerçek yaşam değil.

Dışarıdan, düşlerden, özelemlerden kopulduğunda içerdeki hava insanı bozar, yaşamak mümkün olmaz.

vincini diri tutmanın gerekliliği yaşamımız da içerdeliğin bir uğrak noktası olduğu biliniyordu. Düşlerimiz olmasaydı yaşayamazdık. Dışarı için de böyle. İçerde düşler daha bir yaşamsal öneme sahip. Yaşamı sorguluyorsun, kendini sorguluyorsun ve bu sorgulamadan çıkarıldığın sonuçları doğrultusunda özlemini derinleştiriyor, düşlerini zenginleştiriyorsun. Düşünsel, düşsel olarak, bunları yaparken, şiirlerin başka bir kanaldan akamaz. Şiirlerde düşlerin özlemlerin yazıyla kurulanışı oluyor. Yeni aşamalar yaratıyorsun. Üstelik düşlerdeki keyfilik, şiirleşeceği zaman belli bir disipline giriyor.

Yaşamı seviyorum. İçerde yaşıyor olmanın gerekliliğini yerine getirirken dışardan hiç kopmuyorum. Yeni bağlar buluyor, yeni heyecanlar yaşıyorum. İçerdelikle dışarıyı özlemeyi dengeliyorum.

SORU: İdamla yargılanıyorsunuz, üstelik şairsiniz... İdamla yargılanmak, hem de bir şair olarak idamla yargılanmak nasıl bir duygu? Giderek somut bir soru: ŞAFAK TÜRKÜSÜ?

YANIT: Olaylar, olayların içinde yaşanırken yeterince değerlendirilmiyor. Dışımızdaki bir ölümün bizi çok sarstığı görüldüğü gibi, yanbışımızdaki pek çok ölümle o kadar sarsılmadığımızın farkına varabiliyoruz. Dehşet, ölüm, acı, ayrılık... yaşamımızın bir parçası haline gelebiliyor ve onlara alışabiliyoruz. Alışkanlığın hemen ardındaki tehlike duyarsızlık. Hem alışacak insan yaşayabilmek için alışmak zorunda- hem de duyarsızlaşmama-caksın. Bir başka deyişle: hem yaralarıyla yaşamayı öğreneceksin, hem de yaralarına kabuk bağlatmayacaksın. Bütün mesele bu dengeyi tutturmakta!

İdam istemiyle yargılanan her insanın özellikle de 12 Eylül'ün ilk yıllarında, gerçekleşme olasılığı ne olursa olsun, asılarak ölmenin tedirginliğini, korkaklığını, kahramanlığını yaşamıştır. Bende idam olayının bütün bu insanca boyutlarını düşsel olarak yaşadım. (Burada sözünü ettiğim idam sabahını bek-

olasılığı -dışarda, şubelerde. Öyleyse alışmış olmak gerekmez mi, diye sorulabilir. Dışarda: Ölümün çok yakında olduğu bilinirdi de "bana bir şey olmaz" metafiziği içinde yaşanırdı. Keza cezaevlerinde düşeceğini olasılık olarak hesaba katan kaç kişi bunca yıl içerde yatacağını ve hata idam-müebbet olacağını -kendisi için -ciddi olarak düşünmüştü. Sanırım bu sayı çok azdır. Şimdi ise içerdelik, idam-müebbet olayı çok somut. Bu somutlukta insanca olan tedirginliği yaşamamak mümkün değil. Ne ki -işin esprisini yakalar-sak- idamla yargılanmanın kıymeti harbiyesi kalmadı. İddianame elimize geçtiğinde, daha doğrusu gazetede kimin neyle yargılandığını okuduğumuzda, idamla yargılanmanın ciddiyetini kavrayamadık. Sadece bizim koğuştaki benimle birlikte yedi kişi daha vardı, hakkında 146/1'le dava açılan içerdekilerin büyük çoğunluğunun idam aldığı ya da idam istemiyle yargılandığı düşünüldükçe, idamla yargılanmanın bir ayrıcalık getirmedığı açığa çıkar. İnsan bu kadar idamlık arasında kendi dramını yaşayamıyor, tam tersine, ona bir güvenlik duygusu veriyor... İşin içine şairlik girince düşler daha bir renkli olabiliyor, bir başka deyişle, içerde olup da idamla yargılanmak... Kamuoyu için şairlik bir ayrıcalık oluşturuyor. Şu an için bu pek açığa çıkmasa da, olası infaz durumunda epey patırtı kopaçağı söylenebilir. Asılan bir şair! Henüz ilk yapıtlarını veren, yetenekli -kaçan balık iri olurmuş- yaşasaydı... filan gibi çocukça bir sürü fan-tazi.

SORU: Ya ölmekle yaşamak arasındaki çizgi... ve ŞAFAK TÜRKÜSÜ'nün bu bağlamdaki yeri?

YANIT: Ölmekle yaşamak arasındaki çizgi için ne diyebilirim? "Meraklı bir kızla söyleşi" adlı şiirimde, her iki soruyu da şiir diliyle yanıtlamıştım "Ölmek nedir- yaşadım diyebilmektir-ya yaşamak, ölebilmektir çırılçıplak orta yerinde yaşamın" tabii imge çok anlamlı olduğundan elle tutulur yanıtlar vermek gerek. Ben de buna pek niyetli değilim. Yine de, iyi'den güzel'den ya-

kesi var. Bir başka açıdan: Kendini yeniden üretebilen her insan yaşıyor, tersi durumda ölüyor demektir... Ölümün -şu ya da bu nedenle- bilincinde olmak, yaşamın bilincinde olmak demek... Bir şey daha, ölümle yaşam arasında bir çizgi yoktur, varsa bile ölümle yaşamın birbirinin içine geçmesini engelleyecek kadar kalın değildir.

ŞAFAK TÜRKÜSÜ'nün sorulduğu bağlamdaki yeri, kendi yaşadığım ve düşlediklerimin, sizlerin yaşadıkları ve düşledikleriyle ve sonuçta da evrensel olanla buluştuğu noktada bir çığlık, bir tanık, bir umut... olmasıdır.

SORU: 80 sonrası cezaevlerinde yaşanan yoğun işkence ve baskı dönemlerini göz önünde tutarsak, sizce şöyle ya da böyle bir direnme geleneğinin yaratılmış olduğunu söyleyebilir miyiz? Ya da şöyle sorayım: 80 sonrası cezaevlerini genel anlamda nasıl değerlendiriyorsunuz?

YANIT: Yenilginin ve her türlü korkunun kol gezdiği bir dönemde, işkence ve ölümlerin yağmasına bir direniş çizgisi itutturulabilmesi tartışmasız bir olumluluk. 1980 sonrası

leneği yaratmıştır, bunu şimdiden söyleyebiliriz... İçerdelik, sevdiğimizimizden ayrı olmak, daha önceki "sıcak ve hareketli yaşantıdan" kısa bir dönem uzakta bulunmak olarak değerlendirildiği -genellikle- biliniyordu. 1980 öncesi -istisnaların dışında- cezaevi yaşantısı böyleydi çünkü. Dışardaki işlerin bastırmasıyla bunalan insan, şöyle içerde bir yıl kadar yatsam da dinlensem diye geçiriyordu aklından. Beslenecek, spor yapacak, kitap okuyacak, dinlenecek, üstüne üstlük içerde yatmış olmanın gururunu ve havasını yaşayacak...! Cezaevleri ve cezaevi yaşantısı nitelik değiştirmiş yeni anlamlara bürünmüştür. Yıllarca içerde yatmak, yatacak olmak her baba yiğidin harcı olmadığı anlaşıldı... Herşey iyi ve güzel değil tabii. İçerde direnmek, insan olmanın önemli bir ölçütü. Ama bu ölçüt abartıldığında uzun vadede zararlı olmaktadır. Direnmek kendini yeniden üretebilmenin önemli bir alt yapısını oluştururken, yan üretimlerin önemini unutmamalı ve hatta bu yan üretimler olmazsa direniyor olmanır da bir yerde önemi kalmayacağı bililmeli.

Direnmiş olmanın yanında kendini ve çevresini yeniden üretebilen insan sayısı, ne yazık ki, çok az. Hâlâ bireysel ve örgütsel düzeydeki tartışmalarda gürültü -patırtı- nın dışına çıkmadı. Kimi konulara fanatik bir müslümandan farklı yaklaşamıyoruz. Kendi başına düşünce üretmek, savunduğu düşünceye bir şeyler katmak yerine reçete bilgilerle yetiniliyor. Yukarıda dağıtılan düşünce aklına yatmasa da sesini çıkarmıyor, giderek onu hep öyle düşünmüş gibi savunuyor. İnsana ve yaşama ilişkin kimi düşünceler yukarıdan iletilmezse hemen hemen o konuda hiç düşünmüyor. Kısaca birey olma bilinci gereği olarak gelişmedi. Zaten bu yüzden değildir, kalabalık içinde kahramanlık gösterip, sorgu evlerinde tek başına kaldığında, yıkılıp gitmeler. Bireyin bu konumu, bence örgütünün yansımalarıdır. Bireyin örgütü, örgütün de bireyi bire bir yansıtmadığı açık, ne ki birbirlerini yar ettiklerine göre, birbirinden çözemez düşünülmez.

Baştarafı Syf: 50'de

"Oğlunuz görüşe gelmiyor", dedi. Alev alev yanan yüzü soğudu, buz gibi oldu. Heyecanı bitti. Giyinmesi yasak olduğundan elbiselerini, yorganını verdiler eski bir karton bavul içinde.

Bir otobüs dolusu ziyaretçiden üç aile görüşmüştü. Görüşemeyenler gönül birliğinden memnundular. Suskun, fakat gözleri ışıl ışıl.

"Canım yavrum" diyordu içinden, "seni korkunç özlememe rağmen görüşemediğime sevindim. Canın sağ olsun, yine gelirim. Bu elbise işinde vardır bir şey. Yoksa giyme kuşama önem veren değilsin ki... Beton yığımına bakarken, yığınının

yazdığı bir şiir geldi aklına:

"Işığa varmak için
Taşı parçalayarak çıkan
Sabır mantarları gibiyiz
Yan yana dizi dizi
Betona veriyoruz
Akça tenimizi

Ve göğün ateşini özümleyerek
seyrediyoruz.

Göğüs geçirdi, "SABIR MANTARLARI" diye kımlıdadı dudakları. Biraz yürüdü. Ötede bir ağacın altına çekildi. Eve kadar sabredemezdi. Bavulu açtı. Hasretini giysilerle gidermeye çalışıyordu. Bir bir okşadı. Pantolonlarını, parkesini kokladı. "Bunca yıl yığidimi korudunuz, hücredeki neme, soğuğa

karşı" diye minnetle baktı, yerleş-tirdi. Gözleri dolu dolu olmuştu. Mapusaneye doğru döndü. "Yığidim" dedi, "elbiselerini aldım, onlarla konuştum. Bana neler anlattılar, neler, Rutubet, beton, demir, dipçik kokuyor, kan kokuyorlar. Senin kokun yok. Sen istediğin kadar 'iyiyim' de. Çaresizlikten ezilmekte yüreğim. Çevremi çıyanlar sarmış, dayan dayan yüreğim." Toparlandı. "Gider gitmez bir mektup yazmalı. Hem de içimden geldiği gibi, düşündüğüm gibi. İster eline versinler, ister vermesinler."

Bavulu eline aldı, bir okka tükürdü. Ardına bakmadan mapusaneyi geride bıraktı.

Baştarafı Syf: 26'da

Sonradan gelen ikinci kesime gelince: Bunlar yaşlarının en dinamik, en gelişkin döneminde Avrupa ülkelerine geldiklerinden dolayı etkilenmelere açıktırlar. Dolayısıyla ev yaşamı ile dış yaşam arasında gidip gelmeler bunlarda da acılı olmaktadır. Dışa karşı büyük ilgileri olmalarına rağmen, küçük yaştan beri aldıkları feodal yaşam tarzı ve dil yetersizliği onları engellemektedir. Bunun doğrudan bir kısmı gözüne kestiremeyip Türkiye'li çevre içerisinde kalırken ve tipik feodal Türk kızı rolünü korurken, (ama hâlâ bir gözleri dış yaşamdan kopmadan), bir kısmı da ne olursa olsun dışarıyla

bütünleşmeye çalışmakta, belirttiğimiz dezavantajlardan dolayı da, feodal ve burjuva yaşam sergilemektedirler. Gerek burada doğup büyüyenlerin, gerekse de sonradan gelenlerin diğer bir toplumsal sorunları da evliliklerdir. Türkiye'lilerin genelinde var olan özel mülk edinme hırsı ve tutuculuğu, evlilik problemlerine yansımakta ve çoğu evliliklerin temelini oluşturmaktadır.

Avrupa'da yaşayan Türkiye'li genç kızların çoğunluğu işçi haklarına sahip olduklarından, Türkiye'den gelecek bir genç erkeğin işçi olmasında bulunmaz bir araç olacağından, evlilikleri bu temele dayan-

dırılmaktadır. Böylesi evliliklerin sonucu ve yarattığı sonuçlar hepimizin malumudur.

Bir diğer sorun da, tüm bu olumsuzluklarına rağmen, genç kızların hâlâ aile baskısından kurtulup kendi inisiyatifli yaşamlarını kurmak için evliliği tek seçenek olarak görmeleridir. Sonuçta evlilikte sağlıklı temellerde yapılmamışsa, cendelerin içinden bir türlü kurtulamamaktadırlar. Kaldı ki, bu cenderenin içinden kurtulması için sağlıklı ve bilimsel bir yaklaşımla bir bütün toplumsal sorunların çözülmesi ve kadınlarla erkekler arasındaki tam hak eşitliğinin sağlanması gereklidir.

Baştarafı Syf: 31'de

kettir. Dolayısıyla, dünya proleter devrim cephesinin bir unsurudur.

Sonuç olarak; bugün yerküre üzer-

rinde, özgün olan şey, anti-empyralist, anti-faşist devrim mücadeleleridir. Hızla yükselen savaş

etmenlerine, artan savaş tehlikesine rağmen, mevcut mücadelenin rolü tayin edicidir.

Oku, Okut, Abone Ol, Abone Bul! Yeni Demokrasi, Halkın Gözü, Kulağı

Abone Koşulları:

6 Aylık: 3000 TL.

1 Yıllık: 6.000 TL.

Yurtdışı:

6 Aylık: 24 DM-12\$

1 Yıllık: 48 DM-24 \$

Adres: Ankara Cad. 107/89

Çağaloğlu-İstanbul

Tel: 519 44 73

ÇİLELİ YAŞAM

Yurtdışında Türkiye'li Kadınlar

Murat SUSUZ

“**A**nalık hukukunun yıkılışı ile başlayan kadının büyük tarihsel yenilgisi”, üretim araçları üzerindeki özel hakkın doğmasıyla daha da pekişerek günümüze kadar geldi.

Kendisine mülkiyetin özelliğini temel alan tüm sınıflı toplumlar boyunca süre gelen dönem, çeşitli ton farklılıklarına rağmen esas işlevinde öngördüğü şey, kadınlığı pasifize etmek, asosyallaştırmak ve erkeğin kölesi durumuna getirmek olmuştur.

Bunun içindir ki, “kadının toplumsal ve insani konumu ile üretim araçlarındaki özel mülkiyet arasındaki çözülmez bağlilik” açık biçimde görülmeli, kadınlar sorununun çözümünde atılacak ilk ve önemli adımın, bu çelişkinin parçalanmasıyla olacağını bilince çıkarmalıyız.

Üretim araçlarının üzerindeki özel mülkiyetin parçalanmasıyla aralanan kapı, ardına kadar açılmadıkça, sorunun esasta çözümünden söz edilemeyecektir. Üretimin toplumsallığı ile mülkiyetin toplumsallığı arasındaki uyumun tesis edilmesinde tayin edici rolü oynayan proletarya, sınıfları topyekün kaldırma sürecinin sonunda ancak kadının **tam** kurtuluşunu sağlayabilecektir. Sosyalizm sürecinin bizzat içerisinde yapılan düzenlemeler, özel ev emeği ve özel ev ekonomisinin, kamu sanayiinin bir parçası olarak tesis edilmesiyedir ki, kadın ve erkek arasındaki **tam hak eşitliği** sağlanacaktır.

Yurtdışındaki Türkiye'li Kadınların Genel Durumu

Bugün Avrupa ülkelerinde yaklaşık 800.000 civarında Türkiye'li ka-

dın kitlesi yaşamaktadır.

Böylesine yoğun bir kitlenin yarıyayakın bir kesimi halen çalışıyor durumdadır ve sınıf sömürüsünü evdeki kadınlara nazaran daha yoğun hissedebilmektedirler. Bu durum, Türkiye'lilerin yoğunlaştığı Almanya'da 200.000'nin üzerinde Türkiye'li kadının çeşitli iş yerlerinde çalışması biçiminde somutlaşmaktadır. Türkiye'li kadınların toplumsal üretime katılması Almanya, İsviçre gibi ülkelerde kısmen fazla iken, özellikle Fransa... v.b. ülkelerde kreş yokluğundan, çocuk parası fazlalığından v.b. nedenlerden dolayı oldukça düşüktür. Buna rağmen emperyalist ülkelerde (Avrupa) yarıyayakta çalışan Türkiye'li kadınlar, toplumun genelde en alttakileri rolündedirler. Kadın olmalarına bir de yabancı olmaları eklendiğinden, en düşük ücretle, en geri ve bedenen, ruhen, çökertici işlerde çalışma zorundan; vücuttaki kireçlenmelerinin yoğunlaşması, monoton çalışmadan doğan dengesizlik ve ruhsal bunalmalar, Türkiye'li kadınlarda giderek artmıştır. Dolayısıyla emperyalist sömürü sisteminden en çok etkilenen ve bu çarkların dış ağızlarına giren bu kesimdir diyebiliriz. Tüm bu durumun olumsuz özelliklerine rağmen, olumlu yönlerini de görebilmekteyiz.

Toplumsal üretime katıldıklarından dolayı, dış dünyaya kısmen de olsa açılmaları, kapitalizmden kısmi etkilenmeleri, köreltiler ev işlerinden kısmen kopuşları olumlu yönü oluşturmaktadır. Çalışmayıp ev kadınlığı görevini yürütenlerin ise durumu çok daha kötüdür. Bu kesim çalışan kadınların olumlu avantajlarından tamamen yoksundur. Tarihsel konumunu kader misali de yam ettirmektedir. Bir de yurtdışın-

da olmanın dezavantajları (dil bil-meme, hayat tarzındaki uçurumlar, çevre darlığı...) onları kendi değerlerinde konumlarında daha tutucu bir hale getirmekte ve mutfığa, özellikle de çocuklarına daha da bağımlı hale getirmektedir. Böylesi oluşumda kendi konumuna isyan edenler olmasına rağmen, esasta bu konumunu itibarsız kabul edenler ezici çoğunluktadır. Köylük alanların dar çevresinden geldikleri de hatırlandığında bu yapı daha anlaşılır olacaktır.

Genç Kızların Durumuna Gelince:

Diyebiliriz ki, en sorunlu kesim bunlardır. Çünkü kadın cinsinde yer almalarına bir de yabancı olmaları ve hele genç olmaları eklenmektedir ki, bu büsbütün durumu kötüleştir-mektedir.

Genç kızlar, Avrupa'da doğan veya küçük yaşta Türkiye'den gelip burada yetişenler ve belli bir gençlik yaşından sonra gelenler şeklinde iki kategoridedir.

Birinci kategoride olanlarda, yetiştirmelerinden dolayı yaşam tarzları, düşünceleri, Avrupa kültürüne daha yakın hatta azınlık bir kesim içinse yakından çok kendisinin de diyebiliriz. Bunlar okulda ve dışarda değişik şekilde yetişirken, evde daha değişik şekilde yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Bu durum ev ve dışarı yaşam arasında döndürüp durmaktadır onları. Böylesi bir yaşamın genç kızlar üzerinde nasıl tahribatlar yarattığını düşünen insan anlayabilir. Buna rağmen, bunların esas tercihi, daha bağımsız, daha özgür inisiyatifler yarattığından dolayı, buldukları Avrupa ülkelerinin yaşam tarzını (daha açık bir ifade ile kapitalizmi feodalizme) yeğleme yönündedir. Avrupa'da buldukları süre içinde çok çatışmalı geçen yaşamlar, Türkiye'ye döndüklerinde uç noktaya varmakta, ya aileyi terketme ya da intihar şeklinde sonuçlanmaktadır. Tüm bunlara rağmen bu kesimin önemli bir bölümünün, tamamen Türkiye'li çevreden kopmadığı ve buldukları ülke gençleriyle tam uyum sağlayamadıkları görülmektedir.

Dünyada Durum

Sorunun Sunuluşu

Dünyanın bugünkü mevcut durumunun kendine özgü niteliğini belirleyen şey, kapitalist sistemin krizi ve başlıca çelişmelerinin giderek derinleştiği gerçeğidir. Nüfuz ve etki alanlarını genişletme uğruna mücadelede emperyalistler arasında çelişme, uzlaşmazlığı günbegün koyulaştırırken, güncel aşamaya özgünlüğünü kazandıran ulusal ve sosyal kurtuluş savaşlarının emperyalizmin bağrında yarattığı çelişmede, kendisini çok daha şiddetli olarak varetmektedir. Öte yandan, kapitalist ülkelerdeki burjuvazi-proletarya karşıtlığı, diğer başlıca çelişmelerin gerisinde seyretmesine rağmen, geline aşamada, giderek kapitalist kabuğu yarma noktasında mesafe kazanmaktadır.

Öyleyse dünyada somut durumu rasyonel bir biçimde açıklayabilmeyi, dünyadaki ekonomik ve politik durumun hem ulusal ve hem de uluslararası birimleri açısından nesnel bir değerlendirmesinden hareketle; a) Gelişen tarihsel sürecin güncel aşamasına özgü çelişmelerin odak noktasını açıklığa kavuşturmak, b) Bu çelişmelerin kaynaklandığı odak noktanın dayandığı ekonomik temeli bulup çıkarmak, c) Ve bundan hareketle, belli sonuçlara vararak, özgün aşamadaki işlevlerimizi ortaya çıkarmak olmalıdır.

Bugünkü dünya durumuna bakıldığında, kapitalist-emperyalist sistemin ekonomik krizinin kaygı verici boyutlara ulaştığı anlaşılacaktır.

Serbest rekabetçi kapitalizm yerini, tekelci kapitalizm dediğimiz emperyalist aşamaya, 1870'li yıllardan sonra adım adım bırakması süreci, aynı zamanda, sermayenin ayrı ayrı ulusal cephelerinin bir tek dünya ölçüsündeki cephesi denilen dünya emperyalist ekonomik cephe-

sine bırakması sürecidir de. Dolayısıyla emperyalizm çağı ile birlikte, tek tek ulusal ekonomik birimler, kendi başlarına birer cephe, birer iç ekonomik birim olmaktan çıkmış, dünya emperyalist-ekonomik sisteminin birer parçası yada emperyalist-ekonomik zincirin birer halkası durumuna gelmişlerdir. Açıktır ki, tek tek ulusal ekonomileri, yalnızca kendi iç gelişmeleri açısından ele almak yetmez, bu ekonomileri, uluslararası gelişmeleri açısından, yani, zincirin tümü açısından ele almak gerekecektir.

Bugün geline aşamada, sistemin ulaştığı kriz, tüm halkalarda hissedilir biçimde kendisini göstermektedir. Yer yer bazı iç ulusal ekonomilerin nispi gelişme yönündeki (Japonya, Amerika, Kanada) görece gelişim eğrileri, bir bütün olarak ekonomik sistemden ayrı düşünülemediği için, bizzat sistemin krizi ile birlikte yeniden daha ciddi bunalımlarla içiçe geçmektedir. Emperyalizmin doğası gereği, içine girdiği bunalım zaman zaman şiddetlenerek ve zaman zaman da bazı ek tedbirlerle görece olarak şiddetinde bir kısmi azalmayla birlikte durmaksızın devam eder ve bunalımlar devrevi olarak biri birini izler durur.

Mevcut aşamada, dünya ekonomisinin bûhranının giderek derinleşme yönünde ivme kazandığı ve daha da kazanacağı, somut olayların ışığında tanıtlanmış bir gerçektir.

2. Emperyalist Paylaşım Savaşı ile birlikte, mevcut emperyalist ekonomik sistem harap olmuş ve bu sistemin bizzat kendisi ciddi pazarlar kaybederek nüfuz ve etki alanlarının sınırlandırılmış tutsağı olmuştur. Bilineceği gibi, Doğu Avrupa ve Çin, emperyalist sistemden koparak, sosyalist sistem içinde yerini almışlardır. Ama buna karşın, ABD, savaşı en az zararlarla atlatarak sistem-

deki diğer ülkelerin ezici çoğunluğu nu denetim altına alarak bir dünya ekonomisi, savaş sonrası adım adım yeniden canlılık kazanmaya ve kendi ayakları üzerine dikilmeye başlamıştı. Ve dünya ekonomisindeki çöküntü yerini, yeni bir atılım dönemine bırakmıştı. Nitekim bu gelişim eğrisi 1970'li yıllara dek devam edemedi. Sözkonusu dönem, bazı kısmi tıkanmalara karşın sürekli bir atılım gösterdi. Oysa 1974'lü yıllara gelindiğinde, atılım dönemi yerini genel bir durgunluğa bıraktı. 1974 yılında dünyayı bir bütün olarak etkileyen petrol krizinden sonraki ve 1979'lu yıllara kadar devam eden çok geçici toparlanma yerini 1980'li yılların başındaki gerilemelere bıraktı.

Öyle ki, 1980'li yıllardan bu yana, dünya ekonomisi, tam bir çöküntünün eşiğine gelmiş ve tıpkı bilinen masaldaki gibi "kuyruğunu kaldırdıkça gagası, gagasını kaldırdıkça kuyruğu batağa batan" karganın durumunu andırmaktadır. Ekonomik sistem, bütünüyle felçli bir hasta gibi tam bir bunalımı yaşamaktadır.

Bir yandan, emperyalizmin cephe gerisi yarı-sömürge ülkeler, borçlarını ödeyememeye karşı karşıya kalırken, öte yandan, büyük bankalar iflasın eşiğine gelmiş durumdadır. Beri yandan, ihraç edilen sermaye ihraç edilen ülkelerde zorluklarla içiçe geçerek, dolaşımını tamamlayıp geri dönmeyerek, sistemde ciddi boyutlara ulaşan tıkanmalara neden olmaktadır. Sistemin çok yönlü bunalımı, yalnızca bununla sınırlanmıyor. Artı-değer dürtüsüyle hareket eden sistem, yığınların tüketimini belli bir açlık tabanı ile sınırlandırarak, bizzat kendisi, kendi pazarının ve pazarlarının kuyusunu kazarak, kendi yıkımını hazırlamaktadır.

Dahası, sistemin kendisi geniş bir işsizler ordusu yaratarak, kendi bunalımını hızlandırmaktadır. Nihayet, 1980'li yıllardan bugüne dek, ekonominin mevcut krizi, üretim ve yatırımlardaki ivmeyi olabildiğince yavaşlatarak, ciddi bir bunalımı yaratmaktadır. İstatistikî bilgilere bakıldığında, özellikle 1974'lerden buyana, yalnızca 1979'daki belli gelişmeler hariç dünya üretiminin hızla

gerilemeye gittiği görülecektir. (bkz: Tablo 1) Tablodaki rakamlardan da anlaşılacağı gibi, dünya üretimindeki ciddi düşüşler, onun bunalımının lehine tanıklığını sürdürmektedir.

Açıktır ki, dünya emperyalist ekonomik sisteminin üretiminin tümündeki genel gerileme, yatırımlara da yansiyacak ve dolayısıyla, emperyalist sisteme, çevre gerisi ülkelerden akan kaynaklar giderek sınırlanarak, sistemi daha da çıkmaza sokacaktır. Üretimdeki bu düşüş, dünya ticaretine de yansiyarak, dünya ticari sermayesini de açmaz sokmaktadır. Tablo 2'de de görülecektir ki; dünya ticaret hacmi giderek düşüp daralmaktadır. Özellikle son iki yıldaki genel veriler sistemi düşündürücü boyutlardadır. (bkz: Tablo 2)

Mevcut verilerden anlaşılacağı gibi, 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı'yla birlikte adım adım gelişen ekonomide, 1974'lerde genel bir gerileme, 1979'larda kısmi bir gelişme ve akabinde durmaksızın tepetaklak aşağıya gidiş izlemiştir. Büyüme hızları açısından soruna bakıldığında, kapitalist ülkelerin büyüme tempolarındaki düşüş ve daralmaların, sistemin bunalımının dolaysız sonuçları olduğu anlaşılacaktır. (bkz: Tablo 3)

Anlaşılacağı gibi, dünya ekonomik krizi, yalnızca bir dalda değil, gerek sanayi, gerek tarım, ticaret vb. tüm alanlarda ortaya çıkan ve ekonomiyi her alanı ile içine alan bir ve ba hastalığı gibi sistemi kemirip durmaktadır. Öyle ki, bu hastalık dünyadaki genel büyümeyi etkileyerek aralıksız ivme kaybetmektedir.

Emperyalist-ekonomik sistemdeki bu genel ve tipik hastalığı, bir de sistemin zincirindeki özel rolleri açısından, iki emperyalist blok açısından tahlil etmek, zincirin tümünü sıca kavramamıza yardımcı olacaktır.

Japonya ve Kanada da dahil, ABD'nin başını çektiği emperyalist blok, mevcut bunalımdan en fazla etkilenen ülkeler olmuştur. Motor gücü durumundaki bu blok ülkelerinin ekonomileri giderek çıkmaza sürüklenmektedir. Tablo 3'de görülecektir ki, bu ülkelerdeki büyüme

DÜNYA ÜRETİMİ HACİM YÜZ.

	63-73	74-78	1979	1980	1981	1982
Bütün ürünler	6	3,4	3,5	1,5	1	0,5
Tarım ürünleri	2,5	2,5	0,5	1	2,5	2,0
Maden ürünleri	5,5	2,5	3	2	3	2
İşlenmiş ürünler	7	4,4	5	1	1	2

DÜNYA TİCARETİNDE GELİŞİM (% olarak)

	63-73	74-78	1979	1980	1981	1982
Tüm ürün:	8,5	4,3	5,5	1,5	0	2
Tarım ürün:	4	5,3	7	3	3	1
Maden ürün:	7	0,4	5	8	2	7
İşlenmiş ürün:	11	5,4	5	4,5	4,5	1

GELİŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKELER

	63-73	74-78	1979	1980	1981	1982
Büyüme oranı						
YİGSH	5	2,6	3,4	1,3	1,2	0,3
Endüstriyel ür.	6	1,9	5	0,5	0,5	0,4
Enflasyon	4,2	9,6	9	11,8	9,9	7,4
İşsizlik oranı	3,2	5,4	5	5,7	6,4	8,1

BÜYÜK OECD ÜLKELERİNDE YILLIK YGSH BÜYÜME ORANI (% olarak)

OECD	2,5	-0,2	1,9
ABD	2,3	-1,7	3,0
Kanada	2,8	-4,8	2,0
Japonya	3,7	3,0	3,0
AET	2,3	0,3	0,5
F.Almanya	2,3	-1,1	0,5
Fransa	2,8	1,7	-0,5
İngiltere	0,9	1,2	2,0
İtalya	2,8	-0,3	0,5

BÜYÜK OECD ÜLKELERİNDE İŞSİZLİK ORANI

	1973	1982	1983
OECD	3,6	8,5	9,5
ABD	4,8	9,7	10,5
Kanada	5,5	11,0	12,9
Japonya	1,3	2,3	2,5
AET	2,5	9,5	
F.Almanya	1,0	7,0	8,5
Fransa	1,8	8,2	9,5
İngiltere	2,5	12,2	13,0
İtalya	4,9	9,2	0,0

gerilemesinde büyük bir oranı oluşturmaktadır. Bu ülkelerden ABD'nin izlediği ekonomik-politika, bazı görece gelişmeler sağlarken, genel gerileme ve daralmayı engelleyememiş, aksine, mevcut çıkmazı daha da derinleştirmiştir. Özellikle, ABD ve Kanada'nın ekonomileri, Avru-

pa'lı emperyalistlerin bunalımlarının derinleşmesi pahasına, bir parça ilerleme göstermişse de, bu kalıcı değil, görece bir durumdur. Kaldı ki, Avrupa'lı emperyalistler aleyhine sağlanan bu gelişme, ABD ile müttefikleri arasındaki çelişmeleri sertleştirmektedir. Tablo 4'de bu göre-

li gelişme rahatlıkla gözlenebilir. Japonya mevcut durumu korurken, ABD ve Kanada gelişme, diğer emperyalistler ise, gerileme içindedir. Diğer yandan ekonomik gelişmeyi doğrudan etkileyen işsizlik de OECD ülkelerinde giderek yükselmektedir. (bkz: Tablo 5)

Rus sosyal-emperyalistlerinin başını çektiği COMECON ülkeleri ise, sistemin bir parçası olarak bunalımdan aynı oranda etkilenmekte ve zorluklar içinde debelenmektedirler. Özellikle, yüzüne geçirdiği sosyalist maske ile ABD'nin karşısına dikilip, pazar paylaşımı talebinde bulunan Rus sosyal-emperyalistleri, sosyalist planlı ekonomiden devraldığı ekonomik miras yüzünden, bir dönem görece bir rahatlama gösterdiyse de, planlı sosyalist ekonominin kazanımlarının artık iyiden iyiye artıdeğer dürtüsüyle oluşan plansız ekonomiye yerini bırakmasıyla birlikte, Rus sosyal-emperyalistleri de (RSE) özellikle son yıllarda, ekonomisindeki derin krizi iyice hissetmektedir. Doğu Avrupa ülkelerini "sosyalist iş bölümü" adı altında, kendi ekonomik yapılanmalarının ihtiyaçlarına göre sömüren RSE'leri, bu avantajlarına rağmen, bunalımını dizginleyememektedirler.

İstatistikî verilerde de görülecektir ki, doğu bloku ve SSCB'nin ekonomik durumu ve büyüme oranları, mevcut sistemin içinde debelenmediği bunalımın izlerini aynen taşımaktadır. (bkz: Tablo 6).

Gerek ulusal ve gerekse uluslararası birimlerin ekonomik verilerinden anlaşılmalıdır ki; dünya emperyalist-ekonomik sistemi ciddi bir bunalımın içinde yüzmektedir. Mevcut krizin vardığı boyutlar, işsizliği, büyüme hızındaki düşüşü, yatırımlardaki gerilemeleri, ücretlerdeki azalmaları, enflasyon oranlarının yükselmesini, sosyal harcamaların kısıtlanmasını bütünüyle gündeme getirmiş bulunmaktadır.

Mevcut kriz, yeni bir emperyalist paylaşım savaşı tehlikesini alabildiğince gündeme getirmiş bulunmaktadır. Emperyalist ülkeler, şimdiden kendi ulusal ekonomilerini ağırlıklı bir bölümünü askerileştirme doğrultusuna girmiş bulunmaktadır. Aynı zamanda emperyalizm çevre-

DOĞU BLOĞU ÜLKELER ve SSCB

	71-75	76-79	1980	1981	1982
Büyüme oranı NMH	6,5	4,25	3	2,0	1,5
Endüstriyel üretim	8,0	5,4	-3,5	2,4	2,4
Tarım ürün.	3,0	2,1	3,5	1,0	2,5
Enflasyon	0,5	1,9	2,5	3	12,0

	8'nci plan dönemi	9'ncü plan dönemi	10'ncü plan dönemi	11'nci plan dönemi
	1966-1970	1971-1975	1976-1980	1981-1985
Ulusal gelir artışı	0 41	% 28	% 21	% 14
Sınai üretim artışı	% 50	% 43	% 24	% 15
Tarımsal üretim artışı	% 21	% 13	% 9	% 5
Emeğin verimlilik artışı	% 37	% 25	% 17	% 13
Kişi başına net gelir artışı	% 33	% 24	% 18	% 9

KAYNAK: BANKER DERGİSİ ŞUBAT/1987 sayıs

sindeki askeri darbelerle de, cephe gerisini sağlama almanın yollarını döşemeye uğraşmaktadır. Özellikle emperyalistler, bizzat kendi ülkelerinde, demokrasi ve özgürlük şarkılarıyla ortaya çıkan, demokrasi havariliğini kimseye kaptırmayan bu kan emici vampirler, kendi ülkelerinde, her geçen gün baskıcı yöntemlerini hızlandırarak, gerici burjuva-demokrasisini daha da budayarak iç faşistleşmeyi hızlandırmaktadırlar. Bununla yetinmeyen kan emici vampirler, sosyal harcamalardan da alabildiğince kısıntıya giderek, savunma harcamalarına fon aktarmaktadır. Dahası, ırkçı, şöven politikalarla ulusal birliği sağlama adına yabancı düşmanlığı körüklemeyi de doğrudan üstlenmişlerdir.

Sistemin dolaysız bağlaştığı olan emperyalist bunalım, kaçınılmaz olarak işsizliği, enflasyonu, üretimdeki düşüşü, yatırımlardaki azalmayı ve büyümedeki daralmayı v.b. v.b. durmaksızın günbegün varedecektir.

Derinleşen Kriz ve Dayandığı Temel
Peki mevcut emperyalist kriz neyle açıklanmalıdır?

Sınıfsal planda, burjuvazi-proletarya karşıtlığını doğuran toplumsal üretim ile kapitalist temellük arasındaki çelişki meta üretimine

dayalı tüm toplumların temel çelişmesidir. Ve bilinmektedir ki; meta üretimine dayanan her toplumun, üreticilerin mevcut toplumda, toplumsal ilişkileri üzerindeki egemenliklerini kaybetmeleri gibi bir özelliği vardır. Herkes rastgele, birbirinden bağımsız, birbirinden ayrı bir biçimde ve kendi ürettiği maldan pazara ne kadar geleceğini bilmeden üretir ve öyle ki, kendi ürettiği malın pazarda satılıp satılmayacağını bilemez. Nihayet, malın pazarda herhangi bir ihtiyacı karşılayıp karşılamayacağını bilmeden üretir. Kapitalist ve böylece toplumsal üretimdeki anarşi kapitalist topluma egemen hale gelir. (Ekonomik alanda) Tüm toplumsal üretim anarşik bir hal alır.

Öyle ki; toplumsal üretim ile kapitalist temellük arasındaki çelişki, kendini üretimin bireysel fabrika içindeki örgütlenmesi ile tüm toplum içindeki üretim anarşisi arasındaki karşıtlık olarak dürmaksızın yeniden ortaya koyduğu sürece, bunalımda, bu anarşinin bağlaştığı ve dolaysız sonucu olarak ortaya yeniden koyar.

Dolayısıyla, pazarların genişlemesi, üretimin genişlemesiyle birlikteliğini orantılı olarak sürdürmez. Çarpışma kaçınılmaz olur. Ve Engels'in sözleriyle: "bu bu çarpışma-

kapitalist üretim biçiminin kendisini parçalamadığı sürece bir çözüm yaratamayacağı için, devirli duruma gelir. Kapitalist üretim, yeni bir "kırsır döngü" doğurur."

Açıktır ki, bunalımın temelinde yatan şey; kapitalist-ekonomik şekillenişin bizzat kendisidir. Bu şekillenişin doğurduğu toplumsal üretimdeki anarşinin bağlaştığı olan fazla üretimin, dahası, Fourier gibi söylemek gerekirse, bolluğun daralan pazarları aşması ve bunun kapitalist üretim biçimini zorlamasıdır.

Serbest rekabetçi kapitalizmin yerini, tekeli kapitalizm dediğimiz emperyalist aşamaya terketmesiyle birlikte, mevcut durumda **özde** bir farklılık meydana gelmez. Zira, tekeli kapitalizm, serbest rekabetçi kapitalizmin esas özelliklerini olduğu gibi korur.

Emperyalist aşamada olan şeyde; yoğunlaşan sermaye ve üretim bolluğunun genişlemesi ile pazarların genişleyip çoğalmasının aynı düzeyde olmaması ve daralan pazarların, yoğunlaşan sermaye ve artan üretime yetersiz kalmasındandır. Dolayısıyla, dünya emperyalist sisteminin bunalımı, bizzat dünya emperyalist-ekonomik şekillenişinin bir çıkmazıdır ve bu çıkmaz; kendini, bireysel kapitalist tarafından toplumsal ürünün temellükü biçiminde öne sürer. Bugünkü kapitalist sistemin içinde devindiği buna-

lim ve tüm çelişkilerin fıskırdığı ekonomik temel budur işte.

Başlıca Çelişmeler ve Odaklaşan Nokta

Açıktır ki; bugün, kısaca açıkladığımız şekillenişin sonucu iki temel kutup çok belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Bir kutupta; toplumsal ürünün özel kapitalist tarafından gasp edilmesi sonucu olarak yaratılan **sermaye birikimi**, öteki kutupta; buna tekabül eden karşıt yön; yani **sefalet birikimi**. Bu nedenden ötürü, servet birikimi diğer kutupta kendi karşıtını, yani kendi emeğinin ürününü sermaye olarak üreten sınıf kutbunda, sefalet, vahşet, bezginlik, modern kölelik ussal yozlaşma birikimi ayna anda atbaşı gider.

Öyle ki; burjuvazi ihtişam ve zevk içinde şatafatlı bir hayat sürdürürken, proletarya, sefaletin, açlığın vahşet ve ızdırabın açısını iliklerinde hisseder. Ve ömür boyu, üretim araçlarından yoksun olarak ücretliliğin tutsağı olarak kalır.

Dolayısıyla, başlıca çelişmelerden biri olarak **burjuvazi-proletarya karşıtlığı** sınıfsal planda kendini öne koyar. Bugün tarihsel sürecin özgün aşamasında bu karşıtlık, dünya ölçüsünde hissedilir ölçüde kendini varetmektedir.

Kapitalist ülkeler, halihazırda kayda değer devrimci bir durum

karşısında olmamalarına rağmen, özellikle son yıllarda belirgin bir biçimde işçi sınıfının hayatını doğrudan etkileyen, sosyal harcamaların kısıtlanması, vergilerin artırılması, işsizliğin yoğunlaşması vs. vs. unsurların öne çıkması, pek uzak olmayan bir gelecekte, en azından başlıca kapitalist ülkelerin, devrimci bir durumla karşı karşıya geleceğinin işaretidir. Sermayenin egemenliğine karşı işçi sınıfının direnişi arzulanan düzeye henüz varmamıştır. Ancak gidiş yönü, bu çelişmenin daha da yoğunlaşacağıdır. Barış hareketleri, atom santrallerine karşı gelişen hareketler vs. giderek kapitalist kabuğu yarma noktasında mesafenin kazanılacağı ön belirtileri olarak, belirttiğimiz gelişim yönünün lehine tanıklığını sürdürmektedir.

Diğer başlıca çelişme; emperyalistlerin kendi aralarındaki çelişme.

Açıktır ki, bugün gökkubbenin altında, günbegün durmaksızın artan bir şekilde hissedilen şey, hammadde kaynakları ve başkalarının topraklarını ele geçirmek için mücadelede, emperyalist devletler ve çeşitli mali gruplar arasındaki çelişmenin derinleştiği gerçeğidir. Bilinmektedir ki; emperyalistler arasındaki dalaşma ve birleşme eğilimleri sağlam bir zemin üzerinde olmamasına karşın, asıl belirleyici olan yan, dalaşmanın belirleyiciliğidir. Somut olgular ve objektif gerçeklik, emper-

yalistler arası çekişmenin patlama noktasına doğru ivme kazanacağını ve bunun da yeni bir emperyalist paylaşım savaşına doğru yönelimi iyiden iyiye araladığını göstermektedir.

Bugün başını ABD ve RSE'nin çektiği emperyalist savaş kıskırtıcılığı çok çeşitli kombinezonlarla artarak sürmektedir. Öyle ki, 2. emperyalist paylaşım savaşıyla birlikte düzenlenen ilişkiler ve ekonomik yapılanmalar, kapitalizmin eşitsiz, sıçramalı, dengesiz gelişim yasasının doğrudan sonucu olarak yeni bir yapılanmayı giderek zorlaştırmaktadır. Özellikle, rakip emperyalist devletlerin başını çeken en büyük emperyalist devletlerden ABD ve RSE'yi, yeni yapılanmada, yeni bir savaş tehlikesinde, başı çeken güçler olarak öne çıkışlarıdır, öyle ki, hangi taş kaldırılırsa altında, anlaşılır bir deyimle ya ABD ya RSE ya da her ikisi birlikte çıkmaktadır.

Korkunç boyutlara varan silahlanma yarışı, askeri ve teknik alanlarda birbirlerinin aleyhine dengeyi bozma mücadeleleri, karşılıklı askeri ekonomilerin durmaksızın silah ve savunma sanayiine yönlendirilmesi, döviz rezervlerinin silah yeni bir savaş hazırlığının doğrudan belirtileridir. Öyle ki, silahlanma ve üstün gelme yarışı, artık yaşlı yerküremizi de aşarak başka gezegenlere sıçramış bulunmaktadır. ABD ve RSE gezegenlere sıçrayan yarışta şimdilik önde gürüşmektedir.

Emperyalistler arasındaki çelişmelerde özgün olan şey; mücadelenin öncelikle iki blok ve bu bloğun başını çeken ABD ve RSE arasında derinleşeceği gerçeğidir. Objektif durum ve 2. emperyalist paylaşım savaşından bu yanaki ilişkilerin şekillenmesi, bu gerçeği zorunlu hale getirmektedir. Her ne kadar ABD'nin müttefiki konumundaki ülkelerle aralarında nükleer silahların kontrolü, etki alanını genişletme, para ve kur ayarlanması, faiz hadleri v.b. sorunlarda belli çelişmeler varsa da, görünen o ki, şimdilik bu çelişmelerin, bloklar arası çatışmalarda tek başlarına ayakta kalma şanslarının zayıflığı yüzünden daha geri planda kaldığıdır. Müttefik emperyalistler, ABD'nin birçok ya-

tırımlarına karşı, belli homurdanmalar dışında seslerini pek yükseltmemektedirler. Aynı durum, VAR-ŞOVA Paketi ülkeleri için daha çok geçerlidir. Her iki bloğun kendi aralarındaki iç çelişmeleri, bloklar arası çelişmelerden ve blokları yönlendiren ABD ve RSE arasındaki çelişmelerden çok daha geri seviyededir. Asıl mücadele; en büyük emperyalistler arasındadır.

Her hakülarda açıkça görülen şudur ki; rakip emperyalist devletlerin pazarlar uğruna, etki alanlarını genişletme uğruna, aralarındaki çelişmeler, savaş bulutlarını daha da koyulaştırarak devam etmektedir. Yeni bir emperyalist savaş tehlikesi bütünüyle mevcuttur.

Peki bütün bu gelişmeler karşısında dünyanın ezilen halkları ne yapıyor?

3. Çelişme: Emperyalizm ile ezilen halklar arasındaki çelişme.

Gerek burjuvazi-proletarya, gerek emperyalistlerin kendi aralarındaki çelişmeye oranla günümüzdeki mevcut öne çıkan aşamaya özgünlüğünü kazandıran asıl şey, ezilen halkların emperyalizmin bağrında açtığı gedikler ve bunun yarattığı emperyalizm ile ezilen halklar arasındaki çelişmedir. Bu çelişme, günümüzde dünya ölçüsündeki üç başlıca çelişme içinde en önde seyreden çelişme olarak hala varlığını bütünüyle hissettirmektedir.

Sömürge ve yarı-sömürge olarak adlandırıla gelmiş dünyanın kırlarında yükselen devrim fırtınası mevcut sistemde yer sarsıntısı etkisi yaratmaktadır. Proletarya önderliğinde yükselen hareketler, tek tükte olsa, geri seviyede de olsa, nitel bir güce yeterince erişmemişse olsa, günümüzün en canlı olgularıdır.

İşte Peru; ABD emperyalizminin arka bahçesinde büyük bir çiban başı durumunda ve dahası cephe gerisi dediğimiz yarı-sömürge ülkelerden Şili'de son dönemlerde iyiden iyide artarak yoğunlaşan gerilla hareketleri, Kolombiya, Eritre, El Salvador, Afganistan, İran, Filipinler, Honduras, Kamboçya gibi ülkelerde gelişen devrim dalgası.

Ama ne var ki; dünyanın kırlarından yankılanan ve emperyalist sisteme yönelen devrim dalgası, çeşitli

emperyalistlerce ve özellikle de sosyalist maskeli RSE'lerince rayından saptırılmakta ve yer yer doğrultu değişmektedir. Ancak, belirleyici olan yan bu değil, ezilen halkların anti-emperyalist, anti-faşist mücadelelerinin emperyalizme ve onun cephe gerilerini ayakta tutan yerli uşaklarına vurduğu darbedir.

Somut konuşmak gerekirse, Peruda ise, halkın Garcıya hükümeti ve faşist Peru devletine vurduğu darbe, El Salvador'da, Duarte yönetimine ve dolayısıyla onun ağabası ABD emperyalizmine karşı, halkın yükselen mücadelesi, Kamboçya'da, Kızıl Kmerlerin önderliğinde yükselen gerilla savaşı, en sonu, Bolıvya, Filistin, Umman ve de Güney Afrika'da siyah ırkın ezilmesine, sömürüye ve vahşete, ırkçılığa karşı yükselen sesi herşeyden önce çelişmelerin emperyalizmin gediğinde açtığı yaraları ve odak noktayı saptamadaki objektif gerçeklik ve somut olgulardır.

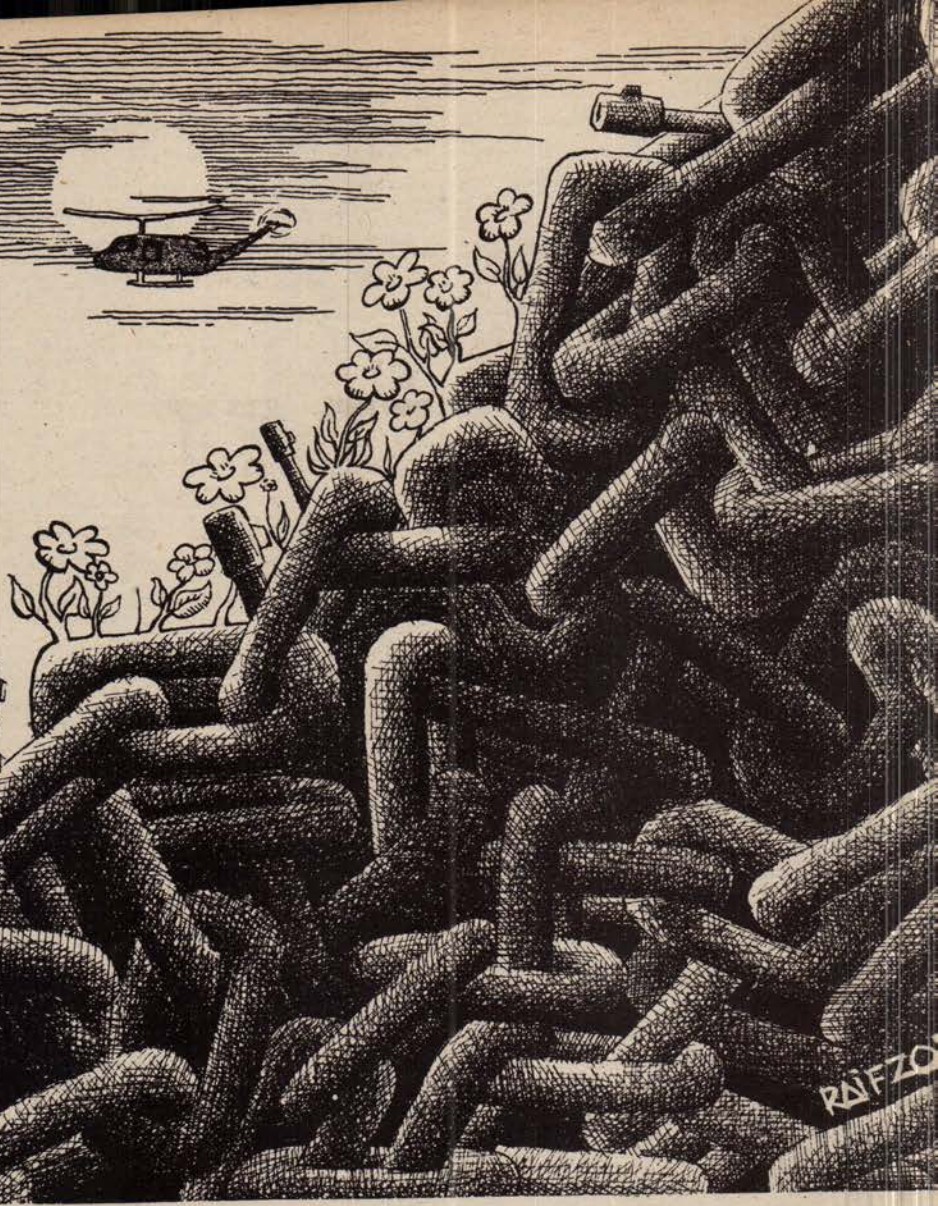
Açıkta ki, rakip emperyalistlerin pazarları ele geçirme uğruna savaşmaları ve rakiplerini altetme mücadelelerinden daha keskin ve daha şiddetli olarak ezilen halkların, emperyalizme karşı yükselen mücadeleleri günümüzün en canlı, en tipik olguları olarak mevcut bugünkü aşamaya niteliğini veren gerçeklerdir.

Ama, unutulmamalıdır ki, dünyanın ezilen yığınlarının yükselen mücadelesinin esas yanını proletarya önderliğindeki hareketler değil, proletarya dışındaki sınıf ve katmanların hareketleri oluşturmaktadır.

Ne var ki, tüm bu hareketlerde ortak olan, özgün olan temel yan, anti-emperyalist, anti-faşist eğilim ve istemlerini içinde esas olarak barındırması gerçeğidir. Bilinmelidir ki; bir hareketin emperyalizme darbe vurması, o harekette mutlaka proleter ögelerin varlığını varsaymaz. Hareket, muhteva olarak gericide olsa, sosyalizme karşıda olsa demokratik bir programı olmasada, mevcut hareket emperyalizm ve dünya gericiliğini geriletiyorsa, desteklenmesi gereken ilerici bir hare-

Afganistan'lı Şehitlerin İnleyişi

Ah anamız Afganistan ah
Zincirlerine zincir vurulan
Gülü kanla koparılan
Kara bahtımız
Sevdamız
Gözyaşımız
Gönül tahtımız.
Hasretini çekiyoruz
N'olur söyle
Körüğün zorlanıyor mu
Demir harlanıyor mu
Dağlarında
Dağlarında isyan ateşleri
yanıyor mu?

Giden Sensin

*Penceremden baktım geceye
Sarıverdi beni usulca
uzak yıldızlar görünmüyordu
gizemli dostum ayışığında
Yüreğimde incecik bitimsiz sızı
benmi gecedeyim, gece mi bende?
-belki giden yalnız sensin gecede-
bir 'MERHABA' özlemindeyim canım
sanırım, bütün suç sende
canım sıkılıyor duyuyor musun?
Avuçlarımın gölgesine baktım
bir parça karanlık tutup, kuruttum*

*birazdan geceyi tutuşturacağım
çiğlık çiğliğe bir sabah bekliyorum
sonra yine 'MERHABA' diyeceğim
ve ardımda umutlu ışıltılar
yüreğim bir kavga türküsünde
öfkeyle çekip gideceğim.
Bir gün unutulmuş güzelliklerin özlemi
vuracak ışıklı gözlerine, döneceksin!
uzattığın elleri sıkıca tutacağım
ve sevinçli yangınlar ortasına
götüreceğim seni.*

İRAN DEVİRİMİ VE SAVAŞ!

Haydar Ali Dönmez

Her devrim, suya düşen bir taşın içiçe giderek genişleyen dalgalar yayması gibi kendi ateşini ve şiarlarını düştüğü yerden ufuklara kadar yaymak ister. 1789'da başlayan ve Fransa'nın kutsal mihraplarına, malikhanelerine, şaşaalı saraylarına top mermisi gibi düşen jakobenizmin kahredici nağarası, yankısını ve sarsıntılarını Avrupa mutlakiyetinin bağrında buldu. Prusya junkerlerinden, Rus aristokrasisine ve Osmanlı Sultanına kadar köhne dünyanın tüm muhteşem, kibar haramileri bir kutsal ittifakın gereğini tiz perdeden haykırır hale geldiler. Devrim büyük tarihsel neşterini vurdu ve yerini yenilerine terkederek dalgalar halinde geri çekildi. Avrupa uzun bir barikatlı döneminden geçerek doğurdu Babuşkin'i. Muştusunu çok önceleri Potemkin'in verdiği yeni bir çağ, Aurora'nın ve kışık saraya yürüyen tulumlular ordusunun namlularından yepyeni bir çağ doğdu. Tüm dünyayı sarsan bu çağın yaratıcıları bu kez karşılarında, geçmişte mutlakiyetin demir kıtalarına karşı birlikte yürüdükleri müttefiklerini, Jakoben mi-

rası ve bayrağı çoktan gemilerin bordasından fırlatıp atan hainler ve yeni cellatlar güruhunu buldu. Eski düşmanların, parayla haçın kenetlenmiş birliğini... Ayaklarımızı bastığımız zemin, işte bu görkemli çağın zemini. Ve tüm olaylar bu zemin üzerinde cereyan etmektedir.

Büyük taş büyük dalgalar yayar. Büyük devrimin de etkileri, sarsıntıları büyük olur. Artık yarı-sömürgelerde, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde, emperyalist tahakküm altında olan milli burjuvazinin gerçekleştirdiği devrimler, ikiyüz yıl öncesinin gümbürtüsünü ve yarattığı etkileri yaratamazlar. Düşmanını ideolojisi ve tüm kurumlarıyla mezara gömmeyi amaçlayan devrimler sarsabilir ancak dünyayı. Feodal aristokrasiyi ve mutlakiyeti tüm ideolojisi ve kurumlarıyla mezara gömmeyi amaçladığı için dünyayı sarsabildi jakobenizm. Günümüzün sözkonusu ezilen burjuvazisi, ikiyüz yıl gecikmiş "zavallı" burjuvazisi artık malum ideolojisi ve programlarıyla sarsabilir mi dünyayı. O ancak yapsa yapsa dar titrek dalgalar yayabilir çevresine.

İran devrimi de aynı şeyi yaptı. Son altmış yılın en güçlü burjuva

devrimi olmasına rağmen sarsıntılarını, Ortadoğu çemberini pek aşamadı. Monarşist mihverli faşizme karşı milyonların ayağa kalkışına tanık oldu büyük İran kentleri. Başta en iri petrol tekelleri olmak üzere sayıları onu bulmayan emperyalist tekelere, monarşinin dayandığı bir avuç mülti milyarlar ailenin soyup soğana çevirdiği ve iflas uçurumuna getirdiği yüzbinlerce esnafın Ayetullahlar önderliğinde birleşmiş inatçı gücü, tüm halkı ve burjuva muhalefetini manyetik alanına çekerek Şahlığın canına okudu. Ama Humeyni'nin de teslim ettiği bir gerçek vardı ki, o da Şahlığı yıkan asıl unsurun petrol işçileri başta olmak üzere tüm işçilerin birleşik genel grevleriydi. Tarihte belki bir iki devrim önderi, Humeyni'nin Tahran'a gelişi sırasında toplanan kitle kadar bir kitleyi toplayabilmiştir.

Semirmiş esnafın ve diğer ortaçağ kalıntılarının inanç sembolü, kudreti ve kılıcı durumunda olan kara perlerini Ayetullahlar güruhu iktidara oturur oturmaz hemen büyük emperyalistlere, hem de halkın en bilinçli kesimlerine karşı dişlerini göstererek hırlamaya başladı. Milyonların ayağa kalkmış tarihsel kör inancına ve birikmiş muazzam kinine dayanan bir güç, böylesi iki yönlü bir cihata kalkışabilirdi ancak.

Milyonların emperyalizme ve faşist monarko feodal diktatörlüğe karşı duyduğu birikmiş büyüün kিনি, devrimi yaymanın ve emperyalizme meydan okumanın keskin bir aracı haline getirmeye kalkışan Ayetullahlar, karşılarında en kabadayı emperyalistleri buldular. ABD başta olmak üzere birçok emperyalist, devrimi, Saddam Hüseyin'in vurucu gücüyle kırmanın hayalini kurmaya başladı. Devrimin henüz oturmadığı, içte halkın ileri bir kesimi ile hesaplaşmakta olduğunu, emperyalistlerin ise, saldırı konusunda göz kırptığını hesaplayan Saddam, bir saldırıyla hem devrimi dize getireceğini, hem de Şah'tan alamadığı yağlı lokmayı devrimden alacağını sandı. Yıldırım baskınıyla başlayan saldırı, denilebilir ki, tüm emperyalistlerin ruhunda, yeşil bir vaha rüzgarının etkisi gibi ferahlatıcı bir etki ya-

rattı. Devrim için ayağa kalkan ve içindeki fırtınası henüz dinmeyen milyonlar, Ayetullahların ateşli çağrılarına bu kez güçlü bir savunma seferberliğiyle cevap verdiler. Amaçları uğruna milyonları ayağa kaldıran bir devrim, onları en akıl almaz, en tehlikeli serüvenlere dahi sokabilir. Kaldı ki, bir serüven değildi: “yezidin torunlarına karşı, Hüseyin’in torunlarının verdiği kutsal bir savunma cihadi”ydi. Ülke yediden yetmişe ayağa kalkabilirdi. Bütün olanaklar, bu savunma savaşının silahı haline gelebilirdi.

Devrim yine dünya tarihini aflatmaya devam etti. Cephelerde direnmeyi sürdürürken, cephe gerilerinde de başta Mesut Recavi’nin mücahitleri olmak üzere diğer devrimci, militan hasımlarıyla hesaplaşmasına hız verdi. Cılız da olsa muhalif her sesi kurşunla karşıladı. İmamlar, bir zamanlar Pehlevi’nin her şeyi içine alan **Rastakhiz**’ine yani **Yeniden Doğu Partisi**’ne benzer bir partiyle devlet egemenliğini tüm hücrelerine kadar sevk ve idareleri altına aldılar. Savaşın artık İran le-

hine döndüğü bir dönemde İmamlar, İslami Rastakhiz ruhuna karşı çıkan, sivil ve askeri bürokraside “baticı-laik” kesimlere, milli burjuvazisinin nispeten aydınlanmış kesimlerine dayanan Beni Sadr’ı da tasfiye ettiler. Devlet cihazına tartışmasız, mutlak bir Dehhak disiplini oturtan Ayetullahlar olgarşisi, İran Kürdistanı’ndaki Pastaran vahşetini iyice körüklediler; Ayetullah Şeriat Medari başta olmak üzere, tüm liberal, demokrat Azeri muhalefeti ni susturdular. Koyu caferi pelerini altında gizlenen fars şövenizmi, çeşitli milliyetler (Kürtler, Azeriler, Beluciler vs.) üzerinde, gücünü taze kandan alan ve şahlığı bile aratan bir milli zulüm politikasını uyguladılar. İslam ideolojisini, tüm dilleri ve kültürleri prangalayan, Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkını hayasızca ayaklar altına alan bir seferberliğin Koç başı haline getirdiler. Ve sonuçta İran bir büyük Evin Cezaevi haline geldi. Tabii Evin bunlar olurken, yani içte tüm müttefiklerine ihanet eden, İslami devrim cephelerde inatla diren-

di. Saddam’la birlikte hareket eden Mesut Recavi’yi İran halkının gözünde ustaca teşhir ve tecrit etti. Avrupa’lı emperyalistlerin bir bölümüyle el altından ilişkileri geliştirirken, Amerika ve Rusya’yla şu ya da bu derecede çatışmasını sürdürdü. Afganistan’daki bağımsızlık savaşını destekledi ve çeşitli bağımsızlık hareketleriyle ilişki kurdu.

Savaşın savunma zemininden kayarak Irak’ın istilasına yönelmesi, ikinci ve yeni bir döneme yolaçtı. Ve her iki taraf için de (hem bir saldırı savaşı yürüten Ayetullahlar, hem de emperyalistlerin kısıktığı ve desteklediği Saddam için) tamamen haksız ve gerici olan bir savaş dönemini başlattı. Bu hemen hemen emperyalistlerin -Saddam’ın yenilmemesi şartıyla- değişik derecelerde istediği ve ellerini oğuşturarak memnun olduğu bir durumdu. Büyük silah tekelleri tatlı kârlarını sürdürceklerdir. Silahların denemesi devam edecek ve savaşın uzaması İslam devriminin tükenişini beraberinde getirecekti. Üstelik hayatın bir gerçeğidir ki, küçük haydutların bir-

birleriyle vuruşması, genellikle büyük haydutların onlar üzerindeki egemenliğinin pekişmesine, zaafa uğramışsa yeniden kurulmasına yol açar. Savaşın uzaması, her iki ülkenin de emperyalizme daha çok muhtaç olması, daha çok boyun eğmesi demektir.

Büyük Fransız burjuva devrimi, her alanda olduğu gibi savaş alanında da önemli yeniliklere yol açtı. Devrimin ateşini, istila savaşlarıyla mutlakiyetin bağrına taşıyan Napolyon, ulusların hayatına aynı zamanda modern savaş da soktu. Savunma ve saldırı ekolünün yeni taktiklerle geliştiği bu savaşlar, savaşın özüne açıklık getiren ve savaş geçmiştaki birikimiyle özümleyerek aşan önemli askeri dehalerin, Clauswitz'lerin, Jomini'lerin ortaya çıkmasına da yol açtı. İran devrimi, bu geleneği sürdürmek bir yana, savaş sanatı konusunda çok daha geri bir konuma düştü. Devrim muhafızları, islam felsefesine dayana eski çağ savaş sanatını İran ordusuna kabul ettirmek için yoğun baskıda bulundular. Alınlarına kutsal şahadet şeritleri bağlanan onbinler, Ebu Müslim Horasanî tekbiriyle, topların ve makinalitüfeklerin mevzilenmediği Irak siperlerine dalgalar halinde saldırtıldı. Taktik ve stratejik dehanın olmadığı yerde saldırı cüreti ölülerini artırabilirdi ancak. İslamın ilkel savaş sanatıyla, Saddam'ın modern savaş, cephe gerilerinde onbinlerce gözü yaşlı kara çarşafının dul kalmasına yol açtı. Humeyni'nin açtığı dulların evlendirilmesi kampanyası ile, çiçeği burnunda gençlerin silah altına alınarak kıtalar halinde cephelere sürülmesi kampanyası atbaşı yürüdü ve hiçbir zaman durmadı. Saddam artık, iyi bir stratejik savunmanın Humeyni'yi tüketeceği bilinciyle hareket ediyordu. Hemen hemen tüm emperyalistler ve körfez ülkeleri başta olmak üzere Ortadoğu'nun tüm haramileri Saddam'ı destekliyorlardı. Saddam'ın çöküşü İslam devriminin Ortadoğu'ya daha bir yayılışını beraberinde getirecektir. Amerikan ve batı etkisini az da olsa kırmasına rağmen Ruslar da istemiyordu böyle bir durumu. İslam devriminin Orta ve Yakın Doğu'da

yayılması, Rusya'daki müslümanların, zaten Afganistan savaşıyla uyarılan dikkatini iyice uyaracaktı. Üstelik Humeyni, İran'daki Rus yanlısı güçleri ezmişti ve Afgan mücahitlerini de her bakımdan destekliyordu.

Savaş Ayetullahların yüzlerine tarihsel mahsumiyet ve dürüstlük görünümü veren Hz. Hüseyin maskesini yırtmış, gerçek kimliklerini iyice açığa çıkarmıştır. Devrim ve savaş boyunca baş şeytan, en tehlikeli şeytan olarak ilan edip lanetledikleri Amerikan emperyalizmiyle el altından silah satışlarını yürütmüşlerdir. Hem aracı, hem de satıcılardan birisi de siyonist şeytan İsrail'dir. Ayetullahların tayin ettiği silah tüccarları, tek tek emperyalistlerle silah temini konusunda gizli ticari ve diplomatik flörtlere girişmiş, Uluslararası silah pazarlarının daimi müşterileri haline gelmişlerdir. Peşin ya da yüksek faiz ve krediler temin ederek taksitli ödemelerden, İran'ın bazı ulusal çıkarlarından ödünler vermeye kadar çetin bir haraç-mezat ağına girmişlerdir. Cephelerde harcanan devrim ateşinin yerini içte rüşvet, savaş karaborsası, kayırma ve yaygın bir savaş malullüğü aldı. İlk dönemdeki burjuva-devrimci niteliğini yitiren ve yürüttüğü gerici savaş zemininde adım adım çürüyerek kanlı bir karşı-devrim merkezi haline gelen bu Ayetullahlar oligarşisi, Suriye ile Libya gibi yakın müttefikleriyle de sürtüştü. Dünyanın muhteşem madrabazı, palavra ve şantaj ustası Kaddafi bile bu gerici savaş hakkında şunları söyleyebiliyordu artık: "Körfez savaşının uzaması, Tahran'daki İslam Devriminin devrilmesine yol açabilir. Emperyalist güçler, bu aptalca savaşta İran devrimini tahrip etmeyi, Irak'ı ise boğmayı istiyorlar."

İçte, azılı demokrasi düşmanlığı ve halkın en bilinçli unsurlarına kurşun, dışta ise, saldırı savaşı ve el altından emperyalistlerle pazarlık. İşte çürümenin ve çökmenin zemini. Bugün Humeyni'nin başında bulunduğu klik, milli burjuvazinin sağ kanadıyla toprak ağalarının siyasi bakımdan en geri kesimlerini temsil ediyor. Bu klik, irili ufaklı geniş bir

tefecî-tüccar tabanına sahiptir. İran kompradorlarının Amerikancı kesimi Humeyni'nin başından beri Amerika'ya karşı izlediği sertlik politikasından rahatsız olsa da onunla birlikte iktidardadır ve iyi bir ittifak içindedir. Humeyni'nin Batılı emperyalistlerle ilişkileri geliştirmesi, yürüttüğü haksız savaş sırasında ise, Amerika'yla perde altı flörtlere girişmesi, bu kompradorlar açısından pek şaşırtıcı olmayan gayet olumlu bir yönelimdir. Ve Humeyni'nin bu girişi, onlar açısından umut vaatmektedir. Dikkati çeken önemli noktalardan birisi de, savaşın, İslam devriminin tükenişini beraberinde getirirken, İran ve Irak'taki Kürt milli hareketlerinin güçlenmesine yol açmasıdır.

Irak ordusunun İran'la cephe savaşlarını fırsat bilen Kuzey Irak Kürt milli hareketi, büyük ölçüde kuvvet toplamış, geniş halk yığınlarıyla kaynaşmış ve geniş alanlara egemen olmuştur. İki büyük gücün, Barzani ve Talabani'nin kurduğu ittifak, güçlü bir Kürt silahlı gücünün ve birleşik direniş cephesinin gerçekleşmesini sağlamıştır. Ama teoride ne derlerse desinler, hiçbir Kürt teşkilatı, büyük Kürdistan idealiyle hareket etmiyor. İran kürt direnişçileri "devrimci bir müttefik" olarak görüyor. Hayatın yarattığı çelişki, kürtlerin ortak düşmanları ve dostlarını, kaz izinin kurt izine karışması gibi birbirine karıştırmıştır. Gerçek şudur ki, İran kürt direnişinin baş düşmanı Humeyni iktidardır. Irak'ta ise, Kürt mili hareketinin baş düşmanı Saddam iktidarı ve onun baş destekçisi emperyalistlerdir. Savaş, Kürt direnişçilerinin dünyasını öylesine acem aşına çevirmiştir ki, hiçbir Kürt teşkilatı, bu iki gerçeği aynı anda doğru olabileceğini düşünmemektedir. Aynı şekilde savaş, Türkiye'nin Doğu bölgesinde bir silahlı hareketin canlanmasına yol açmıştır. Kürtlerin İran'da ve Kuzey Irak'ta giriştikleri güçlü silahlı direnişler, yanbaşındaki bölgeleri etkileden edemezdi. En çok etkilenen bölgeler de, elbette ki, en yakın bölgeler olacaktır. İran'da ve Kuzey Irak'ta üslenen, eğitilen, silahlanan Kürt silahlı grupları, bu istinad nok-

talarından yaptıkları şok çıkışlarıyla bölgede bir silahlı mücadele atmosferi yarattılar. Genel Kurmayı, Milli Güvenlik Kurulunu, meclisi ve Türk ordusunun bir bölümünü bu atmosfere çektiler. Mevcut sorunların en başta Avrupa'da ve Ortadoğu'da tartışılmasına yol açtılar. Kuşkusuz bu şaşırtıcı bir durum değildir. İran devrimiyle alevlenen bölgedeki gelişmelerin kaçınılmaz bir sonucuydu. Öyle bir çağda yaşıyoruz ki, savunduğun bir davayı, ufukların ötesine, milyonlara ve milyonlara, dünya halklarına ancak aktif mücadeleyle götürebilirsin. Ateşi, kılıcı ve namluyu en etkin dil olarak kullandı insanlık. Ve daha nice yüz yıl kullanacaktır.

Körfez savaşı, (İran'ın belirli bir üstünlüğüne rağmen) eski durumunu sürdürüyor. Zaman, Saddam'dan ziyade Humeyni'nin aleyhine işliyor. Tüm emperyalistler ve petrol şeyhleri durumdan şimdilik memnundur. Askerlik sanatının kuralıdır Cephe savaşlarında, saldırı stratejisini uygulayan taraf, zamanın uzamasını sevmez. Çünkü saldırının doğasını, kısa ve kesin sonuçlu vuruş gerçeği oluşturuyor. Saldırını karşı-saldırıyla püskürtemeyen bir savunma, genellikle zaman unsuruna sığınır. İçte önemli bir halk (Arap) muhalefeti olmadıkça, Irak egemen sınıfları bugünkü birliği korudukları müddetçe İran için bir zaffer hayal olacaktır. Cephe savaşlarında, çok uzun bir zamanı kapsayan saldırı stratejisi, maddi ve moral kaynaklarını zorlar, giderek tüketir. Bu ise, zaten ricat ve hüsrana demektir. Ricat şu anda İran için sözkonusu değildir. Ama şimdi o, en çok zamanın uzanmasından korkuyor. Bu, anlamlı bir korkudur.

Türk egemen sınıfları, Amerika'nın da teşvikiyle, dikkatlerini, savaşın geldiği bu noktada Kerkük ve Musul'a yöneltmişlerdir. Amerikan emperyalizmi, İran'ın bu iki bölgeyi ele geçirmeye kalkışması durumunda, Türkiye'nin müdahalesini, bu iki bölge üzerinde gerekirse İran'la çatışmasını çıkarlarına uygun görmektedir. Böyle bir durumda, Körfez ülkeleri başta olmak üzere İran'la sürtüşen birçok

ülke, müdahaleye karşı çıkmayacaktır. Rusların tepkisi de pek şiddetli olmayacaktır. Çünkü bu müdahale, bu bölgeleri ele geçirmekten ziyade, İran'ın bu bölgelere yönelik işgalini engelleme amacını taşıyacaktır. Türk egemen sınıflarının bu petrol bölgeleri üzerinde büyük bir iştahı vardır. Lakin lokma dikenli ve bir hayli büyüktür. Kuzey Irak Kürdistan'ını tamamen işgal etmeden Barzani'nin ve Talabani'nin tecrübeli silahlı güçlerini ezmeden, İran ordusuyla bir çatışmaya girmeden, Kerkük ve Musul'a sarkamayacağını çok iyi bilmektedir. Arkasında silahlı düşman birlikleri bırakarak ilerleyen orduların açığı ağıbetlerini Türk egemen sınıfları çok iyi bilmektedirler. Bu bakımdan onların, "yol göründü ey gaziler" havalalarına girmesi boşunadır. Aslında onların en büyük korkusu, Musul ve Kerkük'ün İran'ın eline geçmesi değil, böyle bir gelişmenin Kuzey Irak'ta Kürt devletinin kuruluşuna yol açması tehlikesidir.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz.

Devrimden Sonra İran Kürdistan'ındaki Kürt Örgütlerinin Durumu

İran devrimi döneminde, diğer bölgelerde olduğu gibi, Kürdistan'da da Kürt halk kitleleri de örgütsüz oldukları halde, yiğitçe Şah yönetimine karşı ayaklandılar. Mahabad ve daha başka bir kaç alanda askeri garnizonları basarak silahları ele geçirdiler.

1940'lı yıllarda kurulan İran Kürdistan Demokratik Partisi'nin önderliğini Gazi Muhammed yapıyordu. Bu dönemde hareket içerisinde feodallerin yer almasına rağmen özünde yurtsever, devrimci, demokrat bir partiydi. İkinci emperyalist paylaşım savaşı sonrası, Sovyet Kızıl ordusunun yardımıyla, aynı parti

riz. İran devrimi, İran proletaryasının görkemli gücünü tüm halkın gözü önünde açığa çıkarmıştır. İran tarihi, Perslerden, Sasanilerden bu yana, akıl almaz zorbalığın tarihidir. Burjuva demokrasisi geleneği son derece zayıftır. Yeni eskinin bağrından çıkar, ama onun etkilerini şu ya da bu ölçüde sinesinde taşıyarak... Bazen de eskinin ruhunu ve anlayışını olduğu gibi terketmesine rağmen temel yöntemlerini olduğu gibi benimser. İran halkının, İran çalışan sınıflarının tarihsel acısı çok derin, göz yaşı çok kahrılıdır. Eğer gelecekte İran, en şiddetli proletarya diktatörlüklerinden birisine tanık olursa, tarih buna şaşmayacaktır, kimbilir belki de anlayışla karşılayacaktır.

Mevcut savaş, devrimin dinamiklerini ve "itibarını" hovardaca harcamıştır. İran halkları gelecekte şahlığın yıkılışını takdir duygularıyla karşılarken, önderliğin zulmünü ve gerici, saldırgan savaşını lanetle ana-caktır.

önderliğinde Mahabat Kürt Cumhuriyeti diye anılan Kürt devletini oluşturdular. Aynı yıllarda, İran Azerbeycan'ında da, Azerbeycan Demokratik Fırkası önderliğinde benzer gelişmeler olur. Bu hareketin önderleri daha sonra revizyonist hizip Tudeh'e (Halk Partisi) katıldılar.) Amerikan ve İngiliz emperyalistlerinin İran'daki bu olaylara ilişkin olarak Sovyetler Birliği'ne verdikleri nota sonucu, kızıl ordu birlikleri çekilmek zorunda kalırlar. Bunun üzerine 8 ay ancak yaşayabilen Mahabat Cumhuriyeti yıkılır.

Gazi Muhammed, İran'dan kaçması telkininde bulunanları: "Ben

halkımdan ayrılmam, ölsem de halkımla birlikte kalacağım" diye yantılar. Kürdistan'da hakimiyet sağlayan merkezi yönetimin güçleri Mahabat'a girdiklerinde Gazi Muhammedi yakalarlar ve bu yurtsever demokrat demokrat Kürt halk önderini idam ederler.

İran Kürdistan Demokrat Partisi'nin 8 aylık yönetimi ve Gazi Muhammed'in idam edilmesinden sonra Demokrat Parti yine Kürt yurtseverlerinin, milli burjuvaların, küçük burjuvaların ve feodallerin içerisinde yer aldığı ulusal nitelikli şekilsiz, eylemsiz bir parti durumuna gelir.

Daha sonraları partinin yönetimi, Doktor Kasumlo vb. gibi orta burjuvazi ve bazı feodalleri temsil edenlerin eline geçer. Bunların önderliğindeki İran KDP'si yığınlara inmez adeta varlığıyla yokluğu bile farkedilemez. Zaten kasumlo gibi unsurlar yurtdışında yaşamlarını sürdürürler. İran KDP içerisindeki Kürt küçük burjuva yurtsever devrimcileri, Süleyman Meini ve arkadaşlarıncı, Doktor Abdurrahman Kasumlo KGB ajanı olduğu gerekçesiyle partiden ihraç edilir. Militan devrimci silahlı mücadeleyi savunan bu unsurlar, 1968'de Kürdistan'da Şah yönetimine karşı silahlı mücadeleyi başlatırlar. İran KDP'sinin önderliğini Kasumlo ve yandaşları ele geçirirler.

İran devrimi döneminde devrime aktif olarak katılan Kürt halkı ulusal duygularının yüksek olması nedeniyle yeni Milli burjuva yönetiminin silahlarını teslim edin çağrısına uymadı ve haklı olarak ulusal taleplerini öne sürdü.

İKDP'nin dışardaki önderleri İran Kürdistan'ına döndüklerinde kitlelerin geçmişte İKDP'ye duydukları haklı duygularını istismar ederek, İKDP adına bilaha sarılarak geniş halk kitlelerini etrafında toparlamasını bilmiş ve İran Kürdistan'ında en güçlü örgütlenme durumuna gelmiştir.

İKDP nin gücü, işaret ettiğimiz gibi bu partinin geçmişte haklı olarak Kürt halk kitlelerinin geçmişteki mücadeleye duydukları sempati-lerinden, devanın haklılığından ve

geniş feodal ilişkilerden geliyordu. Ayrıca, gerici Irak Baas yönetimi de, İran'la olan çelişkilerinden dolayı yeni İran yönetimini güç durumda bırakmak için İKDP'ye önemli ölçüde silah, mühimmat, savaş araç ve gereç yardımıyla bulunuyordu. Bilindiği gibi, İKDP, bugün de Baas yönetimiyle sıkı ilişkiler içerisinde.

Bu kadarla kalmamakta, değişik oranlarda gerek Rus sosyal-emperyalizminden ve gerekse batılı emperyalistlerden teşvik ve Humeyni yönetimine karşı savaşımında, destek görmektedir. Hatta bu destek "NATO"ya kadar uzanmaktadır. 1980 yılının yaz aylarında, Rus sosyal-emperyalizminin işbirlikçileri durumunda olan ve İKDP'nin Merkez Komitesi'nden ayrılan Gani Billuryani ve 6 arkadaşı, ayrıldıkları bu dönemde, Irak'tan ve özellikle NATO'dan yüklü oranda alınan para yardımıyla ilgili belge yayınladılar.

Zaten bu partinin yöneticileri boşuna bir çabayla, Batılılar ve NATO ile olan ilişkilerinin olmadığını iddia etmekteyse de, bizzat hareketin yöneticisi durumundaki tek otorite, doktor Abdurrahman Kasumlo, Türkiye'deki devrimci örgütlere atıfta bulunarak, "biz sizden daha akıllıyız, bize kim yardım ederse kabul ederiz" diye konuşmaktadır. Kasumlo o kadar akıllı ki, 'Kürdistan'da birbirine düşman sayılabilecek hiç bir sınıfımız yoktur' diyerek ne denli akıllı olduğunu da kanıtlamaktadır.

Devrimden hemen sonraki dönemde, Kürdistan'ın bütün alanları Kürt peşmerge kuvvetlerinin denetiminde. Devrimden sonraki belirli bir dönem İKDP yöneticileri yeni yönetimin Kürdistan'a Muhtariyet (Özerklik) verebileceğini tasarlıyor ve yönetimle uzlaşmaya çalışıyordu. Hatta 1980'in ilk yıllarında bile yapılan İKDP'nin 4. Kongresinde Ayetullah Humeyni için devrimimizin önderi vb. denerek yaklaşıyor- du.

Kürt ulusunun kendi kaderini kendisinin özgürce belirleme hakkını tanımasa bile, devlet içerisinde laik liberal burjuvazinin temsilciliğini yapan Cumhurbaşkanı Beni Sad-

İKDP'nin talep ettiği ve Komala, Şih İzeddin, kardeşi Şih Celal'in de kabullendiği 8 maddeyi tanıma eğilimi taşıyordu. Ancak ticaret burjuvazisinin devrimde sonra kompradorlaşma sürecine giren ve devrim komitesini ellerinde bulunduran Cumhuriyetçi İslam Partisi 8 maddeyi de kabullenmiyordu ve onlar, Kürt halkının mücadelesinin bütünüyle yok edilmesinden yanaydılar. Bu nedenle Kürdistan'a saldırıldı. Devrimci güçler Kürdistan'a toplu saldırının başlangıcını oluşturan Senendeç saldırısı karşısında önceki devrimci güçleri oluşturan Komala, Fedai Halk, Peykar, Teşkilat Peşmergehori, Zahmetkeşen aktif savaşa katıldılar. (Daha sonralar Fedai Halk revizyonizme kayınca, Kürdistan'da savaşmama konumuna büründü.) Bu dönemde demokrat merkezi hükümetle kesin uzlaşma eğilimi taşıdığından savaşa aktif olarak katılmadı, hatta bu parti içerisindeki Peşmergelerin yer yer savaşa katılmaları ve demokratın bu eğilimine katılmadıklarından İKDP tabanın zorlaması nedeniyle partiden bağımsız olarak savaşa katılan peşmergelerini de engelleyemedi.

İKDP o dönemde bu uzlaşmacı politikasını: Şehirlerde savaşmaya çağız. Şehirlerde savaştığımız da kumparalarla, top atışlarıyla halkımız zarar görmektedir. Kırlara çekileceğiz ve savaşı oralardan yürüteceğiz biçimindeki gerekçelere dayandırmaya çalışıyordu. Böylece Kürdistan'da kıyasıya savaş sürerken ve devrimci grupların bütün güçleriyle direnmeye çalışmalarına rağmen, Senendeç, Sakız v.b. yerler birer birer düşerken, İKDP'nin tavrı bu idi. Ve nihayet Peşmergelerin kontrolünde kala kala Bokan ile Mahabbat kalıyordu. Bokan'ın bulunduğu yer açısından ele geçirilmesi pek zor olmadı. Ancak, ordu birlikleri orada sürekli kalamayacaklarından, (çünkü orada garnizon yok) ele geçirilmesi durumunda merkezi hükümetin kuvvetleri yaz aylarında çadırlarda barınsalar bile, bu kış için mümkün değildi. Ve yine ayrılmak zorunda kalacaklarından çok rahat olarak Kürt peşmerge kuvvetlerinin denetimine geçecek-

ti ve asıl saldırı İran Kürdistan'ının politik merkezi durumundaki ve İKDP'nin ezici üstünlüğe sahip Gazi Muhammed'in başkenti Muhabbat'a yönelecekti.

Merkezin Mahabbat'a saldırıya beklediği dönemde bile İKDP'nin tavrı ve politikası yine savaşmamaktı. Ordu birliklerinin şehre girmeye başladıkları dönemde küçük bir direnişten sonra İKDP kirlara çekilmeyi planlıyordu. Komala vb. gibi devrimci örgütlerin tavrı ise, yine savaşmaktan yanaydı. Ve savaşılarda da. Nihayet beklenen gün geldi ve ordu şehre girmeye başladı. Demokrat yine aynı tavrını sürdürürken, Irak'la İran savaşı patlak verdi. Bu demokrat için bir dönüm noktasıydı. Mahabbat'ta direnmeye başlar-ken genel olarak Kürdistan'ın bütün alanlarında merkezi hükümetin kuvvetlerine karşı saldırıya geçti. Aynı zamanda o, Kuran-ı Kerim ile günlük programlarına başlayan radyo yayınlarıyla, merkezi hükümete ateş püskürmeye başlamasıyla birlikte Kürdistan'da faaliyet gösteren kendi dışındaki gruplara şu veya bu şekilde baskı, sindirme faaliyetlerini ve eylemlerini sistemli hale dönüştürdü. Onun bununla amaçladığı, savaş ortamından yararlanarak bölgedeki egemenliğini rakipsiz bir tarzda pekiştirmek, kurulabilecek Özerk Kürdistan Cumhuriyeti'nin tek yönetici gücü olmaktı. Bunun için diğer grupların Kürdistan'daki faaliyetlerinden rahatsızlık duyuyordu. Irak saldırısının kendi lehine sonuçlar doğuracağı düşüncesiyle merkezi hükümetin kuvvetlerine karşı saldırılarını genelleştirirken, Kürdistan'da faaliyette bulunan siyasal yoğunluklara karşı tecrit, teşhir ve varlıklarına son verme faaliyetlerini sistemli hale dönüştürdü.

Sonradan revizyonizme kayan Halkın Fedai peşmergelerine saldırarak, bölgede çatışma yarattı. Yoğunlaşan baskılar karşısında Fedai Halk, Kürdistan'daki açık faaliyete son verdi. Şunu da ekleyelim ki, bu grubun Kürdistan'da KDP'ye karşı ciddi bir direnç göstermeden faaliyetine son vermesi de bir gerçektir. Onun bu tavrı o dönemde modern revizyonizme çark etmesin-

den kaynaklanmaktaydı.

Şehit sosyalist Selahattin Şemsi Burhan'ın kurucu, örgütleyici ve yönlendiricilerinden biri olduğu, Teşkilat peşmerge Zahmetkesan'a (İran emekçilerinin peşmerge teşkilatı), müteaddit defalar saldırılar yönetip, asılsız iftiralarla ve üstün kuvvetlerle barınaklarına saldırıp, silahlarına el koydular ve daha sonra bu teşkilatın üslendikleri köyle-re saldırılar düzenleyip, imhalarla giriştiler. Ve böylece onlar, Kürdistan'da açık faaliyetlerine son vermek ve KDP karşısında illegal konuma bürünmek zorunda kaldılar.

Peykarın üstlendiği bir barınağı muhasara altına alarak saldırıya giriştiklerinde, yiğitçe direnen Peykar'a mensup peşmergelerle çıkan çatışma sonucunda bir kaç tane Peykar peşmergesini katlettiler. Yakalananlardan birini koyun keser gibi boğazladılar, bir çoğunu da yaraladılar. Ama ne yazık ki, Peykar, bu saldırıdan sonraki yayınladığı bildiri- de, hâlâ kör gözlüdür, gerçekleri görmeden uzaktır. O söz konusu bildiride saldırıyı şuna dayandırmaktadır: "KDP bizi (yani Peykarı) karşı-devrimci ittihadiye, Komünist-hai İran (İran Komünistler Birliği) ile ittifak yaptığımızı, sandığından bize saldırdı" biçiminde saçma sapan görüşler ileri sürmekte ve saldırının sağ millî burjuva ve gerici feodal sınıf karakterinden kaynaklandığını kavrayamamaktaydı. Bu sadece Peykar için sözkonusu değil, bütün grupları kapsamaktadır. KDP MK'sinin Irak saldırısıyla birlikte bu yönde aldığı bir kararı vardır ve ondan sonra diğer grupları yok etme, sindirme faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır.

Kürdistan'da kendisine alternatif durumundaki Komalaya eskiden beri saldırmaktadır. O, KDP'nin temsil ettiği sınıfların, feodallerin topraklarını yoksul köylülere dağıtmak istediklerinde saldırmış ve toprak dağıtımını engellediği gibi, silahsızlandırıp etkisiz duruma getirmeye çalışmıştır.

Yoğunlaşan provakasyonlar ve saldırılar sonucu daha önce Komala'yı destekleyen ve onun yanında yer alan Şih İzeddin Hüseyini de baskılara karşı göğüs geremeyen KDP

yönünde tavır almasına neden olmuştur.

Kürdistan'da bazı grupların açık faaliyetlerini engelleyip Komala gibi örgütlenmeleri kemirirken, merkezi hükümetin kuvvetlerine saldırıp şehirleri yeniden ele geçirme uğraşları sonuçsuz kalmıştır. Daha önceden de peşmergelerin denetiminde bulunan Bokaan dışında hiç bir şehri ele geçirememiştir. O böylece önceden açıkladığı Özerk Kürdistan'ı da ilan edememiştir.

Düşündüklerini gerçekleştiremeye hayalleri suya yatınca bu kez dışındaki gruplara karşı olan düşmanlığını olanca hızıyla devam ettiren, merkezi hükümet kuvvetlerine karşı saldırılarını yavaşlatıp onunla uzlaşma yolları aramaya başlamıştır. Savaş durumu nedeniyle merkezi hükümetin uzlaşma sonucu Kürdistan'a özerkli verebileceği hayaline kapılmıştır.

İKDP'nin merkezi hükümete karşı gerek savaş hali, gerese onunla uzlaşmaya çalışması, kendi iç yapılanmasından doğan nedenlere dayanmaktadır. Ama her halükarda İKDP, emperyalistler ve sosyal-emperyalistlerle şu ya da bu dercede kurduğu kontaklara rağmen, müttefiklerine saldırmaya rağmen, Molla Mustafa'nın bir zamanlar başında bulunduğu Barzani hareketi gibi millî bir harekettir. Yiğit Kürt emekçilerinin sırtına yapışmış bir kenedir. Kürt milleti kendi kaderini kendisinin özgürce belirleyebilmesi için İKDP'nin burjuva-feodal doktor Kasumlo önderliğindeki yöneticilerini alaşağı edip, etkisiz duruma getirmeleri gerekir.

Komala, içinde çeşitli renklerden görüşlerin cirit attığı, ideolojik perspektiften yoksun, cepheye benzer bir örgütlenmedir. Tek tek Maksizme yakın unsurların bulunduğu gibi, yurtsever, devrimci demokrat unsurlarla birlikte, Troçkizmi savunanlar da bulunmaktadır. Siyasi olarak çok geri durumda bulunan önderleri, özellikle doktor Fuat'ın şehit olmasından sonra belirli bir sağa kaymanın görüldüğü tespit edilebilir. Komala içerisinde modern revizyonizme karşı önemli oranda tavır alanların bulunmasına rağmen

Komala Marksist-Leninist bir örgütlenme değildir.

Toprak dağıtımından yanadır. Örgütlü olduğu yerlerde bunu yaşama geçirmeye çalışmaktadır. Bunu ancak üstünlüğe sahip olduğu alanlarda gerçekleştirebilmekte, ancak İKDP'nin bulunduğu alanlarda, 'bu yöndeki girişimleri İKDP tarafından engellenmektedir.

Komala İKDP gibi kendi içinde demokrasiyi yokeden, müttefiklerine saldıran ve bölge gericiliğiyle ittifak içinde olan bir örgüt değildir. Ancak bu böyle olmasıyla birlikte, gruplar halinde girip gerici Irak yönetiminden silah almaktadır. Bu nedenle, gerici Irak yönetimiyle olan ilişkilerinin hangi düzeyde ve niteliği iyi araştırılıp, bu örgüt hakkında

ondan sonra kesin bir yargıya varmak gerekir. Bu yapılmadan Komala hakkında yürütülecek bir tahlil tek yanlı ve eksik olacaktır.

Şih İzeddin Hüseyini önceleri yurtsever bir Kürt, dini önder durumundaydı. Devrim öncesi Şah yönetimi döneminde de belli oranda, ulusal içerikli propaganda faaliyetlerinde bulunmuştur, devrimden sonra da, Kürdistan'daki örgütlenmelerin birleştiricisi ve manevi önderi olma subjektif istemleri sonuçsuz kalmıştır. Bağımsız bir örgütlenme dahi oluşturamayan Şih İzeddin buna rağmen, kendisine yakınlık duyanlarca kendiliğinden bir peşmerge birliği haline gelmiştir. Bu da önemli bir gücü oluşturamamıştır. Bir döneme kadar Komala ile birlikte ha-

reket ederken, İKDP'nin Kürdistan'da estirdiği gerici teröre karşı göğüs geremeyerek İKDP'ye yakınlaşmıştır.

Şih Celali, Şih İzeddin'in kardeşi olan Şih Celal'in bir miktar peşmerge kuvvetine sahiptir. Gerici Irak Baas'ıyla yakın ilişkilere sahip ve ondan yardım gören ayrı bir grup durumundayken, İran-İrak savaşıyla birlikte İKDP ile birlikte hareket edip, onunla birleşmiştir.

Genel olarak söylersek, İran Kürdistan'ında örgütlü bulunan ve faaliyet gösteren güçler bir cephede birleşerek Humeyni rejimine karşı bir varlık gösterememişlerdir. İKDP'nin halk güçlerine uyguladığı baskı, onun kan kaybına, zayıflamasına yol açmıştır sadece.

Baştarafı Syf: 41'de

Müdahale durumu ise, Polisario gerillalarını taktik açıdan biraz olsun endiyelendiriyor. Bu endişeler, esas olarak üç noktada toplanıyor:

Birinci olarak; İsrail siyonistlerinin savaş stratejileri, esas olarak saldırı üzerine kurulmuş olduğundan dolayı, işgalci güçler duvar savunmasından vazgeçip, kurtarılmış bölgelere, hatta Cezayir'in Tindouf bölgesindeki sivil kamplara saldırı düzenleyebilirler. Böylece, bu savaşın seyrini bir hayli değiştirip, Cezayir'i dahi savaşın içine sokabilecektir.

İkinci olarak; siyonist ordunun, teknik üstünlüğü de devreye girin-

ce, duvar bir kat daha korunma durumuna girecektir. Bu da gerillaların saldırısını biraz daha zayıflatabilir.

Üçüncü olarak; Fas Kralı 2. Hasan, işgal ettiği toprakları, sömürgeleştirme çabasını sürdürmektedir. Şimdilik bu plan, bu topraklar üzerinde yaşayan yüzbin Sahralı'nın direnişiyle uygulanamaz haldedir. Ancak bu konuda, İsrail'in kötü ünlü deneyleri devreye girerse, işgalciler Casablanca, Marakeş ve Rabat'ın gecekondulu semtlerindeki Fas'lı göçmenleri kullanarak bu işi çok daha hızlandırabilirler.

İsrail Siyonistlerinin devreye girmesiyle, durumun Batı Sahralılar için biraz daha güc olacağı doğru-

dur. İsrail'in önemli bir savaş tecrübesi vardır. Bu tecrübeyi yıllardır Filistin halkının kanları üzerinde inşa etmiştir. Sabra ve Şatilla gibi katliamlarda edinmiştir bu tecrübeyi. Bu nedenle, Kurtuluş Ordusuna bir kat daha büyük görevler düşüyor.

Bu arada bir şeyi unutmamak gerek. Bazen tecrübe tek başına yeterli olmuyor. Aynı zamanda da haklı olmak gerek. O denli deneyimli İsrail ordusunun Güney Lübnan'da ne denli yıprandığı halen gözler önündedir. Kaldı ki, çöl kartallarının deneyimlerini de yabana atmamak gerek. Yıllardır işgalcileri de, son sistem silahları da, tekniği de balta gibi yaranlar, elbette siyonistleri de alttmesini bileceklerdir.

Duvar Bağımsızlık Mücadelesini Engelleyebilir mi?

Aycan Kızıltuğ

Ortaçağ kalıntılarıyla yönetilen Fas'ın artık bir Hasanizm ideolojisi vardı. Ne idüğü belirsiz bu Hasanizm ideolojisi gözünü Batı Sahra'ya dikmiş ve Batı Sahra'nın zengin fosfat yatakları üzerine oturmuştu. 1975'te yaptığı "yeşil yürüyüş"le kendini Batı Sahra'nın topraklarını Fas'ın topraklarına katmaya adanmış olan King Hasan, ülke içinde de hoşnutsuzlukları artırmıştı.

1886'dan 1975'lere kadar İspanyol'ların sömürgesi olan Batı Sahra'dan, 1975'te İspanya, Fas ve Moritanya tarafından imzalanan üçlü Madrid anlaşmasıyla İspanyollar geri çekildi. Akabinde Fas ve Moritanya tarafından işgal edilen Sahra'nın % 75'ne Fas ordusu hakimdi. Moritanya ise, 1979'da Polisario'nun mücadelesi ve Cezayir'le olan çelişkisinden dolayı geri çekildi.

İspanyol işgalcileriyle mücadele etmek için 1973'te kurulan Batı Sahra Kurtuluş Ordusu, 10 yıldan fazla bir zamandır sürdürdüğü mücadelesinde üstün başarılar sağladı. Bugün bu toprakların üçte birinden biraz fazlasına hakimdir. Fas ordusu aldığı yenilgilerden dolayı 1980'lerde stratejisini değiştirmek zorunda kaldı. Polisario'nun saldırılarını belli bir yerde durdurabilmek için, yığma toprak, mayın tarlaları, radarlardan gözetleme üsleri ve karakollardan oluşan 2400 km uzunluğunda bir duvar inşa etti. Fas'ın güney sınırındaki Ouarxis dağlarından başlayan bu duvar, yaklaşık 50 km boyunca Cezayir sınırına paralel gittikten sonra, birkaç

yüz kilometre boyunca Moritanya sınırını izleyip, Atlantik Okyanusu kıyısındaki Dakhla'nın 30 km güneyinde son bulmaktadır. Bu duvarla birlikte yaklaşık 200.000 km² alan ve ülkenin tüm kentleri Fas sınırları içinde kalmaktadır. Bu duvarın yapılmasındaki amaç ise; Sahra Kurtuluş Ordusunu bir bölgede hapsedip felç etmek, ve savaşı sona erdirmektir. Ancak evdeki hesap çarşıya uymamıştır. Polisario gerillalarının felç olması bir yana, savaş her gün Fas ordusu için daha da yakıcı bir hal almıştır. Bunun en temel nedeni ise, Polisario gerillalarının oynak karakteri karşısında, Fas işgalcilerinin duvar boyunca mevzilenmiş olmalarıdır. Bu durumda ise, polisario gerillalarının doğrudan hedefi durumundalar.

Diğer yandan Vietnam'daki gerilla savaşı tecrübesini de "gerilla ordusu yenilmez değildir" diyerek bü-

yük bir kıvançla tersine çevirmeyi de amaçlayan Fas ordusu; bu savaşa büyük bir önem vermekte, ülke ülke dolaşarak destek, yardım ve gerilla ordusuyla nasıl savaşılacağına ilişkin taktikler almaktadırlar.

Duvar boyunca mevzilenmiş Fas ordusunun toplam gücü 130.000 civarındadır. Her 3 veya 5 kilometrede bir üssün bulunduğu duvarda, ayrıca duvara 6 kilometre uzaklıkta her 5 üs için topraklar, otomatik tüfeklerle, havan toplarıyla donatılmış altmış ila yüz insandan oluşan destek üsleri bulunmaktadır.

Sahra macerasını sürdürmeye kararlı görünen King Hasan, ekonominin büyük zarar gördüğü bu savaşta 13 milyar dolar dış borç batağına da batmıştır. Yükselen fiyatlar, artan işsizlik, köylerden kente göç ve yarattığı konut sıkıntısı, savaş madalyonunun diğer bir yüzünü oluşturmakta ve ülke içinde patla-

maya hazır bir potansiyel yaratmaktadır. 22 milyon nüfuslu Fas'ın ekonomisindeki çöküntüye rağmen, bütçenin % 40'ından fazlası askeri harcamalara ayrılmakta ve diğer yandan Batı Sahra'ya ekonomik olarak da hegomonyaya kurmayı amaçlayan Fas, Batı Sahra'da limanlar yollar inşa etmektedir. Ancak ülke içindeki siyasi dengeyi de güdümlü ve sınırlı örgütlenme haklarına sahip sağ ve sol muhalefet partileriyle sağlamaya çalışmaktadır. Bu sağ ve sol partilerin de, esasta Hasan'ın alkışçılığını yapmaktan muhalefet yapmaya zamanları kalmamaktadır.

Nüfusunun % 60'tan fazlası kırsal kesimlerde ve gittikçe kalabalıklaşan gecekondu mahallelerinde yaşayan Fas halkı, yoksulluk sınırının altında hayatlarını sürdürmektedirler. Uçsuz bucaksız çöllerin daha ne kadar gözetleneceğini soran halk, yoksulluğun ve cepheye gidenlerinin geri dönmemesinden dolayı bundan iki yıl önce ayağa kalkmıştır. Bir taraftan "ulus çıkarları için savaş, insanların fedakarlık yapmalarını gerektirir" diyen Fas yetkililerine halkın cevabı savaştan ziyade daha iyi bir yaşam için ayağa kalkmaları olmuştur. Bu durumda King Hasan'ın savaşa daha ne kadar dayanabileceğini zaman gösterecektir.

Her halükârda şurasını teslim etmek gerekir ki, bu direniş, emperyalizme ve işgalci uşaklara çok ağır darbeler vurmaktadır. Bugün belirli bir aşamaya gelmiş olan bu savaşın ezilmesi için batılı emperyalistler ellerinden gelen tüm desteği sağlamaktadırlar. Özellikle ABD ve Fransız emperyalistlerinin aktif desteklediği Fas'ın dönem dönem Libya ile olan ilişkilerinden dolayı hoşnut olmasalar da, askeri ve ekonomik yardımlarını sürdürmektedirler. Diğer yandan Kuzey Afrika'daki konumunu güçlendirmek için Rus sosyal-emperyalistleri de Polisario gerillalarını kendi yörelerine çekmek için çaba sarfetmektedirler.

Fas Kralı Hasan, Batı Sahra'yı işgallerinin gerekçesi olarak tarihi tartışmaya dayandırmakta ve koloni dönemindeki Sahra kavimlerinin Fas Krallığına bağlı olduğunu iddia

etmektedir. Ayrıca da, Cezayir'in önceki başbakanı Houari Boumedienne'nin bölgede bazı amaçlarının olduğunu ve şimdiki Başkan Chadli Benjedid'in de bunu devam ettirdiğini belirtmektedir. Her ne kadar King Hasan bunları iddia etse de, gözünün zengin fosfat yataklarında olduğu bilinmektedir.

Diğer yandan, yakıcı güneş altında sahranın en ıssız kesiminde çadırlar sıra sıra ufka uzanmaktadır. Uzun süren bağımsızlık savaşında 165.000 kişinin yaşadığı bu mülteci kamplarında sahralıların yaşamları savaşla iç içe geçmiştir. Sıcak günlerde güneşten korunacak doğal gölgelik olmadığı gibi, kış aylarında ise donma derecesinde soğuk olmaktadır. Polisario'nun kitle desteği olan buralar; dönem dönem Fas pilotlarının bıraktığı bombaların da hedefi durumunda kalmaktadır. Bu kamplarda sahra çayının tadı başkadır. Bir sahra atasözü olan "ilk bardak yaşam gibi acıdır, ikincisi aşk gibi tatlı, üçüncüsü ölüm gibi daha da tatlıdır" ruhunda olan Sahra'lının silahları babadan oğula el değiştirir olmuştur.

Polisario cephesi, halen önemli oranda gerilla niteliğini korumasına rağmen, kitlesel bir karakterdedir. Üstelik bu gerilla niteliği uzun bir dönem de devam edeceğe benzer. Çünkü böylesi bir ülkede kırlardan kentlere doğru olan savaş stratejilerinde gerilla savaşının stratejik bir rolü olacaktır. Batı Sahra'daki durum tam da budur.

Kurtuluş ordusu, geri tepmesiz topraklar, mitralyöz ve havanlarla donanmış olup, Fas savunması boyunca hareket etmektedir. Öncüsü duvarın 2-4 km önünde verlesmek-

te, cephe gerisi ise 30-40 km ötede su ve benzin tanklarıyla, sahra hâstanesiyle birlikte bulunmaktadır. Sonuçta düşman açıktır, yeri bellidir, gerillalar ise her yerdedir, onları bulabilmenin imkanı yoktur.

Yıllardır süren savaşta, gerillalar öylesine uzmanlaştı ki, duvarın hemen ikiyüz metre ötesinde bulunan mayın tarlaları bile durduramıyor onları. Saldırıları sürekli geceleri olmakta, gece ise vur-kaç taktiği izleyen gerillalar için iyi bir örtü oluşturmaktadır. Gerillalar, mayın tarlalarında mayından arındırılmış alanlar yarattıktan sonra, gece boyunca duvara birkaç kez saldırı düzenlemektedirler. Amaç duvarın ele geçirilmesi değil, Fas birliklerinin yıpratılmasıdır.

Son Gelişmeler Üzerine:

Silahlanma konusunda Fransız ve Amerikan emperyalistlerinin desteğinin yanı sıra, Suudi Arabistan'da geniş bir maddi destek gören Fas, son derece modern bir şekilde silahlandırılmaktadır. Ancak bu bile, işgalci orduya yetmemekte, bozguna uğramaktan kurtulamamaktadır. Bunun için yeni dostlar arayan King 2. Hasan, son günlerde bu kez de İsrail siyonistleriyle flört etmeye başlamıştır.

Geçtiğimiz Temmuz ayında, Kral 2. Hasan ile Simon Peres İran'da bir görüşme yaptı. Aynı görüşmede, dört İsrail generali de hazır bulunuyordu. Eylül'de ise, bir İsrail askeri misyonu duvar boyunca incelemeler yaptı. Görünen odur ki, kısa bir süre sonra siyonistlere de direniş ezme için üzerlerine düşeni doğrudan yerine getireceklerdir. Bu siyonistlerin müdahalesi biçiminde de olabilir.

Sri Lanka'da Gerilla Mücadelesi

Eskiden seyahat broşürlerinde, Sri Lanka'nın bir cennet parçası olduğunun reklamı yapılırdı. Bugün ise bir terör yuvası olarak tanınmaya başlamıştır.

Eskiden, seyahat broşürlerinde, Sri Lanka'nın bir cennet parçası olduğunun reklamı yapılırdı. Bugün ise bir terör yuvası olarak tanınmaya başlamıştır. Artan sayıda Tamil militanları ayrı bir Eelam devleti için silahlı mücadeleyi yükseltirken, hükümet ise baskısını artırmış ve ordusunu, nüfusun esasını Tamil'lerin oluşturduğu kuzey ve doğu bölgelere göndermiştir. Bu disiplinsiz, kurşun sıkma delisi askerler, Tamil halkına yönelik tutuklamalar, işkence, cinayet ve genel

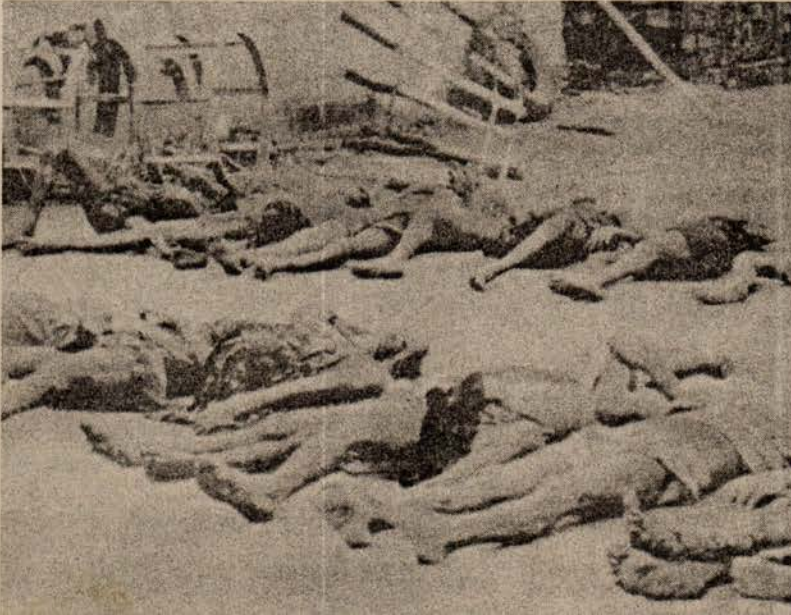
de terör yürütmektedirler. İki seneye yakın bir zamandır ülkede sürekli olağanüstü durumlar mevcutken, kuzey ve doğunun geniş bir kesiminden, akşam karanlığından şafağa kadar, sokağa çıkma yasağı bulunmaktadır. İnsan haklarının çiğnenmesi ve hakaretler genel bir hal almıştır.

Sri Lanka 14 milyon nüfuslu yeni sömürge bir ülkedir. Nüfusun % 18.2'sini temsil eden Tamil'liler, Sri Lanka toprakları üzerinde en az nüfusun % ları üzerinde en az nüfusun %

14'ünü oluşturan Sinhale'liler kadar yaşamış olduklarını iddia eden, en büyük azınlığı oluşturmaktadırlar. Diğer bir azınlık, Müslümanlar, nüfusun % 7.4'ünü oluşturmaktadırlar. Sri Lanka'nın İngiliz sömürgeci yönetimi altında olduğu dönemler, Sinhale'lilerin ve Tamil'lerin burjuva önderleri sömürgeci efendilerinden reformlar elde edebilmek için işbirliği yapmışlardır. Ancak İngiltere'nin daha fazla reformlar tanınmasıyla beraber, iki toplumun önderliği bu gücü nasıl paylaşacakları üzerine anlaşamamışlardır. Sömürge yönetimi altında komünal temsilcilik, iki toplumu aşağı yukarı eşit dengede tutmuştur. Ancak 1931'de Sri Lanka'ya reşit ayrıcalığı ve bölgesel seçim hakkı tanımıştır. Bu doğallılık çoğunluğu avantajlı kılmıştır. Komünler arası çatışmaların derinleşmesi bu dönemden sonra başlamıştır.

Daha önceleri, Tamil önderliği merkezden iktidar paylaşımını talep etmiştir. Tüm azınlıkların, yasama kurumu içerisinde çoğunlukla ortaklaşa, eşit temsilini sağlayacak, dengeli temsil planı çağrısında bulunmuştur. Sinhale önderliği bunu reddetmekle kalmamış, aynı zamanda, 1935'te hiçbir azınlık temsilcisinin olmadığı sadece Sinhale'lerden oluşan bir Bakanlar Kurulu oluşturmuştur. Bu, aradaki ayrılığı daha da derinleştirmiş ve her iki tarafta da komünal gerginliklerin artmasına yol açmıştır.

1948'de siyasi bağımsızlığın ve kabine bir parlamenter hükümet sisteminin kurulmasından sonra, Tamil'liler merkezde iktidar paylaşımı için herhangi bir ümitlerinin olmadığını görmüşlerdir. Bu kez, kuzey ve doğu illerinin, federalleşmiş Sri Lanka'nın bir parçasını oluşturduğu, bir federe hükümet sistemi talebi doğmuştur. Ancak Sinhale önderliği için bu talep de boştu. Diğer taraftan, sahtece milliyetçilik olarak yorumlanan, Sinhale şövenizmin yeniden dirilimi başgöstermiştir. 1948'de, Hint kökenli Tamil tarım işçileri vatandaşlıktan ve dolayısıyla oy kullanma haklarından yoksun bırakılmışlardır. 1956'de, Sinhale ve

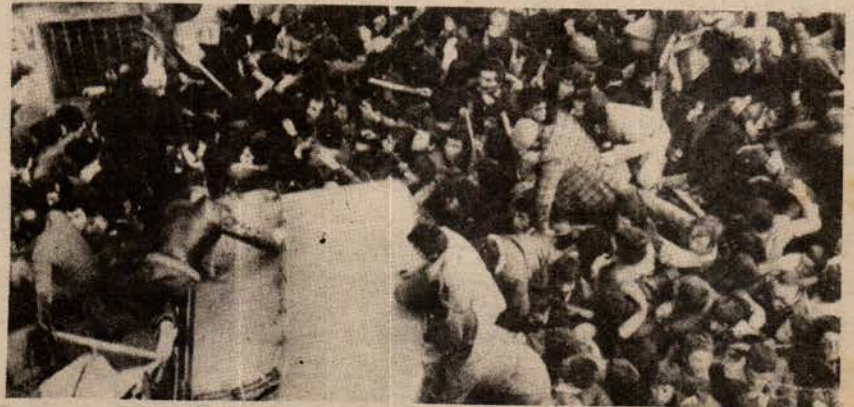
oportünistçe pazarlıklar imkansız hale gelmiştir. Tamil'ler siyasi olarak soyutlanmıştır. Aynı bir Eelam devleti için feryatların yükselmesi bu soyutlamayla birlikte ortaya çıkmış, öfke ve çaresizlikten doğan bir feryat olmuştur.

Tamil Birleşik Kurtuluş Cephesi'nin (TULF) önderleri bu taleplerin şiddete dayanmayan yolla ve ahimsa (Sanskritçe: canlıların hayatına kıymayan doktrini-cn) aracılığı ile kazanabileceklerini ilan etmelerine rağmen, taban ve gençliğin tepkisi başka bir biçimde olmuştur. Onlar burjuva parlamenter demokrasinin iflasını kendi gözleriyle görmüşlerdir. Aynı zamanda şiddete dayanmayan mücadele biçimlerinin etkisizliğini de görmüşlerdir. Önderleri, 1956'da salt Sinhale yasasına karşı barışçıl satyagraha'yı (Ganditipi "barışçıl direniş"-ç) gerçekleştirdiklerinde, Sinhale'li kabadayılar tarafından dövülmüşlerdir. 1961'de kuzeyde, talepleri doğrultusunda bir barışçıl satyagraha kampanyası düzenlediklerinde ordu tarafından dağıtılmışlardır. 1974'de, polis bir Tamil kültür konferansına ateş açmış, bu ise 9 kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır. Mesaj açıktı. Şiddete ancak şiddetle karşı konulabilirdi. Tek çıkış yolu silahlı mücadeleydi.

Bu noktada, Tamil gençliği burjuva parlamenter demokrasisini reddetmeye ve silahlı mücadeleyi üstlenmeye doğru iten bir faktörün de, 60'lı yıllarda Marksist-Leninstler tarafından bu iki amaca ilişkin tutarlı olarak yürütülen kampanya olduğuna işaret edilmelidir. O dönem, gençlik bu sloganlar etrafında bir-

"yatıştırmak" için öne çıkması, diğer partinin ise komünal ihtirası kızgınlaştırarak misillemede bulunmasıdır. 1958'de Bandaranaike-Chelvanayagan Paktı ve 1965'te Dudley Seneyake-Chelvanagan antlaşmasında olan da budur.

Ancak, 1970'den sonra SLFP'nin parlamentoda üçte iki çoğunluk sağlaması ve bunu takiben 1977'de UNP'nin altıda beş çoğunluğu ile bu

Tamil dillerinin İngilizcenin yerine resmi dil olarak tanınacağı doğrultusunda varolan anlayışlar tümenden reddedilerek, Sinhale tek başına resmi dil haline getirilmiştir. Bu Tamil'lerin ikinci sınıf vatandaş derekesine düşürüldüğü doğrultusunda-

Onlar burjuva parlamenter demokrasinin iflasını kendi gözleriyle görmüşlerdir. Aynı zamanda şiddete dayanmayan mücadele biçimlerinin etkisizliğinde...

ki duygulara katkıda bulunan, en etkin hareket olmuştur.

1970'e kadar Tamil önderliği, her genel seçim sonrası oportünistçe pazarlıklara oturmuştur. Sinhale oylarının iki büyük Sinhale partisi, Birleşik Ulusal Parti (BUP) ve Sri Lanka Özgürlük Partisi (SLÖP) arasında, aşağı yukarı eşitçe paylaşılmasından dolayı Tamil önderliği oportünistçe Tamillere en fazla taviz tanıyan partinin desteklenmesinin arbuluculuğunu yapmıştır. Bu temel üzerinde, 1965'te BUP'le bir anlaşma temelinde hükümete bile girmiştir. Ancak bu kısa ömürlü olmuştur. Sri Lanka politikasının bir özelliği, bu iki partiden -SLÖP ve BUP- bi-

leşmemesine rağmen, tohumların verimli toprak üzerine düştüğü gayet açıktır.

Böylece, ayrı bir devlet kurmayı silah aracılığı ile elde edeceklerine ant için birkaç örgüt doğdu. Gençler yurtdışına gidip askeri eğitim gördüler. Faaliyetlerini finanse edebilmek için, kuzey ve doğuda devlete ait bankaların, cüretkar ama iyi planlanmış soygunlarını gerçekleştirdiler. Sadece Killinochi'de Ekim 1981'de, bir bankadan 27.8 milyon Rs. soymuşlardır. Silah ve cephane sorunlarını, polis karakollarını basıp silah soyarak kısmen çözmüşlerdir. Bu saldırıların en dikkat çekeni, yakın dönem öncesi, tüm binanın bombalandığı, 29 polis memurunun ölümü ve tüm silah ve cephanenin soyulması ile sonuçlanan, Chavakacheri polis istasyonunun basılmasıdır. Eylül 1978'de, Ratmatao havaalanında devlete ait bir Avro 748

le onun askeri yazılarını) devrimci öğretilerinin bir kısmını yaymaktadırlar. Çoğu kez silahlı mücadeleyi üstlenme kararına pragmatik bir biçimde varmışlardır. Silahlı mücadelelerini haklı çıkaracak bir ideoloji arayışlarına girmeleri daha sonra olmuştur.

Gençliğin bu faaliyetlerine tepki olarak hükümet kuzey ve doğudaki baskısını artırmıştır. Sri Lanka'nın kuzey ve doğusu bugün işgal edilmiş bir bölgeyi andırmaktadır. Sıradan insanların tacizi dev boyutlara ulaşmıştır. 1979'da, hükümet gerek yurt içinde, gerekse dışarıda iğrenç bir yasa parçası olarak mahkum edilen, Terörizmi Engelleme Yasasını onaylamıştır. Bu yasa altında insan haklarının ciddi bir şekilde çiğnenmesi gündeme gelmiştir. Yüzlerce Tamil genci tutuklanmıştır ve mahkemeye çıkarılmaksızın cezaevlerinde veya, kamplarda çürümektedir-

masının esas sebebi de budur. Sağlam bir sessizlik duvarı mevcuttur.

Silahlı kuvvetlerin, gerilla kuvvetleri tarafından herhangi bir kayıba uğratılmalarında, tepkileri geliştiği gözle görülür şekilde, suçsuz kişileri öldürmek veya civardaki evleri ateşe vermek olmaktadır. Yakın bir dönem önce, kuzeybatı bölgesi olan Mannar'da, bir askerin öldürülmesinin intikamı olarak ordu saldırıya geçmiş, bir kaç saat içerisinde 150'nin üzerinde insan öldürülmüştür. Murrungen Posthanesine gitmişler, sekiz personeli sıraya dizerek kurşunlamışlardır. 4 tanesi anında ölmüştür. Ordu, tapınak ve kiliselere de saldırmıştır. Mannar muntikasında bir Roman katolik rahip ve bir Metodist papazı öldürülmüştür. Şu anda ülke hükümet tarafından başlatılan ve onun emri altındaki basın yayın tarafından büyük boyutlarda alevlendirilen bir anti-Tamil isterişi ile sarılmış bulunmaktadır. Neredeyse Hitler'in Yahudilere yönelik kampanyasını andırmaktadır. Toplama kampları ve kitlesel sınır dışı etmelerini henüz buralara ulaşmadığı bir gerçektir, ancak başlangıçları mevcuttur ve idrak edilebilmektedir. Çocuklar bile, halktan Tamilleri öldürmek amacıyla silah ve cephane alabilmek için para istemekten başka birşey olmayan, Ulusal Savunma Fonu için para toplamaya teşvik edilmektedirler.

Anti-Tamil katliamının şiddetinin en kötü biçimi, 2000'e yakın Tamil'inin öldüğü, Sri Lanka tarihinin en vahşi katliamı Temmuz 1983'te cereyan etmiştir.

ucağı havaya uçurularak, 35 milyon Rs. zarara yol açılmıştır. Bu yılın Ocak ayında, 200'ün üzerinde asker taşıyan bir tren bombalanmıştır. Askerlerin çoğunun öldüğü bildirilmiştir. Hedefleri silahlı asker ve polisler, banka, taşıt dairesine ait otobüsler, postahane vb gibi hükümete ait kuruluşlar olmaktadır.

Mücadele biçimlerini tüm gerilla hareketlerine özgü vur-kaç taktikleri oluşturmaktadır. Askeriye ile karşılıklı çatışmaya girmemektedirler. Uzun dönemli bir gerilla mücadelesine girmiş bulunmakta, bunun seyri içerisinde hükümet ve ekonomiyi yaralarken, diğer taraftan Sinhale'liler arasında destek geliştirmeyi ummaktadırlar. Tamil halkının kesintisiz desteğine sahip olduklarına dair hiçbir kuşku yoktur. Bu onların en büyük avantajıdır.

Tamil militan gruplarının bir çoğu -sayıları altı civarındadır- kendilerinin Marksist-Leninist olduğunu ilan etmiştir, ancak üyeleri arasında Che Guevara, Amilcar Cabral vs.

ler. İşkence olağan hale gelmiştir. Hükümet militanlara taktığı isim olan "Teröristlere" karşı nasıl savaşılacağı üzerine, orduya danışmanlık yapması için İsrail'li ajanlar ve İngiliz ücretli askerler ithal edilmiştir. Onların öğütleri üzerine şüphe duyulan insanların tek tek tutuklanması yerine kitlesel tutuklamalar yapılmaktadır. Gençler 500'er kişilik gruplar halinde tutuklanmakta ve güneydeki kamplara götürülmektedir. Arama ve yoketme operasyonları bahanesi altında Tamil halkı, özellikle de kadınlar, hakaretlerin en kötü biçimlerine maruz kalmaktadırlar. Kadınlara tecavüz edildiği haller olmuştur. Altın, mücevher televizyon, radyo, saat ve para gibi eşyaların yağmalanması olağan bir hal almıştır. Çok sıkı kanunlar özel araçlarla seyahati yasaklamıştır. Bisikletler bile yasaktır. Olağanüstü durum bölgelerin dışına çıkabilmek için izin gereklidir. Halk daima bir kabus içerisinde yaşamaktadır. Ordudan nefret edilmektedir. Ordu-

Anti-Tamil şiddetinin en kötü biçimi, 2000'e yakın Tamil'linin öldüğü Sri Lanka tarihinin en vahşi katliamında, Temmuz 1983'te cereyan etmiştir. Tamillerin her yerdeki ev işyerleri sistematik bir biçimde yakılmış ve yağmalanmıştır. Hindu tapınaklar bile affedilmemiştir. Bir hafta süren şiddet çılgınlığı boyunca silahlı güçler ya seyirci kalmış ya da buna kendileri de katılmıştır. Bu katliamdan esasta sorumlu olan kişilerin hükümet destekleyicileri olduğu genelde kabul edilmektedir. Cumhurbaşkanı televizyona çıkması dört gün almıştır. Ancak konuşmasında bu şiddeti kınayan veya Tamillere sempati ifade eden tek bir kelime bile yer almamıştır. Tam tersine, bu şiddeti, ayrı bir devlet kurma taleplerine karşı Sinhale'lilerin doğal bir tepkisi olarak haklı çıkarmıştır. Sözlerine devam ederek, bölücülüğü savunan tüm parti-leri yasaklayacağına dair söz vererek Sinhale'lileri teskin etmeye çalışmıştır.

Bu dönem içerisinde iltica kamplarına gitmeye zorlanan Tamillerin sayısı 100.000'e ulaşmıştır. 40.000.'nin üzerinde kişi denizi geçerek, 53 milyon halkı Sri Lanka

İltica kamplarına gitmeye zorlanan Tamil'lerin sayısı 100.000'e ulaşmıştır. 40.000'in üzerinde kişi denizi geçerek 53 milyon halkı, Sri Lanka Tamil'leri ile aynı dili konuşan Güney Hindistan eyaleti Tamil Nadu'ya sığınmışlardır.

Tamil'leri ile aynı dili konuşan Güney Hindistan eyaleti Tamil Nadu'ya sığınmışlardır. Binlerce Tamil, özellikle daha eğitilmiş olanlar, dünyanın her yerinde diğer ülkelere gitmişlerdir. Sri Lanka Tamil'leri için geniş çapta desteğin bulunduğu Hindistan eyaleti Tamil Nadu'da, Sri Lanka katliamlarını protesto eden gösteriler, kitle toplantıları ve hatta eyalet çapında bir genel grev bile yapmıştır. Gandhi, en sonunda içerisinde TULF'da dahil tüm Sri Lanka'lı siyasi partilerle görüşmeler yapmaya ikna edilen Sri Lanka hükümeti ile görüşmeler yapması için

bir hükümet temsilcisini göndermiştir.

Sri Lanka Cumhurbaşkanı Kasım 1983'te bir Commonwealth liderleri toplantısı için Yeni Delhi'yi ziyaret ettiğinde, Hindistan liderleri ile, Tamillere ölçülü bir özerklik tanıma tasarısını kabul ettiği bir görüşme yapmıştır. Ancak adaya geri döndüğünde bu tasarılarla sahip çıkmamış ve tüm antlaşma imkanlarını darımağın etmiştir. 1984 başlarında Cumhurbaşkanı tarafından düzenlenen tüm-partiler konferansı herhangi bir sonuç elde etmeksizin dağıtılmıştır. Şimdi ise mükemmel bir durgunluk vardır. Hükümetin artık TULF'la, ayrı bir devlet talebinden vazgeçmediği belirtilmiş olup, hükümet şu anda faal olarak, siyasi bir çözüm yerine askeri bir çözüm aramaktadır. Sonuç olarak, başbakan tarafından başı çekilen, hükümet içerisinde bir kesim, Hindistan'ı, Güney Hindistan'da Sri Lanka Tamil militanlarını barındırmak ve teşvik etmekle suçlayarak anti-Hindistan çizgisi savunmaktadırlar. Cumhurbaşkanı askeri yardım ihtiyaçlarını ilan ederek, başarısızlıkla Çin, Japonya, İngiltere ve ABD'den yardım alabilmekten çok ümitliydi.

Ancak ABD yeni Hindistan Başbakanı Rajiv Gandhi'yi Rusya'nın yö- rüngesinden uzaklaştırma çabası içindedir ve dolayısıyla Hindistan'ı hiç bir şekilde kışkırtmak hevesinde değildir.

Bugün Sri Lanka'da siyasi durumun trajedisi, kuzey ve doğudaki Tamil halkının kendi kaderini tayin için haklı mücadelesinin, Sinhale'liler içerisindeki devrimci potansiyele sahip gruplar arasında temel bir destek sağlayamamasıdır. Halen reformist ve revizyonistlerin hakimiyetindeki sol hareket parlamenter oportünizm bataklığına öyle derin-

venizmine karşı Tamil halkının kendi kaderlerini tayin hakkının desteklenmesinden devrimci bir tutum takınamamaktadırlar. Sadece Marksist-Leninist Seylan Komünist Partisi (modern revizyonizme karşı uzun bir mücadele tarihine sahip, Devrimci Enternasyonalist Hareket içerisinde yer alan bir parti) ve bazı ufak gruplar, Tamil halkının kendi kaderini tayin hakkı için yürüttükleri silahlı mücadelelerini desteklemede tavizsiz bir tutum takınmışlardır. Onlar aynı zamanda Sinhale şövenizmini ve onun adına silahlı güçler tarafından yürütülen katliamları da lanetlemişlerdir.

Seylan Komünist Partisi 1958'den beri Sri Lanka'nın Kuzey ve doğu illerinin bölgesel özerkliğinin Tamillerin kendi kaderlerini tayin haklarını uygulayabilecekleri en iyi biçim olduğunu savunmuştur. Ayrı bir devlet yerine bölgesel özerkliği ileri sürmüştür, çünkü birinci slogan bölücü eğilim taşırken ikincisi, hem Sinhallerin hem de Tamillerin arasında devrimci güçlerin, Sinhaller ve Tamillerin ortak düşmanı olan gerici merkezi devirmek için çok gerekli olan birliğin inşasına elverişlidir.

Bölgesel özerklik altında, Tamillerin dışişleri, mali, haberleşme vb. gibi merkezi fonksiyonlar haricinde kendilerini yönetmesine izin verilerek, Sinhaller ve Tamil'lerin bir devlet içerisinde bir arada yaşamaları mümkün kılınmaktadır. Seylan Komünist Partisi defalarca UNP'ye muhalif güçlerin, amaçlarından birini yukarıda bahsedilen temelde Tamil probleminin çözümünü oluşturduğu ortak bir program temelinde, birliği için çağrıda bulunmuştur.

Tamil militanlarının artan oranında başarılı gerilla mücadeleleri, Mao tarafından savunulan çizgi doğrultusunda bir halk savaşının Sri Lanka gibi bir küçük adada, hatta dağlara, ırmaqlara ve sık ormanlara sahip olmayan Sri Lanka'nın kuzeyi gibi bir alanda bile mümkün olduğunu ispatlamıştır. Temel gereksinim haklı bir dava ve halkın deste-

Costa Gavras'ın Yol'a Bakışı

• Aşağıda, 1982 Cannes Film Festivali'nde, Yılmaz Güney'in Yol filmi ile birlikte Altın Palmiye'yi paylaşan Missing (Kayıp) filminin yönetmeni Costa Gavras ile World To Win gazetesinde yayınlanan röportajın çevirisini yayınlıyoruz.

Soru: Ünlü bir film yapımcısı ola-

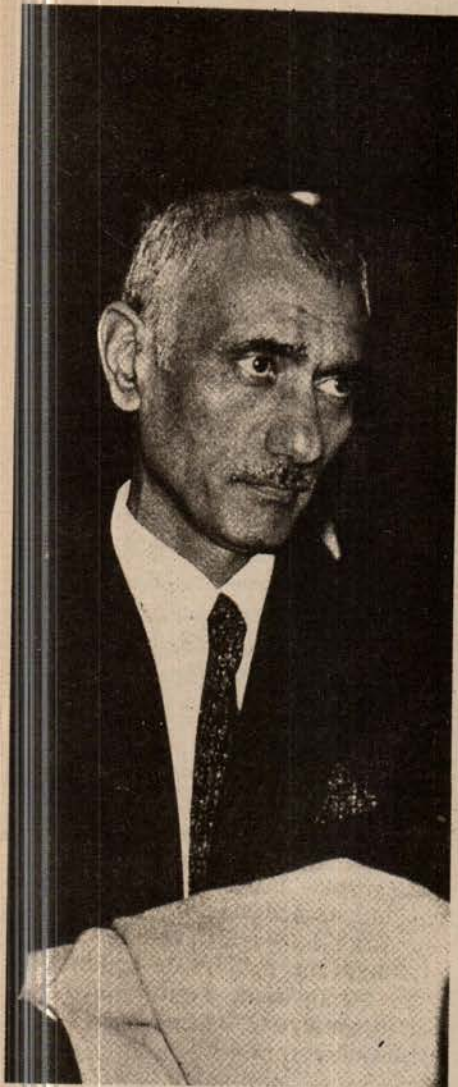
başarısını, özellikle Yol'da yansıdığı şekliyle nasıl değerlendiriyorsunuz? Diğer filmleri hakkında da görüş belirtebilirsiniz.

Costa Gavras: Önce şunu belirtiyim ki, Paris'teki arkadaşlar ve özellikle sinematek'dekilerin Yılmaz'ı tanımaları Yol'a birlikte başlamadı, biz onu Sürü'den beri tanyorduk. Sine-

orada göreceğiniz imaj Yılmaz'ın bizim için ne anlama geldiğini gösterecektir; küçük bir grup insan için Yılmaz zaten önemli yönetmenlerden biriydi, en önemli Türkiye'li yönetmen. Yol'la birlikte dünya çapında tanındı, çünkü Yol'da Türkiye'nin yaşam tarzını katıksız olarak gösteriyor... Çoğu filmlerdeki gibi sadece lehinde veya aleyhinde değil, yalnızca yaşamın nasıl olduğunu sergiliyor ve bence Yol şimdiye kadar yapılmış filmler arasında en Türkiye yanlısı olanıdır. Kötü yönleri, Türkiye'deki yaşam tarzının ve sosyal ilişkilerin kötü taraflarını gösterdiği için bazı Türkiye'lilerin bu filme karşı olduklarını, fakat bence olağanüstü olan şey, bizim nasıl gördüğümüz, nasıl kavradığımız. Büyük ihtimalle bunları lanetleriz, fakat herşey bir yana en önemli olan şey, anlamamız ve bir başka farklı kültürü görebilmemizdir. Bu açıdan, bence Yılmaz en önemli Türkiye'li yönetmendir ve ekleyeyim ki diğerlerinin hepsini tanımıyorum. Fakat görmüş olduğum az sayıda Türk filmi içinde, bu film en güçlüsüdür. Bu film kendisine uluslararası çapta tanınmayı kazandırdı. Bir film yönetmeni olarak gerçekleştirdiği, gerçeği yeniden yaratabilmektir, adeta bir belgesel olarak ele alıyor. Rollerini oynayan aktörlere baktığınızın farkındasınız, hikayenin de büyük ihtimalle gerçekte yaşanmadığını; fakat aynı zamanda ikna oluyorsunuz, yaşamla gerçek yaşamla bağı kuruyorsunuz ve işte bu bir film yönetmeni için filmin en güçlü başarısıdır. Bundan sonra işin içine, diyelim ki siyasi yönü, yada sosyal yönü girer. Yönetmenin başarısından söz ediyorum. Bu ikisi bir birine bağlıdır, fakat sorunuza tamamen cevap verebildim mi bilmiyorum.

Soru: Yılmaz'ın Yol'da kullandığı temalara, görüntüye ve mecazlara değinebilir misiniz?

Costa Gavras: Evet. Kullandığı analogi, insanların bir hapisaneden saliverilmeleri şeklinde bir halk, tüm bir halk, tüm bir ülke bir çeşit hapisanede yaşıyor gibi... Sonra serbest bırakılıyorlar ve aileleriyle karşılaş-

me tavrı almıyor, sadece kadınlara nasıl muamele edildiğini gösteriyor. Nasıl anlatayım, sanki hayvanmışlar gibi... Bu çok kuvvetli bir kelime oldu-fakat mülkiyet gibi, erkeğin mülkiyeti gibiler ve itaat etmek zorundalar; belirli bir şekilde olmak belirli bir şekilde davranmak zorundalar. Böyle yapmazlarsa, reddediliyorlar, öldürülüyorlar veya artık insan olarak görülüyorlar. Yaşamaya hakları yok. Erkeğin isteklerini ve inançlarını yerine getirmedikleri andan itibaren dışlanıyorlar; bir kenara atılıyorlar ve artık sevgiye veya erkeğin yanında yer almaya hakları kalmıyor. Köle olmaya (parmaklarıyla işaret ederek) şu kadar yakınlar, sonunda köle olarak görülüyorlar. Bence bu sadece Türkiye'de olmuyor, bence çoğu ülkelerin bir sorunu bu. Fransa'da bile farklı bir şekilde, farklı bir yaklaşımla kadınlara karşı aynı tavrı görebilirsiniz.

Soru: (Yılmaz'ın) Geri ve az gelişmiş bir ülke olan Türkiye'deki kadının durumunu ortaya koyuşuna, uluslararası alandaki tepki nedir?

Costa Gavras: Bence, batı dünyasında iki yaklaşım var veya üç diyelim. Bir yaklaşım, hiç farkında bile olunmaması. Diğer bir yaklaşım, ki bu çok yaygın, bu durumun sadece Türkiye'deki bir problem olarak görülmesi... Bir çeşit vahşi insanların, başka yere ait insanların davranışları böyle... Ve kendi varlıkları ve davranışlarıyla, filmdeki yaşam tarzı arasında hiçbir bağ görmüyorlar. Bir de üçüncü bir yaklaşım var ki bence bu yaklaşımla akıllı insanlar böylesi bir durumla özdeşleşebiliyorlar. Belki bu denli dramatik olmasa da, onların kadınlara karşı tutumları aynı. Ben kendim de yapmaya çalıştığım ve konuştuğum bazı arkadaşlarının da yapmaya çalıştığı gibi, kendilerine şöyle söylüyorlar: Hey bir anlamda biz de onlar gibiyiz, farklı bir yerde ve farklı şartlarda fakat benliğimizin derinliklerinde, kadınlara karşı biz de böyle davranıyoruz, her ne kadar onları öldürmüyorsak da... Çünkü bunu yapamayız. Artık istesek de yapamayız -çünkü o zaman polis gelir!- fakat içimizden biz de aynı öyleyiz.

Size bir şey söyleyeyim, seyirciyle, herkesi kişisel olarak ilgilendiren bir

şeylerden bahseden bir film veya bir sanat eserinin yaratıcısı arasında böylesi bir ilişki olmadığı müddetçe uluslararası başarı, yada uluslararası takdir mümkün değildir.

Soru: Yol'un ve genel olarak Güney'in eserlerinin evrensel mi olduğu yoksa gücünün Türkiye'deki özgül durumu ortaya sermedeki becerisinde mi yattığı kanısında ihtilaflar söz konusu. Bu, bir film yapımcısının sürekli karşılaştığı bir durum.

Costa Gavras: Evet, Shakespeare'in Hamlet'inden daha özgül bir şey yok ve aynı zamanda daha uluslararası ve evrensel; Yunan trajedileri ve tüm klasikler için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. Ne denli özgülse, o denli evrenselleşiyor.

Soru: Görüntü ve sinematografi açısından filmin ustalığı konusunda eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Costa Gavras: Bu filmde oldukça ilginç olan bir şey de farklı hikâyelerin birbiri ardından paralel olarak keşilmesi, birlikte başlayıp sonra ayrılması. Sonunda sinemadan çıkıyor sun ve tümü aklında. Hikâyeler hep birlikte ve aynı zamanlarda oluyor çünkü bir anlamda hepsi aynı şeyi farklı açılardan, farklı durum ve karakterlerle anlatılıyor; fakat sonunda hepsi aynı hikâye.

Soru: Seyit üzerine, karların içinde karısını öldüren adam üzerine (görüş belirtir misiniz) ve bu karakterin ızdırabı ve çelişkilerinin nasıl yansıtıldığı üzerine görüşlerinizi belirtir misiniz?

Costa Gavras: En tipik Güney karakteri derim. Bence Güney bir dereceye kadar bu karakterle onun gücü, müşfikliği ve şiddete ne denli yakın olduğu ile özdeşleşiyor, bir de şirsielliği var; çünkü kardaki sahneler -Seyit'in karısıyla olan tüm ilişkisi ve bir yerden bir yere gidişleri- modern sinemanın en güçlü görüntülerinden biri. Stalin öncesi yıllardaki Sovyet filmlerinde ve Japon filmlerinde de böylesi bir şirsiellik bulabilirsiniz. Bana kalırsa batı dünyası artık bunu beceremiyor çünkü korkarım içinde yaşadığımız giderek çoğalan pragmatizm sayesinde ilkel şirsielliğimizi kaybediyoruz... Fakat şiiir insanın içinde var, ve galiba fazla medeniyet

bu hürriyet sonunda onlar için bir dram oluyor. Bence ilk benzetme bu. Hürriyetle ölü at arasında yaptığı analogi tekrar tekrar görüyor. Olağanüstü olan şey de hürriyetin daima bir dramla sonuçlanması... İnsanlara "Hürsün, haydi git, hür ol" diyemezsin. Tek bir kişinin hür olması yetmez, diğerleri de hür olmalı, senin hürriyetini anlamalı ve saygı göstermeli, bu ise çok uzun bir kültürel süreç. Bence filmin verdiği en güçlü mesaj da bu.

Soru: Kadınların ezilmesi, tüm film boyunca tekrarlanan güçlü bir tema. Yılmaz Güney'in bunu mahkûm etmedeki becerisi nedir ve sizce insanlar arasındaki sosyal ilişkilerin, genellikle kadın sorununda yoğunlaşarak kendisini ortaya koyduğu fikrini yansıtmada ne denli bir başarı gösteriyor?

Costa Gavras: Bence mahkûm et-

yüzünden yavaş yavaş bizi terk ediyor.

Soru: Bu karakter, Seyit, karısını seviyordu fakat aynı zamanda onun öldürmesini talep eden geleneğe de bağlı kalmak zorunluluğunu hissediyordu.

Costa Gavras: Baştan da tartıştığımız gibi, kendisi bir cezaevinden çıkıyor -gerçek cezaevinden- ve diğer cezaevine, ailenin cezaevine, geleneğin cezaevine giriyor ve sonunda, büyük ihtimalle birincisinden daha güçlü olan ikinci cezaevinde yıkılıyor. Olay, bir drama dönüşüyor... Ve artık karısını öldürmek zorunda.

Soru: Sizce Yol filminin, Seyit'in pencereden bakarak ve açıkça acı içinde tek başına cezaevine döndüğü son tren sahnesinde, Güney ne anlatıyor?

Costa Gavras: Benim üzerimde bıraktığı etki -önce, iki yılın üzerinde bir zaman geçmiş olmasına rağmen tüm bu sahneleri bu denli bırakılıkla hatırlayabildiğime göre filmin ne kadar güçlü olduğunu belirteyim- bahsettiğiniz şey, yalnızlık anlamına geliyor, yani gerçekten kendini özgür kılmayı başaramıyor. Yakalanmış fena halde kısırlanmış durumda çünkü sadece bu ufak yerde olmakla kalmıyor, fakat tren öylesine hızlı gidiyor ki çıkıp gidemiyor da. Bir başka deyişle, toplum, kendi içine kapanmış ve törelerine, geleneklerine gömülmüş bir şekilde kendisini öyle sıkıca tutuyor ki ve öylesine baş döndürücü bir hızla yoluna devam ediyor ki, kendisinin bunu de-

ğiştirmesi, çıkması, kurtulması mümkün değil. Aynı minvalde, kendisini camda da görebiliyor, hareketlerini izleyebiliyor fakat aynı zamanda bunlardan, tam bu çevreden kurtulamıyor.

Soru: Yol'la doruğuna varan gelişmesiyle ilgili olarak, Yol filmini, Sürü, Duvar ve (Güney'in) daha önceki filmleri, örneğin Zavallılar ile nasıl kıyaslıyorsunuz?

Costa Gavras: Filmler için, biri ötekinden daha iyi denilmez düşüncesindeyim... Konuları farklı, farklı bir çeşit duyguyla yapılmış ve farklı evrenselliklere sahipler. Örneğin Sürü -bu sıralarda Sürü'yü çok düşünüyorum çünkü henüz bir buçuk ay oldu görelî. Ve gerçekten bu film, içeriği, görüntüleri beni çok güçlü bir şekilde etkiledi- bence Yol'a çok yakın. Duvar da çok güçlü... filmler arasında karşılaştırmayı pek sevmiyorum -insanlar gibi onlar; tek tek ele alıp incelemek, neye sahip olduklarını, yaklaşımlarını, niyetlerini, içtenliklerini ve şiirselliklerini görmek lazım. Ben filmlerin maraton koşucuları gibi olduklarını düşünmüyorum. Onları, futbol takımları gibi bu şundan daha iyi diye kıyaslayamazsınız.

Soru: Yılmaz'ın kesin siyasi eğilimleri vardı -o devrimciydi ve kendisini bir komünist telâkki ediyordu. Şimdiki Sovyetler Birliği'nin yaptıklarına karşıydı, ve bir noktada da, özellikle ölümünden sonra yöneltilen saldırılar sırasında Mao'yu da savunmuştu. Fakat siyasi olarak bilinçli bir sanatçının her zaman karşı karşıya bu-

lunduğu bir sorun var: Hem devrimci hem de sanatsal açıdan güçlü, geniş bir seyirci kitlesine hitaben filmler yapmak mümkünmüdür?

Costa Gavras: Bence güçlü filmler yapabilmek için ideolojik olarak şu ya da bu belirli partinin içinde olmak gerekmez. Bence ilk önce yetenek gerekiyor. Yılmaz'la ara sıra kendisinin siyasi düşünceleri hakkında konuşurduk -her zaman görüş birliğinde de değildik. Fakat ben hep şu nu söylemişimdir ki Yılmaz, benim burdaki veya bizim buradakinden tamamen farklı bir gerçeklikten geliyordu. Dolayısıyla o özgül gerçeklikte bulmaya çalıştığı çözümler zaman zaman komünizmden veya Maoizmden geçmek zorundaydı -bunu anlayabiliyorum, çünkü yine cezaevi sorununa dönersek- insanlar hürriyetlerinden yoksun olunca cezaevinde gibiler. Yılmaz cezaevindeki bir adam ve cezaevindeki bir Türkiye halkı gibiydi. İnsan cezaevinde bulunuyorsa, çeşitli yollardan dışarı çıkmayı dener: Pencereden, tavandan, kapılardan; dolayısıyla o da komünizmi, şunu, bunu deniyordu. (Cezaevindeki adam) dener dener ve bir gün özgürlüğe çıkan gerçek yolu bulacaktır. Ben de Yılmaz'ın böyle birisi olduğunu, denediğini düşünüyorum. Tavır ne olursa olsun, o haklıydı, çünkü [bu tavır] kendisini ve halkını özgür kılma yönünde çok derin bir duygu ve gereklilikten kaynaklanıyordu. □

SABIR MAN TAR LARI

Börçe

Gök gürlemesinin ardından çakan şimşek odayı aydınlatıyor, rüzgar açık pencereyi çarpıp, perdeyi savuruyordu. Yatağından kalktı, pencereyi kapattı. Şimşegin şavkı, uykusuz, hüzünlü yüzüne vurdukça bir ceset, bir mumya görünümünü uyandırıyor. Birden hisşimla yağmur indi. O anda sokakları sel bastı. Korkunç fırtına elektrik tellerini kopardı. Kent zifiri karanlık içinde kaldı. Masalsı bir gök, bulutların yırtığından ferah ferah ışyan iri yıldızlar ve çimen kokan taze rüzgarlar egemen oldu her şeye.

Uyuyamıyordu. Kalktı, başını cama dayadı. Yeryüzünün tüm büyük kötülüklerine küfretti. "Bağışhyorum küçük kötülükleri" dedi. Zaman zaman şimşegin parlattığı sokağı uzun uzun seyretti. Hoşuna gidiyordu göğün görkemli hisşim, yıldırımın patlaması, dağların dummanlanması. Gözlerini karanlık dikmiş, başka dünyaya dalmıştı.

"Çıksam şu yağmur altına, açsam bağrımı yanan yüreğime yararı olur mu ki... Olmaz. Hiç bir yararı olmaz yürek yangınına. Değil yağmur, koca umman bile söndüremez." diye düşündü. Yatağının başındaki komodine uzandı. El yordamıyla sigara paketini, çakmağını buldu, bir sigara yaktı: "Canım, bir tanem, yiğidim! Küçükken korkardın böyle gecelerden sokulurdun yanıma. Çok ağlardın çok. Korkardım ödle olacaksin diye. Tam tersi oldu. Yiğitsin.

Hem de çok yiğit... Şimdi de yiğitliğinden korkar oldum. Şu anda n'apıyorsun acaba? Orada da böyle fırtına var mı? Uyuyor musun, gözlerini tavana dikmiş düşünüyor musun? Şimşegin şavkı mazgaldan koğuşuna girebiliyor mu? Rutubetten romatizmaların azdı mı yoksa? Aylardır haber alamadım senden. Nasıl nasıl özledim bir bilsen... Yatak diken olup batıyor, yüreğim daralıyor, nefes alamıyorum. Sanki kaç el sarılmış gırtlığımı sıkıyor, boğuluyorum."

Pencereyi açtı. Sert rüzgar yüzüne tokat gibi iniyordu. Derin derin nefes aldı. Boğazında koca bir yumruk var gibiydi. Eşi yatakta sessizce onu izliyordu. O ise, yiğidine sesleniyor içinden, onunla konuşuyordu: "Daha ne kadar sürecek bu direnme? İyi huylum, dürüst, onurlu yavrum. İraden aklımı durduruyor inan. 'Ağlamak, sızlamak bizim mizacımız değildir ana! Metin ol!' diyorsun. Hangi koşullarda olduğunu bile bile nasıl metin olayım, nasıl? Elimden gelmiyor, bağışla beni bir tanem."

Boğazındaki düğüm büyüdü, kara sevecen gözlerinden akan yaşlar, ince çenesinden boynuna süzülüyordu. Dışarı çıkmak, yağmur altında yürümek yürümek istiyordu. Oradan seyre daldı. Eşinin gelip kendisine baktığından habersizdi.

"Yeter artık yeter! Saat kaç oldu? Ne deli danalar gibi dolaşıp duruyorsun, yatsana be kadın!"

"Uykum yok", dedi umursamamış olarak.

"Üşüteceksin. İnce bir gecelikle bu havada balkonda durulur mu?"

"Üşümüyorum, sen git yat."

Adam, sinirli sinirli kolundan tutup sürükledi: "Bu davranış derdine derman değil. Gider görürsün, ferahlarsın. Güzeli görmek güzeldir. Ama güzeli görme özlemiyle tutuşmak daha güzeldir. Yat şimdi, tepemi attırma. Yalnız seninki değil, damlar doluymuş ağzına dek."

Uzandı yatağa ya uyuyamıyordu. Oğlundan gelen mektupları öyle çok okurdu ki, satır satır ezberlemişti. "Ne yazıyordu mektubun birinde": "Durumuma üzüldüğünü, ağladığını yazıyorsun. Ben çok iyiyim, mutluyum. Bahar fidanı gibi her daim

yemyeşilim." İç geçirdi. 'Yeşil ol yavrum, her daim yemyeşil.' Satırlar sözcük sözcük gözünden kayıyordu: "Gövdemin mahpus olduğuna bakma, gönlüm özgürdür. Sen beni göçmen kuşu mu sanıyorsun? Hani göçmen kuşları kafese korlar, tel örgülere kendilerini vura vura göğüsleri kan içinde kalır ya, işte o kuşlara benzetiyorsun beni galiba." 'Ah canım! Ne de güzel mektuplar yazıyor. Gövdene de, gönlüne de kurban olayım.'

Sabaha yakın uykuya daldı.

Uyanınca ilk işi postaneye giderek cezaevini aramak oldu. "Ben" dedi, "anasıyım. Ziyarete geleceğim, bir engeli var mı?"

"Size cevap verecek kimse yok ben yetkili değilim," dedi biri.

Ertesi gün yine aradı, acele olarak. "Aman yavrum", diyordu santraldeki kıza "öğleye kadar görüselim, aksi halde kimseyi bulamıyorum."

Telefon çıktığında, bed sesli biri cevap veriyordu: "İki ay görüş ya sağı var!"

Sesi titreyerek, "Nedeni?" dedi.

"Neden olacak, idarenin kararlarına karşı çıkıyor. Bu tutumları devam ederse, yasak süreleri daha da uzar. Biraz nasihat edin mektuplarınızla," dedi sertçe. Ve sonra sesini yapmacık yumuşatarak şirin görünmek istedi: "Sağlığı iyidir, merak etmeyin."

Çaresizdi. Solgun dudakları titredi. Göz kapakları daha çok açılıp kapanmaya başladı. Son zamanlarda göz oynaması gibi sinirsel bir tik musallat olmuştu. Bakışlarına merakçıl şahinsi bir ışık düşmüş, saçları çok erken ağarmıştı. Pamuk gibi. Yiğidi "Pırlanta saçım" diyordu. Şimdi de tel tel dökülüp gidiyordu. Dalgın yürüdü. Bir vasıtaya binmek aklına bile gelmedi. Durmadan hesaphıyordu: "Bugün ayın yirmisi, şöyle bir ay bitmiş. Temmuzun son haftası yasak bitiyor. Ağustos başında giderim. İnşallah o zamana dek başka engeller çıkmaz."

Söylenen göre yasak süresi dolmuştu. Yine de telefon etmeliydi. Çünkü: "Telefon etmeden, benden

haber almadan ziyarete gelmeyin, burada durum belli olmaz," diyor-du.

Son telefonda: "Yasak yok, gelebilirsiniz. Elbiselerini giyerse görürsünüz," dediler.

Bu sözlerin ne denli olumsuz olduğunu biliyordu. Yine de yüreğine söz geçiremiyordu. "Gitmeli mi? Yoo yo olmaz. Toplu bir direniş varsa mümkün değil, çıkmaz karşıma. Gitmekle daha çok onu üzüm olurum."

İki gün sonra şöyle bir tel geldi: "Yasak kalktı. İyiyim. Üç mektubunu bugün aldım. Mektubumu bekle. Sevgiler!" Telgrafı on kez okudu. Katlayıp taşkın memelerinin arasına soktu. Kendi kendisine çeşitli yorumlar yaptı: "Yasak kalkmış, o halde gidip görmeli. 'Mektubu bekle', cümlesiyle gelme mi diyor acaba? Belki de mektubunu aldım, ben de yazdım, demek istiyor. Gelme demiyor ki... 'Sevgiler' sözcüğünün renkleri, anlamı ve derinliği üzerinde düşündü, gülümsedi.

Gönlünün sesine göre kararını verdi. Bilet alıp, İstanbul'u geride bıraktı.

Sabahın alacakaranlığında indi. Demli bir çay ve simitle bastırıldı mi-desini. Bir de sigara yaktı. Karadeniz'in nemli havasıyla birlikte çekti içine. Ortalık iyiden iyiye aydınlanmıştı. Ziyaretçiler biraraya geldiler. Bir otobüsü doldurdular. Doğru özel tip cezaevine!

Saat dokuzda ziyaret listesi yazıldı. Kelle kulak yerinde bir açık göz yazıyordu listeyi. Ve kendisini en başta, tanıdıklarının altına yazdı. Sabahın beşinde gelen ve sona yazılan bir kadın, açtı ağzını, yumdu gözünü: "Bana baksana sen, başımıza ziyaretçi ağası mi kesildin? Her defasında böyle yapıyorsun. Yani sen, benden önce mi geldin? Utanmıyor musun?"

Kadının dişli biri olduğunu anlayan adam, alttan alıp onu başa yazdı. Liste askere verildi.

Biri, köşeye çekilmiş, çıkınında ki peynir ekmeği yiyordu. Sabırsızca saatine bakan, görüşü bekleyip voltalayan gençten geline seslendi:

"Boşuna bakıp durma saatine yavrum. Gel bir iki lokma at ağzına. Kuru kuru gitmiyor. Görüş dokuz-

da derler, on olur da görünürde kimseler olmaz."

Başka biri: "Şuracığa oturacak bir yer yapsalar olmaz mı, şöyle üstü kapalı. Geçen gelişimde bir yağmura tutulduk azizim, bir yağmura

Dayanın yavrularım dayanım
Kökümüz damar damar
Yayılmıştır
Engin bereketine toprağın
Zehire zemheriye inat
Bakın
Yemyeşil yaşıyoruz
Dallarını
Sevinçle çatırdatan
Ballı meyveler gibi
Çekirdeğin etrafında
olgunlaşıyoruz

tutulduk ki kuru ipliğimiz kalmadı. Çol-çocuk, kadınlar titreştik durduk."

"Hiç deme" dedi biri "hiç deme. Biz erkekler neyse ya, yaşlısı, çocuğu, hamilesi, kadınlarımız perişan oluyorlar. Karda, boranda bıkmadan, usanmadan yorgunluk duymadan bekler de bekleriz. Gözümüzü dikmişiz mapusaneye bakar da bakarız. Bir görüş umudu, bir hasretlik gidermektir meramımız."

"Yavrularımıza özgür hayatın rüzgarını, civıltılarını getiriyoruz. Ne güzel."

"Bayramda geldim göstermediler. Daha önce geldim, yine görüş-türmediler. Bari şimdi görebilsem" dedi bir başkası.

"Ekmek paramızı yollara döküyoruz, kimin umurunda. Bunların hepsi kuru kütük sanki" diye inledi yaşlı bir kadın.

Hapisane bir dağın eteğinde yapılmış. Çevresi nöbetçi kulubelerdeki askerlerce kuşatılı. Kuş uçurmuyorlar. Girişteki bahçede bir voleybol ağı ve birkaç asker top oynamakta. Sağcısıyla, solcusuyla, karıştır barıştır koka kasma bir mapusane...

Ekme arabası geldi. Ardından erzak arabası. Kapı açıldı-kapandı.

"Dışarda geçmek bilmeyen zaman, içeri girince nasıl da koşturur. Nasıl da çabuk düdüğünü öttürür gardiyan. Yüzünü tel örgülerden zor seçebilmişsin, ancak, 'merhaba, nasılsın?' demişsin" diye geçirdi ak-

lından.

Yetkili biri jiple geldi. Bahçe kapısı ardına dek açıldı-kapandı. Askerler sıraya dizildiler. "Rahat, hazrol, günaydın, soğal. Sağa dön, sola dön, tüfek as, tüfek çıkar, yürüt içeri!"

"Merasim bitti" dedi birisi titrek bir sesle. "Askerler içeri girdi, ziyaret şimdi başlar."

Bir ara tutukevi arı kovana gibi uğuldadı. Ziyaretçiler kulak kesildiler.

"Gene bağırsıyorlar zindan gülleri. Kaç koğuş bağııyor acaba?"

"Analarını, bacılarını, sevdiklerini görmek istiyorlar her hal!"

Dışardaki gözler nemlendi. Gözler beton duvarı delip girdi içeri. Görüyorlardı sanki olup biteni. Kışakşam çehreli biri, bahçe duvarına bile yaklaştırmıyordu kimseyi.

Üç kişinin adı okundu. "Bunlara görüş yasağı var, boşuna beklemesinler!" Direndiler. "Uzak yoldan geldik, müdürle görüşmek istiyoruz", dediler. Kimse oralı olmadı. "Mümkün değil" dediler.

Görüşe girenlerden biri, süre dolmadan çıktı: "Görüşe gelmedi", dedi üzgünce. Başına toplanıp sorular sorular: "Neden gelmedi? Hangi koğuştaki?" gibi.

"Eyvah!" dedi "korktuğum başıma geldi. Yiğidim de çıkmayacak." Yine de her koğuş farklı ola-

Sabırın

Sabır sabır kabaran

Kızıl angısından kork

En keskin acı

Halkın acısıdır

Çatlatır mihenk taşını

Halkın acısından kork

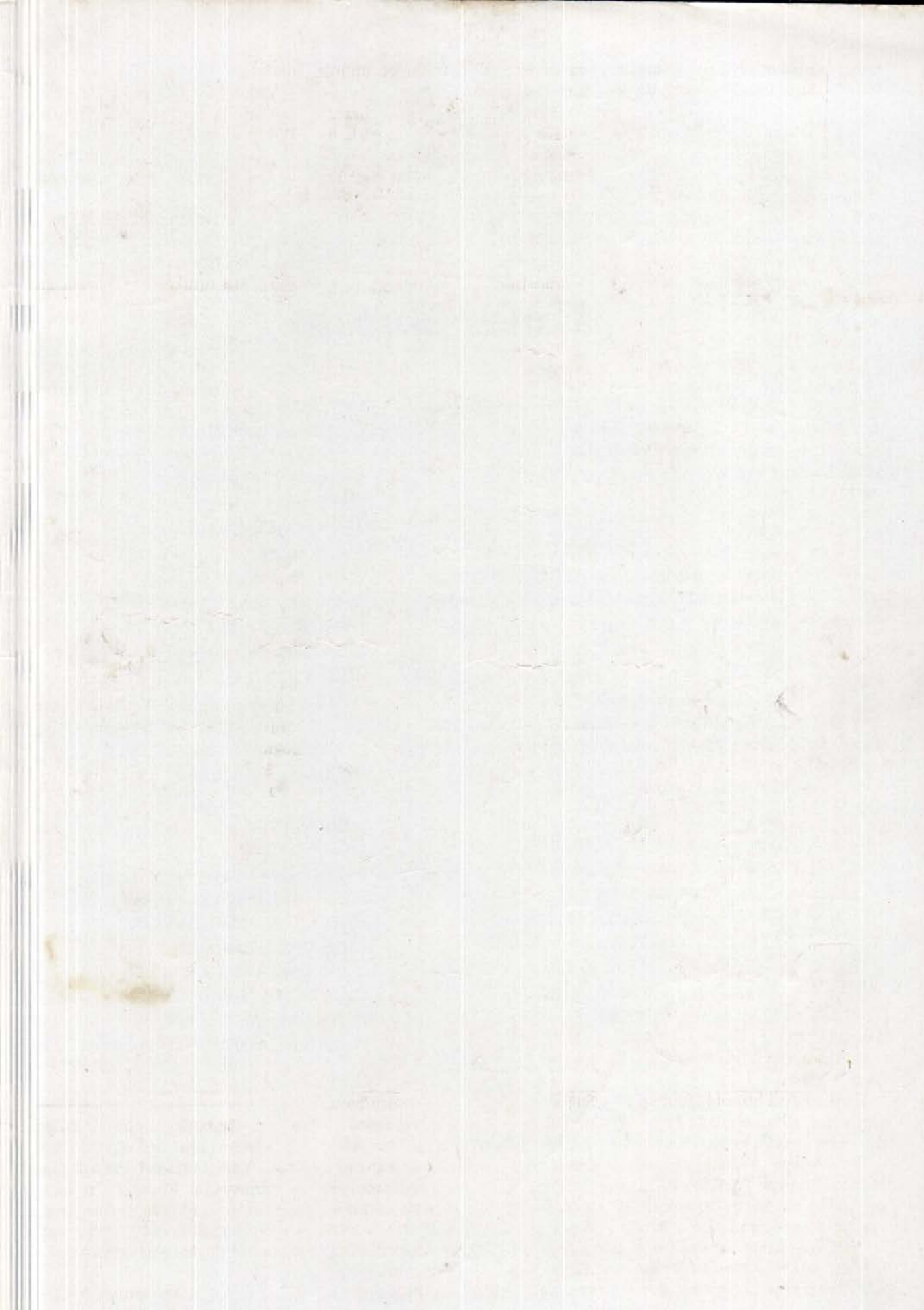
İnancı korkuya

Kurdu kurda yedirir

İnşar ettirir namluya kurşunu

Halkın kanından kork

bilirdi. Bir başkası girdi. O da görüşmeden çıktı. Sıra kendisine gelmişti. Yüreği tuzağa düşmüş kuş gibi çarpıyordu. Yüzünü ateş bastı. Heyecandan yerinde duramıyordu. Görüş kabinine gelip beklemeye başladı. "Ah bir görsem yüzünü!"

Kmer Kadını

Vuruvermiş yavrusunu sırtına
Tepesinde su testisi
Göğsünde tüfeğiyle
Doruklardan seyrediyor işgali.

İşgal

Satırını paylaşım için bileyen
ve en güzel özgürlük türkülerini
Özgürlüğü yok ederken söyleyen
Pırlanta başlı devin
Pençesinde alettir.

İşgal

Ne kurtuluş ne kısmettir
Aslanı ininde basmaya gönderilen
Yüzaltmışbin mihverden ibarettir.

Asyalılar!

Asyalılar!

Seeeeeyredin Asyalılar!

Bakın şunların haline

Güya savaşıyorlar.

Devrimden, karşı-devrime

Sıçrayışın şokunu yaşıyorlar.

Ayakları itaat etmiyor beyinlerine

Bastırma yöntemlerine

Değişen rollerine

Şaşıyorlar.

Vuruvermiş yavrusunu sırtına

Çapraz-fişenk ışıyan öfkesiyle

İlk, güvenli yüzüyle

Doruklardan seyrediyor işgali.

Seyrediyor

Tankların gölgesinde

Tavukları Hindistan cevizi

Sütüyle pişirenleri

Kmer sağnaklarından

Pirinç rakısı içenleri

Ve türküler

Çete türküleri

Mavi buğular yükseliyor

Dağların derinliklerinden;

Günlerimiz

Günlerimiz

Gül sinede

Çiğ damları gibi temiz

Denizlerden daha zengin

Çöllerden sessiz.

Günlerimiz

Günlerimiz

Kuduz karanlığında

Aydın ondördü gibi

Derin, anlamlı, gürbüz.

Yine dağlardan

Sarılacak kentleriniz

Dağlardan sarılacak

Ağır, yoğun, dipten

Yalın ve özentsiz

M. Oruçoğlu